

3.531

J. PUIG Y CADAFALCH Y J. MIRET Y SANS

EL PALAU DE LA DIPUTACIÓ GENERAL DE CATALUNYA

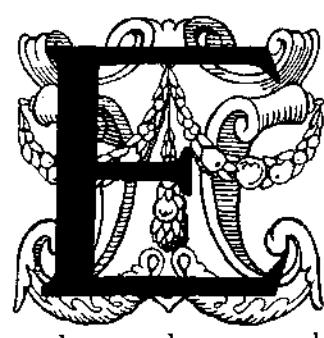

(Extret de l'ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, MCMIX-X)

BARCELONA. — 1911

EL PALAU DE LA DIPUTACIÓ GENERAL DE CATALUNYA, per J. PUIG Y CADAFALCH y J. MIRET Y SANS.

I

LS origens del Palau de la Diputació general de Catalunya, la més bella obra de l'arquitectura civil de Barcelona, ornada ab els esplendors exuberants de l'art gòtic del segle XV, y ab les primeres aureoles del Renaixement, foren humils, modestissims ⁽¹⁾. Sa composició no fou deguda a l'inspiració creadora d'un moment que ab plan definitiu concebeix un edifici, sino a l'adaptació successive d'una aglomeració de cases, sense destruirles, poch a poch, segons ho exigien les necessitats de l'elevat objecte d'hostatjar la Diputació General de la nostra terra.

Una casa humil precedent potser de l'antigua juderia, edificada de segur en part en l'antich call jueu, anava a ser l'alberch de l'institució capdal de Catalunya.

Cal pera coneixer bé una casa saber qui l'habita. Hi ha un lligam entre la obra arquitectònica y son fi social. En el cas present se tracta de la més ele-

(1) Notícies compendiades de l'antich y venerable palau de la Generalitat s'en havien publicat varies. Podria posarse en primer lloc, per antigüetat, la obra del Comte del Massot, *Tratado histórico-legal del Real Palacio antiguo y su cuarto nuevo de la Excelentísima ciudad de Barcelona y de los oficios de sus alcaldes o conservadores; en que á más de sus derechos y prerrogativas se trata de la ciudad de Barcelona y sus principios... que para la utilidad de sus sucesores en el oficio de alcayde del Real Palacio de Barcelona escribía el doctor D. Domingo de Aquirre, Conde del Massot, olim catedrático de Leyes de la Universidad literaria de Barcelona* (Viena de Austria, 1725, por Wolfgango Schwendemann, in folio); emperò, aquest llibre està especialment dedicat al edifici que actualment ocupa l'Arxiu de la Corona d'Aragó y les poques noves referents al palau de la Diputació estan dispersades entre tots els capítols y notes.

Insignificants son també les indicacions referents a l'edificació del antich casal donades per en Piferrer al publicar en 1839 el primer volum dels *Recuerdos y Bellezas de España*. Molt més exactes y abundants les donà l'Anton de Bofarull en la seva *Guia Cicerone de Barcelona ó sea viajes por la ciudad*, publicada en 1847. En Pi y Arimón en *Barcelona antigua y moderna*, sortida a llum en 1851, feu una molt extensa descripció del edifici, però no fou notable l'augment de notícies històriques sobre les ja apuntades per en Bofarull. Darrerament en Pella y Forgas en una de les conferencies que feu sobre l'*Antich govern de Catalunya en 1905* en els *Estudios Universitarios Catalans*, parlà ab gran elogi del palau de la Generalitat, recordant ab tal ocasió algunes de les noves històriques ja apuntades per en Bofarull y en Pi.

Permaneix inèdita una memòria escrita posteriorment per D. Francesch de Bofarull, que conté més notícies de l'adquisició de cases velles per ferne l' solar del palau de la Generalitat y de la construcció de mateix.

La font principal del present estudi es una nombrosa col·lecció de notes aplegades en els registres del arxiu de la Generalitat de Catalunya, depositat ara en l'Arxiu general de la Corona d'Aragó. Una altra font han estat els llibres d'obres y edificacions de la Generalitat, descrits sumarillement en l'*ANUARI DEL INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS*, de 1909, p. 37 y 38, y finalment, com a font menys important cal citar el *Diccionari de la Generalitat*.

Ha estat la cosa més fàcil anar seguint un a un per ordre cronològich els esmentats registres y apuntant o copiant, segons la llur importància, tols quants documents fessiu referencia a obres o a adquisicions d'immobles, de materials y d'objectes artístichs destinats a la casa de la Diputació de Barcelona. Cada un d'aquests o set mil documents d'accords de pagament porta un petit epígraf indicant son respectiu assumpce.

CARRER DE SANT SEVER

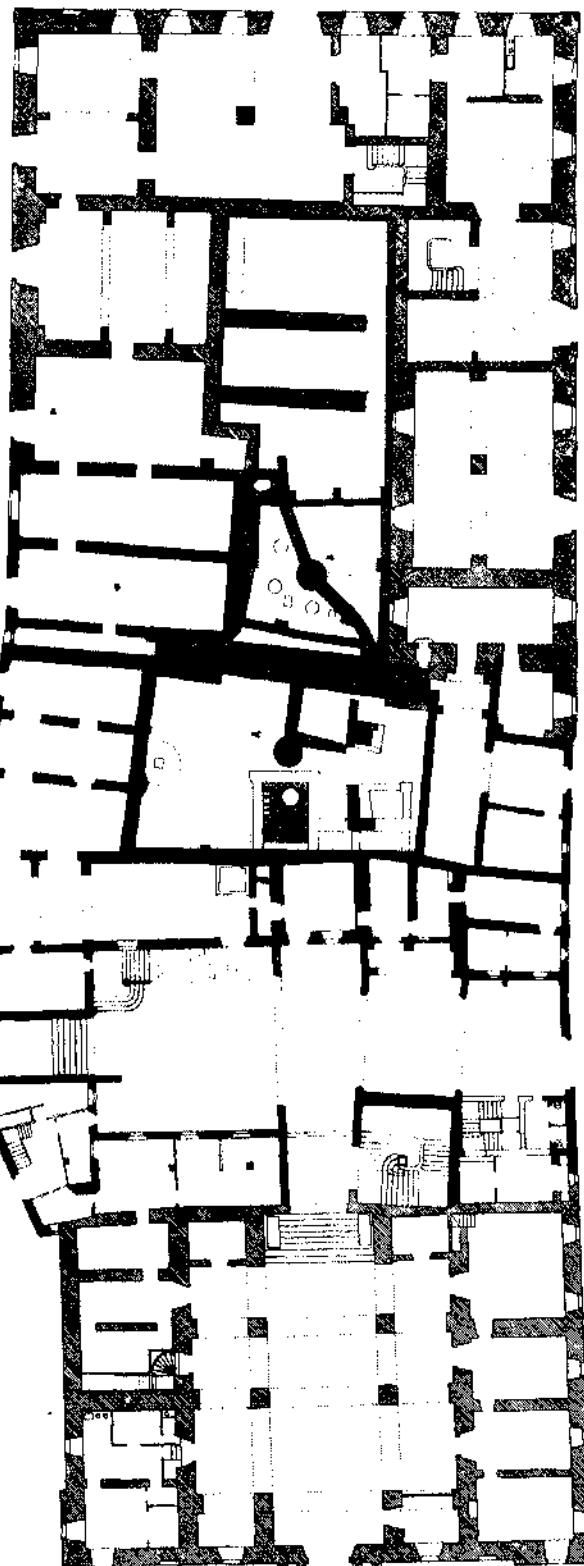

Fig. 1. — Plan dels baixos

A. B. MURALLA TROBADA AL DESFERSE EL TERRAPLÈ DEL PATI.

En els dos plans adjunts, lo pintat de negre indica l'obra dels segles XIV y XV.

Lo ratllat indica l'obra de la segona mitat dels segles XVI y el XVII.

Lo ratllat creuat indica en el plan dels baixos les construccions trobades al desferse el terraplè y en el plan del pis primer l'obra de la primera mitat del segle XVI.

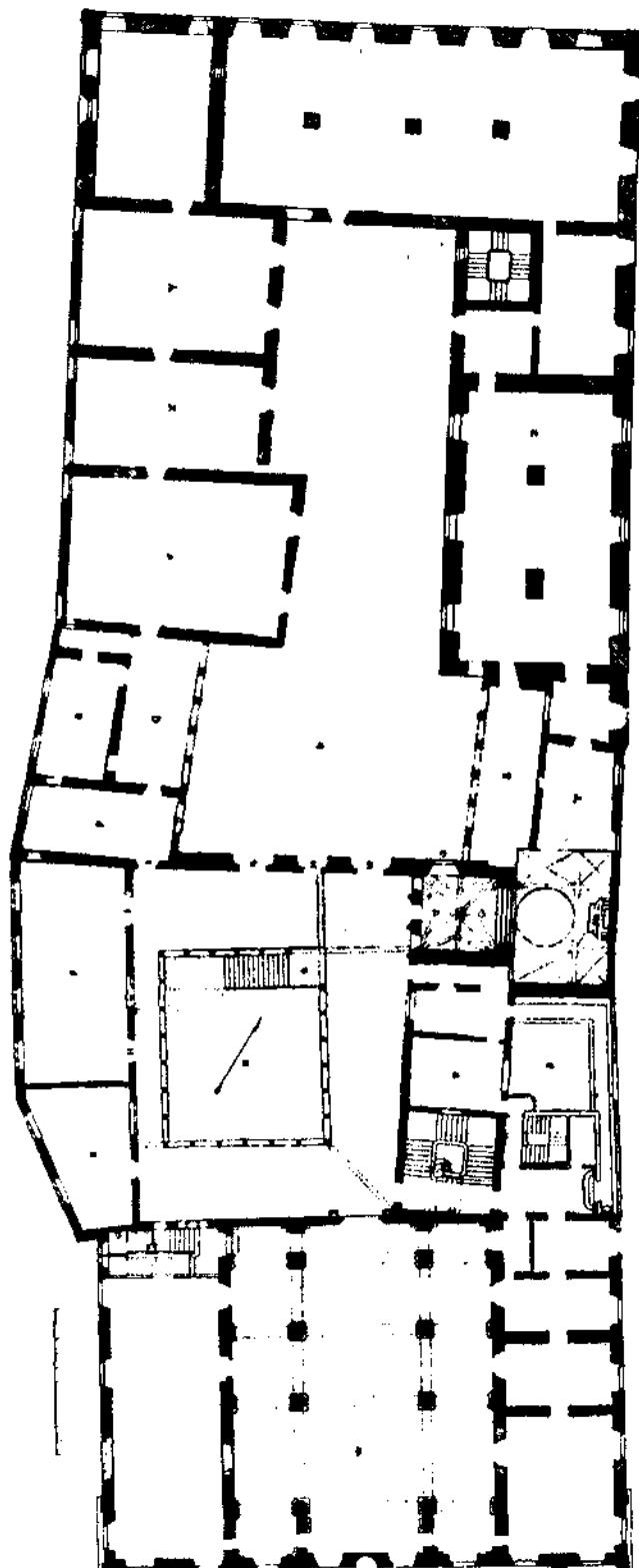

Fig. 2. — Plan del pis primer

- A. PATI D'ENTRADA DEL CARRER DEL BISBE.
- B. CÀMERA O ARXIU DELS COMPTES.
- C. ESCALA.
- D. PATI.
- E. CÀMERA DELS OUDORS.
- F. SALA ANTIGA DEL CONSELL.
- G. ESCALA.
- H. PORTA DE LA SALA DEL CONSELL.
- I, J, K, L, M, N. PORTES.
- O. FINESTRA.
- P. CÀMERA BACRADA.
- Q. LLOTJA DE PONENT.
- R. SALA.
- S. LLOTJA DE LLEVANT.
- T. CÀMBRIES AL CARRER DEL BISBE.
- U. PATI DELS TARONGERS.
- V. CONSISTORI NOU.
- X, Y. SALES CONSTRUÏDES EN LA SEGONA MITAT DEL SIGLE XVI.
- Z. OBRA DEL SIGLE XVII.
- W. OBRA DE MESTRE BLAV.

vada institució política, en cert modo superior al mateix Rey, a qui imposava el cumpliment de les lleis y costums de la terra, com a directe representació de la Nació catalana.

No es potser necessari recordar que les Corts catalanes romaniren definitivament instituïdes ab els tres estaments per el rey en Pere el Gran, en el darrer terç del segle XIIIe y que obtingueren son major esplendor y força en el temps den Pere III, el de les Cerimonies. Mes, com les Corts no funcionaven constantment, se pensà ben prompte (segona meitat de la XIII^a centuria), en instituir una comissió permanent per vetllar per la conservació dels drets y llibertats de la terra catalana durant els períodes en que les Corts estaven tancades o disoltes, comissió nomenada per elles mateixes. Essent el sistema de govern la monarquia paccionada, existint d'un costat el sobirà y de l'altre el país, ab un pacte pel qual jurava aquell respectar les llibertats públiques, era necessaria una representació invariable del poble, de l'altra part que contractava, per fer sostenir el pacte⁽²⁾. Aquesta representació permanent de les Corts, prengué el nom de *Diputació o General de Catalunya*, perque era el cap de l'aplech o generalitat dels catalans, era la gerència de tots els ciutadans o vassalls devant del poder reial. En els moments de disolires les Corts procedien al nomenament de tres dels seus membres (al

Fig. 3.— Pintura del segle XV. Retaule ab la representació d'una casa de les usuals de l'època

(2) Pella y Forgas, *Llibertats y antics Gòvern de Catalunya* (Barcelona, 1903), placa 173.

principi eren vuit) per formar la Diputació del General y aquests se constitúien a Barcelona, on existien els llurs oficials, papers y arxiu. Més tard, en 1413, s'acordà que junt als tres diputats hi haguessin tres oidors de comptes, y que 'ls carrechs fossin triennals, elegint els sortints els nous diputats y oidors. En 1454 se mudà aquesta forma d'elecció, establint una barreja d'insaculació y elecció (3).

La Diputació general tingué desseguida altres afers relacionats ab el Govern de Catalunya; constituïa l'orguen executiu del poder econòmic en punt a la tributació, recaudant els drets de les Duanes, del segell de garantia de la procedència de les manufactures catalanes (*la bolla*), del de seguretat dels esclaus y altres arbitris, procedint contra 'ls defraudadors y dentors fins a l'embarch y venda de bens.

Ab tan lleugeres indicacions ja s'veurà que la Diputació dirigia un arreplech molt complicat d'afers diverses, que tenia un enrenou extraordinari y per consegüent que en el punt central de la seva acció y direcció necessitava un alberch, un palau digne de l'importància dels negocis y de la seva alta representació. Aquest alberch, començat en els primers anys del segle XVe es un verdader monument, *el millor y més noble edifici de Barcelona*, com diu bé en Pi y Arinon; *un record solemne y bell de la venerable institució qui'l feu construir*, segons en Pella y Forgas; els mateixos Diputats ja declararen que devia esser obra sumptuosa, en un document de l'any 1416, quan tot just començaven a ferla, *atlesa la casa on se exerceyen actes públics tan notables e de tan gran ponderositat com son los actes del General*.

Les Corts en l'Edat mitjana no tenien un palau propi per celebrar totes les jutes y sentades. Variaven sempre de lloc; mes per aplegar un tan gran nombre de persones no hi havia llavors edificis aptes del ordre civil, y per això s'utilisaven les iglésies y monestirs. No trigaria gaire, emperò, a sentir la comissió permanent de les Corts, la Diputació del General, la necessitat de possuir casa pròpia y domicili fixe, perque les seves funcions ho requerien així.

Sembla que primitivament la Diputació se congregava, segons una acta del *Llibre de deliberacions* del any 1596, en el Monestir de Sant Francesc. Més tard se reuní en

Fig. 4
Pintura del segle XV de un retaule de la Seu de Barcelona ab una casa de l'època

(3) Salvador Bové, *Pvrs., Institucions de Catalunya* (Barcelona, 1894), plana 47.

el mateix punt on després d'algui temps hi construí son palau, o sia en una casa prop de la plaça de Sant Jaume y de l'anomenat carrer del Bisbe.

El primitiu hostatge era un d'aqueixos edificis usuals a Catalunya desde el segle XIV, ab fatxada exterior construïda ab carreus petits de pedra pica-dà, en el qual centre s'obre la porta arquejada severa y magestuosa, de claus llargues exagerades, fent contrast ab les petites obertures dels altres departaments dels baixos; son pis alt trepat per les amples finestres partides per columnes elegants, lleugeres, de canya delicada, de pedra nummulítica de Girona; coronades ab la portxada, ab la teulada voladíça, formant un ample cornisaient que senyala a l'exterior, ab naturalisme clàssich, la sumptuosa coberta doble que garantia de goteres l'alberch dels ciutadans.

Aqueixes cases, que avuy semblen humils, eridaven la atenció dels viatgers que recorrien l'Espanya y que illoaren en llurs ressenyes la seva construcció en pedra. Es sabut com una gran part de les ciutats del interior o del migdia moresch eren de tapia o de tobes y presentaven els colors de terra en la seva fatxada.

El Rey Martí que arribava a Barcelona venint d'Italia, alaba la bellesa de la nostra ciutat ab tot y tenir viva encara la memòria de les grans urbs italianes (4).

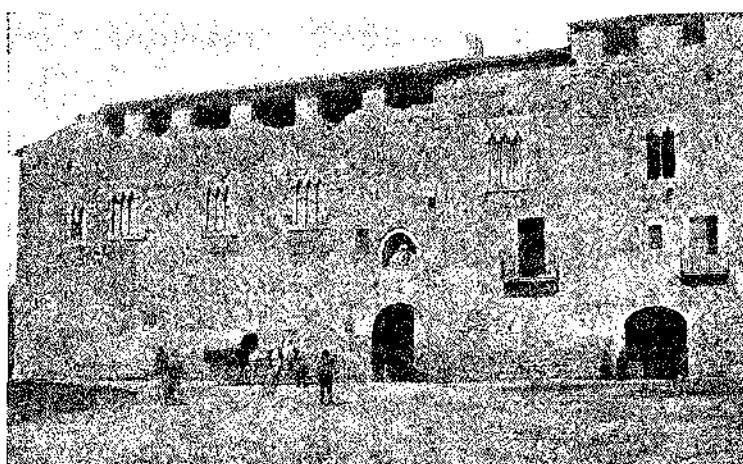

Fig. 5. — Casa del segle XIV. Abadia de Vilabertran (Empordà)

(4) Seria aquí cosa inoportuna reproduir tans elogis de la ciutat de Barcelona com feren antichs escriptors, viatgers y monarques. Capmany n'aplegà bon nombre en l'apèndix al volum segon de les *Memorias históricas*, que després han estat repetits ab freqüència. Per nostre objecte es suficient recordar que ls eelogis que li adreçaren els reis Joan I y Martí l'Humà, a les darreries de la XIVa centuria, indiquen bé que en els moments que la Diputació anava a començar la construcció del seu palau gótic, la ciutat tenia ja cert aspecte monumental, opulent, bell y agradable. Quan el rey Martí se decideix a ferse un nou alberch a Barcelona, en 1397, aprofita l'oportunitat del nonenament dels arquitectes per llençar el més espontani y fervent elogi de la ciutat cap y casal de Catalunya: «Cum tam pro habitacione et solacio nostri et nostrorum illustrium successorum — diu 'l rey — quam ad decorum Ciuitatis Barchinone felicis, quam veluti numini dedicatam divino, constituta, armis strenuam, fultam dimicis et aliis multis virtutibus et excellentiis decoratam, Romanus ille Trogus inter urbes alias mundiales beatissimam in suis codicibus appellavit, construere disposuerimus et velimus quoddam insigne palacium sive castrum ante foras daragane ipsius civitatis a quo nunc viridaria et prata virencia nunc dense silve et frondosa arborum nemora deficiunt quidem abto modo navigia ocellorum aspectibus graciola de loginquis venientia partibus et per equaora maris meancia frequentatam demum decor ipsius civitatis et vicinorum turrium seu domorum per ipsius territoria existenciam hinc et inde que visui nugatoria Civitatem alteram representant plene possint intuitibus placidis speculari» (*).

Aquestes belles paraules del monarca fan suposar que llavors sentia la nostra ciutat una forta empenta de millors, de progrés material, de reformes en l'edificació; suposició confirmada per altres paraules d'Alfons IV, posades en el decret de 1438 per la construcció del moll de Barcelona: «Urbs venerabilis in egregiis templis,

(*) *El darrer rey de la Casa de Barcelona*, per J. Miret y Sans en *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, any 1910.

Les pintures del segle XV, donen ben bé idea de lo que eran aqueixes cases y de l'aspecte dels carrers de les nostres ciutats que els pintors prenien innocentment com a formes perpetues y universals, representant ab elles els carrers de les ciutats d'Orient y d'Occident, antigues y modernes, que calen als assumptes evangèlichs y de la vida dels sants (Figs. 3 y 4). Aqueixa forma de casa típica catalana encara s'conserva en les antigues viles, a Cardona, a Vilabertran (Fig. 5), a Castelló d'Empuries (Fig. 6), a Vilafranca de Conflent. A Barcelona van desapareixent, mes als voltants de la Catedral, en els carretons de la ciutat antiga s'en troben de tant en tant ab son arcàich aspecte romànic. Viollet le Duc califica aqueix estil d'aragonès referintse al Palau de la Diputació de Perpinyà⁽⁵⁾ y l'Enlard ha repetit el mateix concepte afirmando que s'estenia per la Sardenya, la Sicília, Chipre y Rodes⁽⁶⁾. Ab més propietat se li diria català y s' troba sovint en els vells dominis dels nostres comtes-reis.

Fig. 6. -- Casa del segle XIV de Castelló d'Empuries

tuta ut in optimis, pulchra in ceteris edificiis.» Finalment ho acaba de probar la descripció que en feu Geroni Paulo, en 1491: «Muri et domus urlis ex lapide sunt qui in monte Jovis semper renascitur; y Luci Marinese, en 1506: «Que quidem, et si magnitudine non nullis urbibus cedit, edificiorum tamen elegancia, littoris amplitudine, viarum mundicie, vicorum rectitudine, equalitate domorum, amenissimis hortis, quos queque domus cultissimos habet; formam denique rerum omnium, et excellenti pulchritudine, meo quidem iudicio, cui absit invidia, concitis profectio civitatibus est anteponenda.»

Així era l'estat y l'aspecte de Barcelona quan els Diputats feien construir son bell y gran palau en el centre mateix de la població.

(5) Vegis Viollet le Duc, *Dictionnaire d'Architecture*, v. 6, p. 261. Veus aquí les paraules de Viollet: «dans des provinces plus méridionales encore et qui, au XIVe siècle, n'étaient pas françaises, on voit éléver, à cette époque des habitations dont le style conservait absolument le caractère roman. Telles sont, par exemple, quelques maisons de la ville de Perpignan; l'une de ces maisons, qui depuis avait été affectée au service du palais de justice, présente une façade d'un goût presque antique, malgré les détails empruntés au style aragonais de cette époque.»

L'edifici a que s'refereix el famós arquitecte francès era construit per la Diputació general de Catalunya. El pati aon s'edificà fou comprat en 1448. (Pierre Vidal; *Perpignan depuis les origines jusqu'à nos jours*. Perpinyà, 1898, p. 168.)

Els arxius de la Generalitat contenen moltes referències al edifici de la capital rossellonesa. Una diu que a 4 agost 1447 foren entregades a Bernat Kiambau y Joan de Llo, que marxaven a Perpinyà, 2.200 lliures per comprar y arreglar allí una casa per tenirhi la Generalitat l'administració dels arbitrís y rendes de Rosselló.

Llibre de CAUTELES Y ALBARÁNS, 1449, no foliats. Arxiu de la Generalitat. — La Diputació pagava a Marc Çafont part de les obres de la Generalitat, a Perpinyà en 1450.

Id., id., trienni 1452. Foli 7, 8 Marc de 1453, se pagará a Aloy de Navel, mercader de Barcelona, 49 lliures per compres de pedra de Montjuic que en aquesta ciutat haren comprada e feta picar e apres, trameses a diverses justes (barcos), a la plaça de Canet, op's de la obra de la casa quel dit General fa fer en la vila de Perpinyà.

Id., id., trienni 1455. La Diputació pagava en 1456, a Joan Ferrer, una cantitat invertida en la obra de la casa de la Generalitat que s'edificava a Perpinyà. Els pagos continuen en 1457 y 1458.

(6) *Manuel d'archéologie française*, París, 1904, v. II, p. 185.

Fig. 7. Muralla del call jueu descoberta al vuidar-se el terraplè del pati dels taroners

Martí I, prohibint que a Barcelona hi pogués haver call ni juderia; les sinagogues y cementiris foren a mans del poder públic qui els enagena a son profit⁽⁷⁾. La casa de que parlem era veïna de l'Escola jueva⁽⁸⁾, que estaven en general en un mateix edifici ab la Sinagoga, com passava a Narbona, Perpinyà y Vich⁽⁹⁾.

Ve en comprobació dels documents antichs l'haverse trobat ara al desfer el terraplè del pati interior de la Diputació una muralla que sembla la que tancà el call jueu; n'hi ha prou ah un lleuger exàmen pera veure que no s'tracta d'un mur de fortificació, sino d'una tanca de separació. La muralla està reforçada de tant en tant per macisos cilíndrics de obra de rebla que no es possible confondre ab els basaments de les torres de defensa de les fortificacions coetànies (Figs. 1, 7 y 8). Les cases del call jueu donaven al carrer de la Seu,

La casa de la Diputació conserva son antich aspecte pel costat del carrer de Sant Honorat, on no ha desaparegut enterament la fatxada de la primitiva casa ni les de les que successivament se li agregaren (Fig. 9).

Aquest casal ja d'antigua data havia anat a parar a mans de la Generalitat per l'extinció de l'antich Call. A les darreries del segle XIV el Call havia deixat d'existir⁽¹⁰⁾. A les revoltes y saquetjos duts a terme pel poble baix capitanejat per forasters, hi seguí el decret de 1401, del Rey

Fig. 8. Muralla del call jueu descoberta al vuidar-se el terraplè del pati dels taroners

(7) 17 Octubre 1392, comença a tirar-se a terra la torre del Call judaic, sobre l'portal del Call vers Sant Jaume per obrir carrers y halitarlos els cristians.

(8) Carreras; *Evolució històrica dels jueus y jueusants barcelonins*. Estudis Universitaris Catalans, 1903, p. 403.

(9) «Com a vos en Bernat Cadireta, corredor públic de la ciutat de Barchinona sien deguts per lo General CXXIII sous, es a saber XXX, per salari a vos pertanyent de la venda quels Deputats precessors nostres feeren migengant vos en encant públic en Francesch Bonanat, specier olim de Barchinona, de la scola dels jueus contigua al alberch en nosaltres tenim nostra dita Deputació». Barcelona, 15 juny 1416. Llibre d'albarans.

«Com a vos Francesch Bonanat, ciutelà de Barchinona vos son degudes CCC lliures per restitució daquelles CCC, pren que vos veneren los llevors deputats una casa de la aljama o escola menor dels jueus qui es ara part de la vostra casa contigua a la de la Deputació, y apres fou reivindicada dita casa per la priora de les monges predicadores de Barchinona...» Barcelona, 2 janer 1434. Llibre d'albarans.

(10) Carreras y Candi, *Evolució històrica dels jueus y jueusants barcelonins*; citat, p. 409.

l'actual carrer del Bisbe. Ho prova clarament una escriptura de venda del any 1328 que els jueus Corayef fan de una casa situada prop la plaça de Sant Jaume y en el carrer novament obert que dona a la Seu⁽¹¹⁾.

La casa formava dos cossos d'edifici separats per un pati interior, un l'ocupava la cambra o arxiu dels Comptes situat en el cos d'edifici proper al carrer del Bisbe, immediat a l'actual capella de Sant Jordi (Fig. 2, B), que es possible signi el basament d'una torre de que parlen els documents.

L'altra ocupada per la cambra del Concill (Fig. 2, F), que en 1418 se la apellidava encara Cambra nova⁽¹²⁾, dava al antich Call y en ell obría un portal major y donaven les finestres ab columnes de marbre ab els típics capitells catalans que avuy encara conserven (Figs. 9 y 10)⁽¹³⁾. Una y altra tenien també finestres al pati en que

(11) En 1328, a primers de janyer, trobantse el rey Alfons a Barcelona «fitit apponita de mandato domini Regis per manum Lapi de Cornet (?) scriptoris eiusdem domini Regis firma ipsius domini Regis sigillanteque suuu appendicium apponitum in instrumento venditionis quam Iusefus Corayef et Abraham Corayef eius filius, iudei Barchinone fecerunt Petro Luppeti notario incliti domini infans R. Berengarii, precio duorum mille sexcentorum solidos barchin... de quibusdam dominibus quod dicti iudei habebant per liberum et franchum alodium in civitate Barchinone... prope plateam Sancto Jacobi et in carriaria per quam noviter transitus fit ad sedem Barchinone, quod instrumentum factum et clausum est per P. de Volcheris auctoritate Regia notario Barchinone XIII. kalendas decembres anno Domini MCCCXXVII.» (Registre 473, foli 60, Arxiu de la Corona d'Aragó.)

Alguns documents semblants deuria conexer l'Anton de Bofarull per dir lo següent en la *Guia Cicerone de Barcelona* que publicà en 1847: «La juderia està al oriente la calle de San Honorato, aunque los edificios tambièn ocupaban buen trozo anteriormente de lo que ahora es Audiencia y Casa del Rejente, siguiendo á la otra parte de la calle llamada de Santa Eulalia.» Sabem també nosaltres per un testament de 1284, que citarem mes avant, que el jueu Vilaten Benvenist tenia domini enifitentich sobre certes botigues de la placeta de Sant Jaume; y també pot recordarse un document del *Liber Antiquitatum* de la Seu de Barcelona, del any 1136, on consta que les cases venudes per Guerau Guillen a Bernat, majordom de la Canonja de Barcelona, estaven situades prop de la Catedral y del Call juich y que afrontaven ab altres dels jueus Maimò y Henoch Nazmain. De manera que es indubitable que desde molt antich els jueus posseïen cases ben prop de la Catedral y dintre de l'area del actual Palau de la Diputació.

(12) «Vos en Bernat Campins, maestre de draps de senyals, ciutadà de Barchinona, havets fet ara novament de ordinació nostra un drap o tapit negre ab tres senyals la un reyal e los dos del General e ab sembra dura de brots, lo qual drap nosaltres havem ordenat que stigue e cobre lo tauler qui sta en la cambra nova del alberch de la Diputació appellada Cambra del Consell, en la qual nosaltres exercim nostre dit offici (els Deputats). Se li concedeixen 24 florins. Barcelona, 10 març 1418. Llibre d'albarans.

(13) La distinció entre la *cambra del arxiu de comptes* y la cambra que dona al carrer del Call (*cambra sobiranana sobre carrera de dit alberch*) se veu en l'adjunt document: «Om a vos en Bernat Tió, maestre fuster ciutadà de Barchinona sien dogudes, es a saber IIII lliures XVIII sous per salari de deenou jornals que vos ab l'altre maestre fuster havets meses de ordinació nostra en acabar les portes de la finestra rexada de la cambra o arxiu dels *comptes del General*, la qual cambra es en l'alberch del dit General, en la qual nosaltres tenim l'offici de nostra dita deputació e en axi metex en acabar les portes de la *cambra sobiranana sobre carrera del dit alberch*,

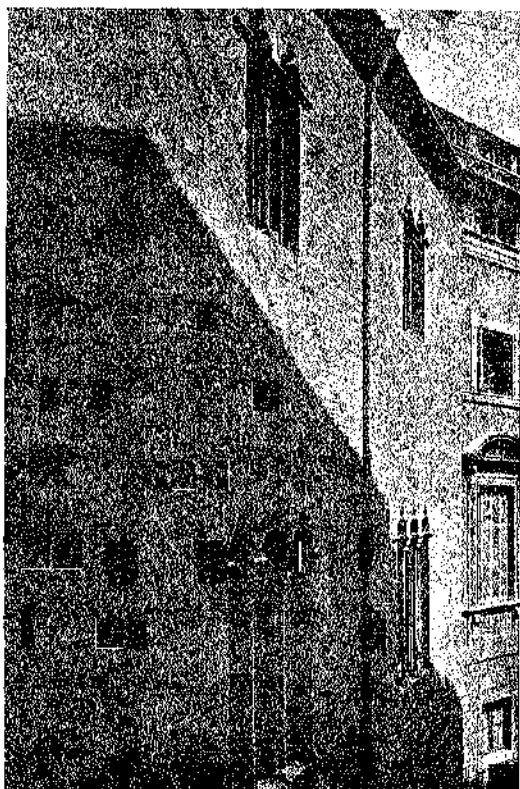

Fig. 9 (Tot. Mast)

Finestral del primitiu hostatge de la Diputació
al carrer de Sant Honorat

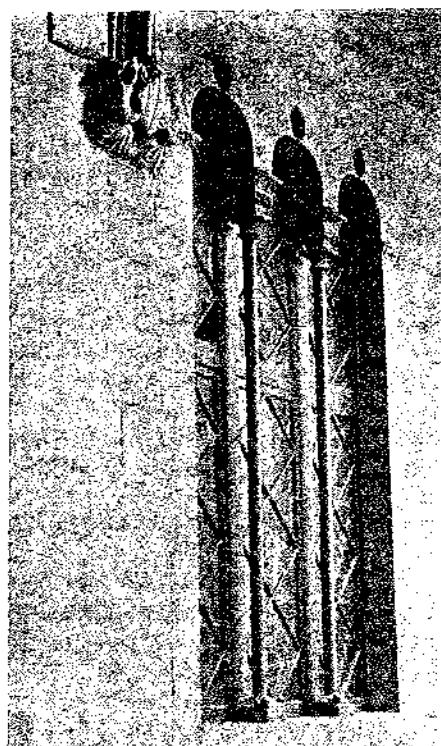

Fig. 16. (Cat. Maxi)

Eixestra del antic hostatge de la Diputació que avui dona a la galeria del pati de l'escala

serveis d'obrir als diputats que exercien allí son elevat ofici⁽¹⁶⁾.

les quals portes troagi no se eren posades acabar obstant la fusta de aquelles qui encara era vert, lo qual salari es a rau de cinc e dos diners compresos les huit diners del beure per cas en de vosaltres.»

(Barcelona 14 desembre 1415. Llibre d'albarans de la Generalitat.)

(14) L'adjunt document parla del portxo ab motiu de la obra de una paret mitjera; ab tot cal notar que de les mésasures dels arbs que sostenen les cantonades dels portxos hi bau les armes del General que no hi eren certament en l'antigua casa jueva. «Com a vos Nasteva Çatorra, ciuteda de Barchinona sien deguts LX sous, los quals vos foren taxtats per dos maestres de cases, per la part pertanyent pagar per lo dit General per rau daquella obra que vos fies en alzar la paret qui es mitjore entre lo vostre alberch e talberch del General en lo qual usaltres exerciu losfici de nostre deputacio, la qual paret començà en lo cel o entrada davers la Seu e fereix a mig porxo del dit alberch.» Barcelona 17 desembre 1417. Llibre d'albarans.

(15) «Com siam certs que vos en Pere Oliver, pintor, ciuteda de Barchinona, de voluntad e ordinacio dels honorables Deputats e oydots de comptes prop passats del dit General, havets pintat un guarda pols en la casa o arxiu dels comptes del dit General, en lo qual es posat o reservat aquell retaula on es depint o istoriat lo pujament de la Verge Maria, lo qual retaula los dits honorables deputats prop passats havien fet fer per la galea Reyal del dit General e axi metoix havets fets XXVIII apitatis de nombres ab letres grosses a XXVIII cases de armaris qui son en la dita casa o arxiu on sou conservat diverses cartes...» Se li senyalen quatre florins. Barcelona 25 agost 1416. Llibre d'albarans.

«Com a vos en Pere Ferrer, fuster, sien degudes dues liures XI sous per compra de fusta e de claus, de guix e de una cortina e de algunes altres coses que havets comprades e per V jorns que havets meses en fer I guarda pols en la casa o arxiu dels comptes del General, en lo qual guarda pols esposat o reservat aquell retaula on es depint o istoriat lo pujament de la Verge Maria, lo qual retaula havien fet fer per la galea Reyal del dit General, que prestava al senyor Rey en Ferrando de gloriosa memòria, segons que los dits comptes e jornals aprenen per menut en un compte quens havets llurat scrit en mig full de paper.» Barcelona 12 juny 1416. Llibre d'albarans.

(16) «Com siam informats que vos en Jordi de Guardia qui tenitis vostre domicili devant la casa on se exercix lo ofici de nostra dita Deputacio, havets fets en temps passats alguns serveys e sostenguts alguns travayls per lo dit General es assabet que estan la dita casa sens alguna persona qui hi tingues son domicili e guardes aquella, vos preniets cariech de tancarla o ferla tancar e guardarla o scorcollarla de males persones... vos ajam taxtats cinc florins dor darago en remunracio.» Barcelona, 27 juliol 1416. Llibre d'albarans.

hi havia la escala. No es ben clar si existien les galeries porticades com estan avuy⁽¹⁴⁾; una, la del costat del carrer de Sant Honorat es posterior a les altres y en sabem de cert la data; dos finestres de la sala del Concill que abans daven al pati han estat conservades; l'escala actual ne substituí altra de més antiga. Entre l'arxiu y el carrer del Bisbe hi havia un troç d'hort que cloia una tanca rústega ab una entrada ruinosa.

El mobiliari interior era senzill; presidia la sala de l'arxiu dels Comptes un retaule del «pujament de la Verge», decorat d'un guarda pols pintat que els diputats havien fet fer per la galera que el General havia prestat al rey Ferrán, y omplien les parets armaris de l'arxiu ab *epitafis* numerats⁽¹⁵⁾. Les finestres daven a dintre una llum groguenca, que atravessava teles encerades predecessors dels vidres.

Y de tot en guardava les claus un vehí del dit carrer de la Seu, que feia els bons

El palau actual comença com una de tantes cases destinades al alberch dels particulars; en la mateixa forma que la nostra casa de la Ciutat. L'edifici públic pera ls grans serveis civils era al començament del sige XV una cosa casi desconeguda; les assamblees municipals se celebrauen a les escales de la plaça del Rey, les grans reunions y festes a la plaça pública o a la Seu. Les institucions més elevades s'albergaven en cases com les de tothom, simplíssimes, qual aspecte extern no havia oblidat les formes romàniques y tenien per vehins a senzills particulars y l'Escola dels jueus.

Els documents més antichs (any 1415) fan referència a obres les més modestes: acabar les portes; fer una finestra reixaada de la cambra de l'arxiu, posar les portes de la cambra de dalt, pintar, fer un guarda pols pera el retaule, numerar armaris y alçar les parets mitjeres; però ab elles comencen les que després devien donar son valor històrich y artístich al Palau de la representació permanent de les Corts Catalanes.

II

Els nostres passats aviat comprengueren que les elevades funcions de govern necessiten ser exteriorisades en les sumptuositats de l'arquitectura y es proposaren embellir l'edifici on exercien l'ofici de la Diputació. La primera obra fou aixecar la portalada maravillosa que avuy encara es noble ornament de la nostra Ciutat en el carrer del Bisbe.

El document que hi fa referència caldrà grabarlo en la sala del Concil pera memòria dels passats y ensenyansa als d'avuy de la noblesa ab que els alts càrrecs deuen ser exercits, y pera mostrar com la sumptuositat arquitectònica es l'esplendor de la vida colectiva ben regida, y l'habilitat majestuós que materialisa als ulls de les multituds l'elevada missió dels organismes que les regeixen. En el segle XV perdurava en la nostra terra aquell sentiment clàssic de la arquitectura com a art social restaurat per les Ciutats mediterranies y per Barcelona, aon l'esperit del Renaixement hi atribuia abans que les formes ornamentals neo-clàssiques.

Fig. 11

(Fot. Mas)

Mur del carrer del Bisbe. Obra dels Calont y Pere Joan

«Com aiuan vist, — deien els nostres diputats, — esser molt necessari que la paret e portal forans del ort de la casa on exercim lo ofici de nostra deputacio, la qual paret e portal per llur antiquitat e vellesa menassaven ja cahiment e ruine fossen enderrocats e deguen feta altre paret o portal per cloure lo

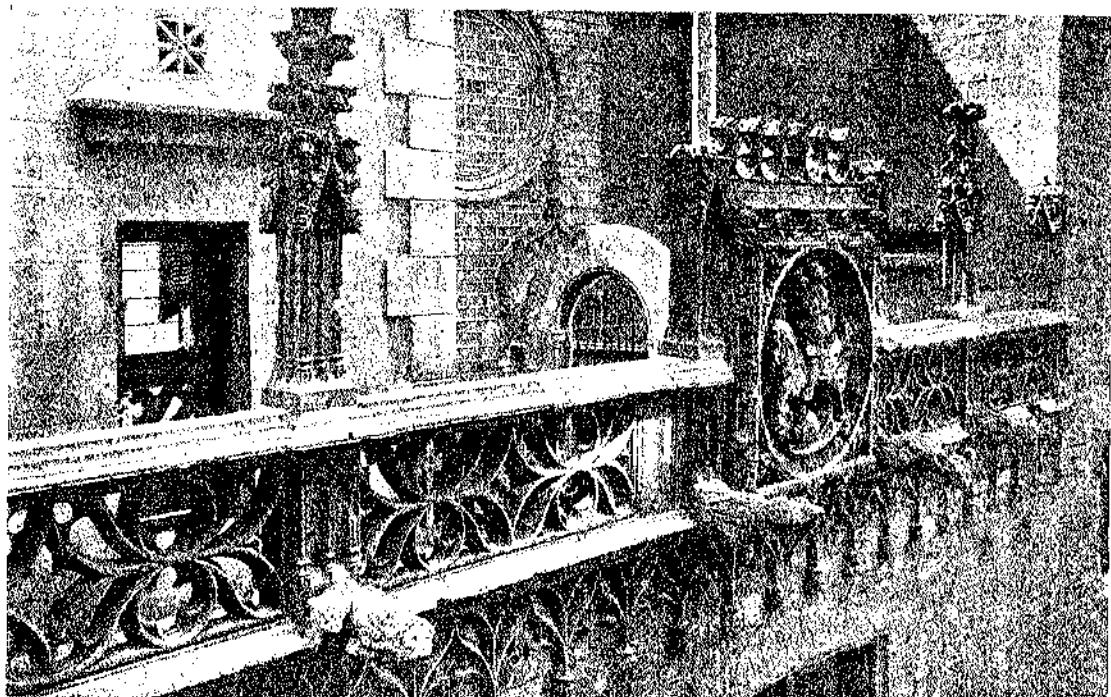

Fig. 12. — Relleu de la façana del cortejo del Rei al Sant Jordi. Obra de Pere Johan (Fot. Atav.)

dit ort axi com ja es estat començat fahenthi obra condecent *et assals sumptuosa*
atleta la casa on se exercexen actes publichs tan notables e de tan gran ponderositat com son los actes del dit General, e consiem no poch de la sufficiencia e industria de vos en Galceran de Matero, regent los comptes del dit General, a vos manam expresament e de certa sciencia puxats reebre del dit General totes quantitats de monedes per continuar la obra de la paret e portal e encare de les imayes quis faran en la dita obra e los dites quantitats per vos axi reebudes convertir axi en salaris de maestres qui faran la dita paret e portal e dels imaginaires qui faran les ymatges, bestions, babuhins (les besties y gargoiles), claravoyes e la ymatge de Sent Jordi a cavall qui stara sobre el dit portal e altres fulatges que hauem ordenat sien fetes e posades en les dites nayes (*images?*) e paret per embellir aquelles, com encara en compra de ferre e pagar lo ferre per fer les reyes que axi metex haven ordenat sien fetes deuant lo dit portal a fi que veden que cavalcadures no entren en lo dit ort.⁽¹⁷⁾

L'obra la dirigeix com a *mestre major* en March Çafont⁽¹⁸⁾ qui contracta mestres picapedrers y imaginaires, ajusta la pedra de Montjuich y va els jorns

(17) Barcelona, 18 juliol 1416. Llibre d'albaráns.

(18) A En March Çafont, mestre de cases, ciutadà de Barcelona, qui ha fet com a mestre major la *obra major* de la Casa de la Deputació y ha hagut de vagar alguns dies anant los jorns de festes a Muntblanch (Collblanch a Monjuich) per parlar ab los padres qui han los tayls en lo dit Munt e per hauer e traer pedre necessaria per la dita obra e per porquessar dins la ciutat mestres picapedrers e ymaginaires per fer la dita obra» se li adjudica la cantitat reclamada. (Barcelona, 19 desembre 1418. Llibre d'albaráns).

Figs. 13 y 14. — Gárgoles de rincón de fachada.

de festes a Montblanch «per parlar ab los padres que han los taylls en lo dit Munt.» Hi treballa després Naliot de la Font qui *dicta y ordena* l'obra, fa 'ls mollos de les claraboies y membradures y uneix a aqueixa missió solemne d'arquitecfe la menys elevada de «furnir de draps encerats algunes de les finestres de la dita casa»⁽¹⁰⁾.

L'obra d'escultura, l'imatge y el marchí sumptuós que la encuadra son encaregats a un mestre de renom, Pere Johan, qui no sols entalla l'imatge de Sant Jordi a cavall matant el drach sino que la *xambrana posada entorn la dita imatge* que fa a preu fet per deu florins donantuhi vint la Diputació al veure lo admirable de l'obra. El document d'aqueixos judicis cal també transcriurel, perque indica extraordinaris sentiments generosos de perpetua exemplaritat (Figs. 11 a 18).

«Attenents que vos en Pere Johan imaginayra ciuteda de Barchinona, nos

Figs. 15 y 16. — Gárgoles del mure de fachada.

(10) «Com sia cert que nosaltres ab couell de Micer Vicens Padriça, advocat del General, hauem tatscats a vos Naliot de la Font cinc florins dor per diverses treballa per vos sostenguts en la obra que de ordinacio nostra es stada feia en la casa on exerceiu loñer de nostra dita deputacio es a saber en *dictar et ordenar* aquella et los mollos de l's claraboies e membradures quis son fetes en la dita obra et en furnir de draps encerats algunes de los finestres de la dita casa... vos tatsau cinc florins.» (Barcelona, 24 juliol 1419. Llibre d'albarans).

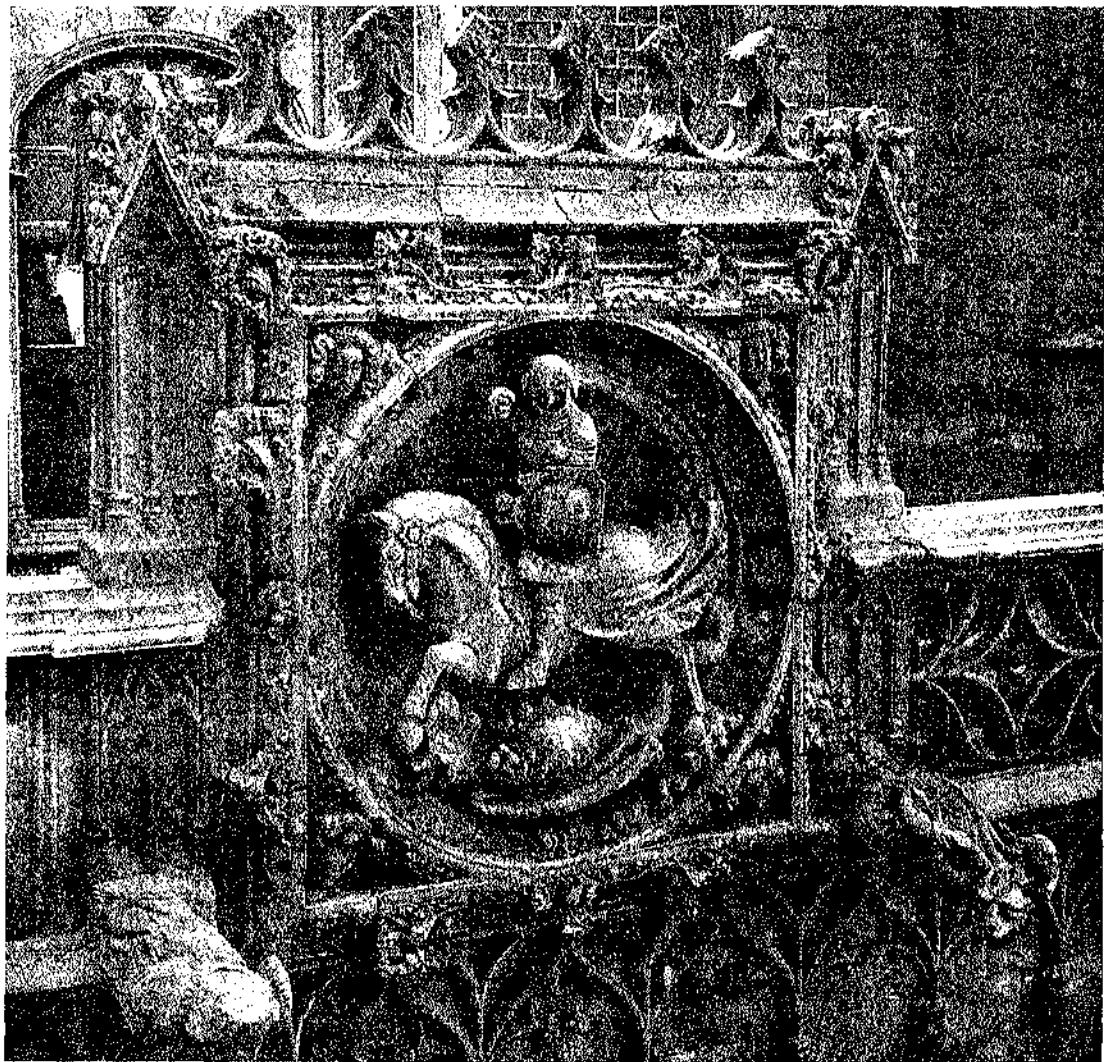

Fig. 17

(Fot. Mas.)

Alt relleu de St. Jordi a la façana del Palau de la Generalitat, al carrer del Bisbe

havets supplicats que com vos de ordinacio nostra haiats fabricada e entellada en pedra la imatge de Sent Jordi a cavall qui mata lo drach, la qual hauem feta posar sobre lo portal del alberch on exercim loffici de nostra dita deputacio en la dita Ciutat de Barchinona qui obra el carrer per on hom va a la Seu de la dita Ciutat; e mes avant haiats feta de dita nostra ordinacio una xambrana posada entorn la dita ymatge per accompanyar et dar maior perfeccio a la obra de aquella, la qual xambrana prengues et hauets feta per cert pret et a scarada vos haiats grantment perduto per tant com hi hauets vaguat et treballat assiduament et ab degut studi, a fi que la dita obra fos feta et stigues a plae de nosaltres et dels mirants aquella, no curant de la dita scarada et perduda que ja veyets que feyets com fos a mitja obra de la dita xambrana, vos de-

guessen fer esmena de la dita perduta et dan que havets sostengut per acabar pus prestament la dita obra. E nosaltres vista la supplicacio et oit per relacio den G. de Matero, regent los comptes del General, et hauda informacio de Maestres experts en semblants coses que vos dit en Pere Johan hauets pres dan en la dita obra et scarada de vint florins, per ço et car vos sots haut abtament e loabla en fer la dita imatge et xambrana, vos tatxam vint florins dor Darago en total remuneració.»⁽²⁰⁾

El cognom Johan no era pas desconegut en l'art de l'escultura. La transformació sumptuosa de la fatxada de la Generalitat havia tingut feia ben pochs anys un precedent a Casa la Ciutat. La seva fatxada antiga s'enriquia sense desdibuixarne les ratlles arquitectòniques; l'arch de grans claus se 'l perfilava ab fullatge; a sobre s'hi colocaven els escuts del rey y de la Ciutat; l'escultor era del mateix cognom: Jordi Johan, mestre imaginaire de Barcelona⁽²¹⁾. Un Pere Joan de Vallfogona trevallà al Altar Major de la Catedral de Tarragona de 1425 a 1436 y sembla es ell el *lapiscida* y mestre de la fàbrica de la Iglesia de Tarragona que assisteix al Concill d'Arquitectes que havia de decidir sobre la continuació de la Catedral de Girona en forma de tres naus com fou comensada o en una nau la més ampla del mon en l'època com efectivament va acabarse.⁽²²⁾ Després fou cridat a Saragoça per l'arquebisbe Dalmau de Mur, pera esculpir el retaule de la Seu. Era a la capital aragonesa en 1445, d'allí anà a Tarragona per alguns dies, retornant el 28 de Maig a Saragoça, aon caigué malalt durant la calor de l'Agost⁽²³⁾. Fora interessant l'estudi comparat d'aqueixes diverses obres pera comprobar la seva unitat d'estil y estudiar l'evolució de l'obra del artista.

El mestre escultor del St. Jordi del Palau de la Diputació ha merescut ja elogis dels que venen de terres estrangeres a precedirnos en l'estudi del nostre art antich. «Sa fantasia, ha escrit en Bertaux, no té igual al comensament del segle XV, ni a Flandes ni a Italia. Les màscares dels butxins que Pere Johan ha imaginat, les besties immondes y verdaderes que ha fet arrastrar al voltant de la feble martir, ses flames ondulants y sos nuvols riçats no troben equivalent més que en les alucinacions realistes del Extrem Orient.»⁽²⁴⁾

(20) Barcelona, 15 març 1418. Llibre d'albaráns.

(21) A 26 de setembre de 1400 se dona una cantitat a Jordi Johan «per los trevalls en esculpir e emprentar en una gran losa o pera la senyal reyal los dits Concellers volien fer posar sobre e en lo portal que en los dies del Kalendar desús scrit per ordinacio del Concell era fet en la casa del Concell, per lo qual portal devia hom entrar e exir e de la dita casa e per satisfacció encara o salari d'empremtar en II altres pedres e lloses dos senyals d'aquesta Ciutat los dits Concellers volien fer posar als lats del dit senyal reyal i poch pus baix en lo dit portal.» (Arxiu municipal, 26 de febrer de 1400).

El mateix Jordi Johan cobrava a 5 d'Agost de 1400 el treball de fer «mig cors d'Angell que sculpi en l'entaulament en que devia seure la dita pedra ab lo dit elm o timbre del senyor Rey sobre lo dit portal.» (Arxiu Municipal, 26 de febrer de 1400.) Cites de Sanpere y Miquel, *Los Cuatrocuentistas Catalanes*, II, p. 57.

(22) Motera. *Memoria y descripción histórico-artística de la Santa Iglesia Catedral de Tarragona*. (Tarragona, 1904, p. 39). Sanpere y Miquel, *Los Cuatrocuentistas Catalanes*; Barcelona, 1906, p. 58.)

(23) Quadrado. *Recuerdos y bellezas de España*, volum d'Aragó, Madrid, 1844, p. 263 y 264.

(24) *Histoire de l'Art*. París 1908, v. III, p. 822, articles de Bertaux; «Peinture et Sculpture espagnoles au XIVe et XVe siècle».

Fig. 18. - Detall de l'estàtua de Sant Joan.

(Fot. Mat.)

L'obra de Pere Johan no es pas una obra vulgar. La cerca vella y ruinosa del Palau de la Diputació es realment substituida per una obra esplèn-dida que avuy caldria deixar aïllada y visible en sa primitiva disposició treient els cuberts burocràtichs que li adosaren els barbres de edats no molt llunyanes.

La cerca terminava en una cornisa ab archs flamejants, remotíssim recort de les arcuacions lombardes de nostre romànic, que durant tota l'edat mitjana plana sobre 'ls nostres arquitectes, sostinguts sobre mènsules prodigi d'escul-

tura aon l'escultor hi representa tots els estaments: nobles ciutadans cuberts ab la gonella, dames, monjos, caricaturesques fatxes de frare llech, negres esclaus, fins la calavera tètrica. Sobre una volada cornisa de la que arrenquen sis gàrgoles, los *bestions* y *babuhins* del document, s'aixeca una barana calada interrompuda per pilans que terminen en pinàculs (Figs. 11 y 12). Al centre de la barana hi ha l'estatua de Sant Jordi a cavall ferint ab una llança 'l drach, enquadrat tot en un march de fullatge. Una de les gàrgoles inmediates al sant cavaller representa la doncella deslliurada de la llegenda (Fig. 13). En altra un drach que s'enmenen dos infants (Fig. 14). L'obra escultòrica es colocada dintre una forma circular recordant un segell en cera de l'època; quatre angles omplen els quatre carcanyols entre 'l cercle y 'l march quadrat plè de fullatge que l'enclou. El cavaller va armat de punta en blanch al istil de la època, el cap cubert del

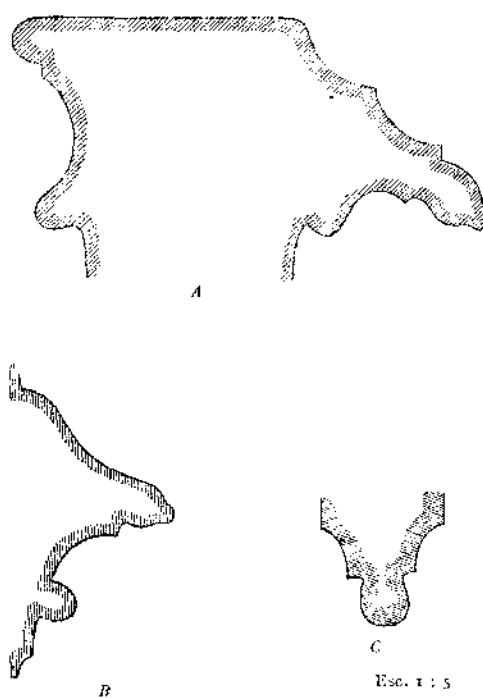

Fig. 19. — Perfil de la barana de St. Jordi del carrer del Bisbe

- A Barana superior.
- B Cornisa al nivell de les gàrgoles.
- C Perfil del calat de les finestres circulars

capell esfèrich, al bras l'escut ab la creu ricament ornada; el cavall recubert ab la gualdrapa guarnida luxosament. La sella treballada fa pensar en els cuiros cordobeses de dibuix complicat y minuciós com les llaceries moresques. Les testes dels angles y les robes folgades ab plechs amples com de roba enterca, recorden els de la estatuaria flamenca coetània (Figuras 17 y 18).

Son també notables els perfils, elegantment dibuixats per Nalíot de la Font y que indiquen un moment d'extraordinaria perfecció en l'art arquitectònic barceloní (Fig. 19).

Aquesta obra monumental era en jorns de festa ricament empaliada de sumptuosos tapisso; el carrer enramat de fullatge vert que devia entonar ab el color de la pedra daurada de Montjuich, y ab els dels draps vinguts de poch de la ciutat d'Arras o de Bruges⁽²⁵⁾.

(25) «Nosaltres frare Johan Descarigues, cavaller del orde de sent Johan de Jherusalem, comanador del Masdeu, en Galceran de Sentmenat, caualler, e en Lorens Redon, burgés de la vita de Perpinya, deputats del General de Cathalunya residents en Barchinona rebedors e distribuidors ensembs de les pecunies del dit General, en Narcis Struc, ardiacha maior de Terragona, en Guillem de Masdonelles, donzell oidor dels comptes del General damunt dit ensembs ab lo honorabil en Johan del Bosch, ciutedá de Leyda ara absent de la dita present ciutat de Barchinona: Com nosaltres ab e de consell de micer Bonauat Pere e de micer Vicens Padriça advocats del dit General haian tatxats a vos en Galceran de Matero, regent los comptes de vostra dita administracio, vint e cinc florins dor Daragó valents tretze lliures quinze solidos barcelonesos en total paga e satisfacció de diverses treballs per vos extraordinariament sostenguts per tot lo temps de nostra dita administracio en vostre dit offici en moltes e diverses maneres per assers del dit General e encara en procurar e anar deffora per comprar rama per enramar lo carrer o front del alberch del dit General cascon any en les festes de Corpore Xrispti e del benaventurat Mossenyer Sent Jordi qui es cap e senyal del damunt dit General, segons es acustumnat et en fer ara novament de nostra ordinació... posar depertidament tots los censals quel dit General huy fa.... Scrit en Barchinona a XXIII dies de març en lany de la nativitat de nostre senyor MCCCCXXI.» (Albaráns, trienni 1415-1419, fol. 167).

A 26 febrer 1431, en Berenguer Arnau de Cervelló, en Joan de Bosch, ciutadà de Lleida y altres diputats acordaren: «Com a vos en Bertomeu Tàrrega, mercader ciutadà de Barchinona, sien degudes CCCCLII, lliures VIII. solidos VI. diners barcelonesos per lo cost e compra de dos draps de Ras istoriats de la istoria de Sent Jordi e de quatre banchals, los quals draps e banchals hanets de ordinacio nostra... fets fer en la vila de Ras e apres hanets fets apportar e darrerament liurar a nosaltres en la present ciutat de Barchinona qui aquells tenim per scryve del dit General, es assaber en fer empaliar ab los dits draps en les festes de Corpus Christi e de Sent Jordi e altres festes e diverses sollemnitzats lo front de la Casa on exercim l'offici de la Deputació... e en empaliar axí meteix e cobrir ab los dits banchals los banchs o padriços de la dita Casa...»

III

Acabat el frontispici ab la noblesa y saber admirables ayuy encara, comença l'obra interior. Cap a l'any vint l'hort es ja anomenat pati⁽²⁶⁾ y metòdicament se fan les obres de transformació; l'any 1425 s'adoba el terrat y sostre de la torre que es possible fos sobre el cos anterior de l'actual capella de Sant Jordi, s'empedra el pati, y s'hi fan pedriços, se construeixen latrines y cuina⁽²⁷⁾.

L'edifici presenta encara l'austera severitat d'una obra primitiva: pel portal suntuosament decorat del carrer de la Seu s'entra a un pati redut; d'allí per una arcada s passa al pati en que una escala senzilla mena al pis primer. En ell hi ha sols probablement tres cares porticades; no existeix encara res de les galeries altes de les golfes.

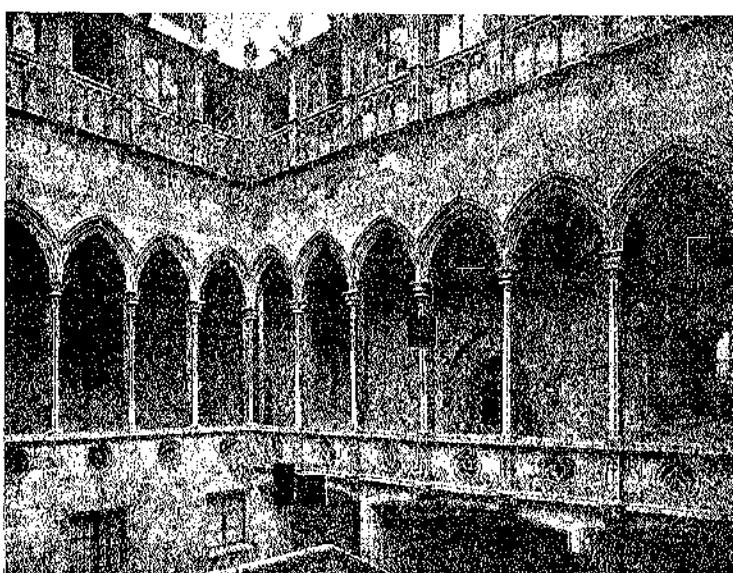

Fig. 20.—Galeria del pati, costat del carrer de Sant Honorat

Se torna a parlar en els documents altra vegada dels *portxos*. En l'any 1424 se paga l'obra «del sostre o cuberta que es entre la cambra del alberch on exerce-

(26) «Com sia cert que nosaltres oída una supplicació a nos feta per vos en Galceran de Matero, regent los comptes, contenient que com per los honorats en Romen Pallares et Narmau Cabastida, oïdors de comptes, vos sia fet dubte a una data que hanets posada en lo compte per vos restituït, tengut per vos de la administració que hanets regida per lo dit General de la obra que es stava feta en lo pati qui solia esser ort et en la cambra nomenada del consell, del alberch ou exercicí loïc de nostra deputació en la dita ciutat de Barcelona, 2 abril 1420. Llibre d'albaráns.» (Barcelona, 2 abril 1420. Llibre d'albaráns.)

(27) «Com a nosaltres en Berenguer Vauovet, mestre de cases, e en Miquel Valls, fuster, sién degudes XXL lliures per jornals que hanets mesmes ensenys als altres manobres en la obra que de ordinació nostra hanets feta ara en aquets dies en l'alberch on exerceixí loïc de nostra Deputació, go es en lo sostre fet a terrat de la torre del dit alberch e en lo mija de la dita torre fet de rejola e de guis.» (Barcelona, 24 març 1421. Llibre d'albaráns.)

«A Galceran de Matero se li taixan XXX. florins per despeses fetes en la obra, go es en fer tornar de nou embligar, empahimentar lo terrat de la torre del alberch del dit General on exerceixí loïc de nostra deputació e reperar tots los altres terrats e taulades del dit alberch e en fer fer lo pou en lo dit alberch e en empahimentar lo pati de la entrada del dit alberch en aquella part devors on solia esser lo call e en fer fer pedriços en lo dit pati hoc e en fer fer lo reial de fusta o cancell de la taula on los honorables inquisidors exerceixen llur ofici.» (Barcelona, 22 desembre 1421. Llibre d'albaráns.)

«Com a en Galceran de Matero, regent los comptes, li sién degudes per vigilar les obres de les latrines qui son stades fets en l'alberch del dit General e de la cuyna qui es stava obrada alt en lo porxo del dit alberch. (Barcelona, 26 febrer 1424. Llibre d'albaráns.)

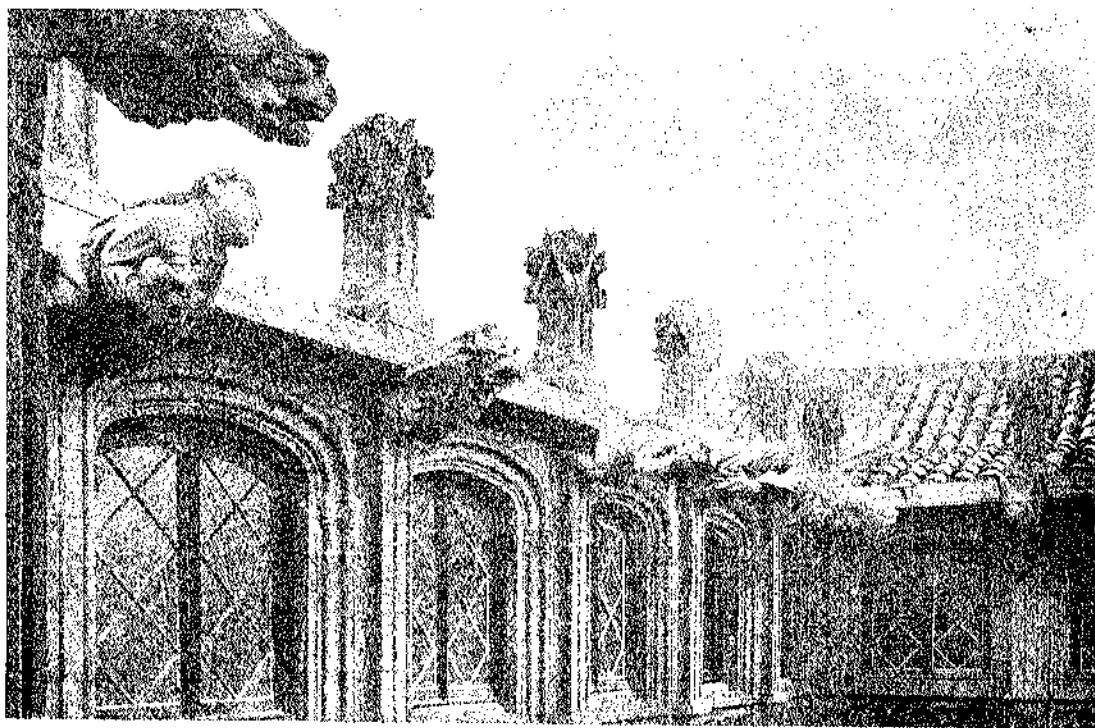

Fig. 21. — Galeria del costat de la plassa de Sant Jaume

cim lo ofici de la dita Diputació en la dita Ciutat de Barchinona e entrada del dit alberch qui es deues lo call e de la obra encara que feta havets pel porxo o cobriment del terrat e de la dita cambra qu'es sobre la dita entrada»⁽²⁸⁾. L'any següent se paguen els 32 permisos d'aquesta galeria y sis agu-

Fig. 22. — Galeria del costat de la plassa de Sant Jaume

(28) «Com a vos en Benat Çafont, fuster, ciutadà de Barchinona, sien degudes cent e dues lluures barceloneses per paga e satisfacció de la obra que us hauem fet fer del sostre o cuberta qui es entre la cambra del alberch on exercira l'ofici de la dita diputació en la dita ciutat de Barchinona e entrada del dit alberch qu'es deunes lo call e de la obra encara que feta havets del porxo o cobriment del terrat de la dita cambra qui es sobre la dita entrada, la qual obra vos hauets presa de nosaltres a scarda per lo dit preu en aquesta manera que nosaltres vos haguesssem a donar la fusta e clavo daquen necessaria e que vos haguessets a serrar la dita fusta e pagar lo port daquella de mar a la dita Deputació e obrar aquella... (Barcelona, 12 de desembre 1424. Llibre d'albaráns).

Fig. 23. — Galeria inmediata a l'escala

Fig. 24. — Gàrgoles de la galeria inmediata a la sala del Consell

lles y dos mitjes agujes de la mateixa (29). L'enllàs de la galeria nova ab les altres es patent als ulls de qualsevol constructor (Figura 20), cal no més fixar-se ab les lligades de les pedres, ab les columnes dels ànguls, ab la disposició dels archis al interior. Els permodes de que parla el document coincideixen en número ab els de la galeria del pis primer demunt la

(29) «Com a ves en March Qafont, mestre de cases, sien degudes CXLVII lliures per los prous de la manobra, la qual havem comprada de vos per metre en la obra que de ordinacio nostra havets feta ara en lo loch on exerceix lo ofici de la dita deputacio en la dita ciutat de Barchinona... XXXII, permodes picats e apereillats qui han servit a les lligues qui son estades mesos en lo sostre fet novament sobre la entrada del portal del dit alberch deues lo Call. Item un archi de pedra que haueis mes en la entrada del dit alberch es assalber en aquella entrada que serveix a la persona qui habite en lo dit alberch per guardar e tenir nel aquell. Item

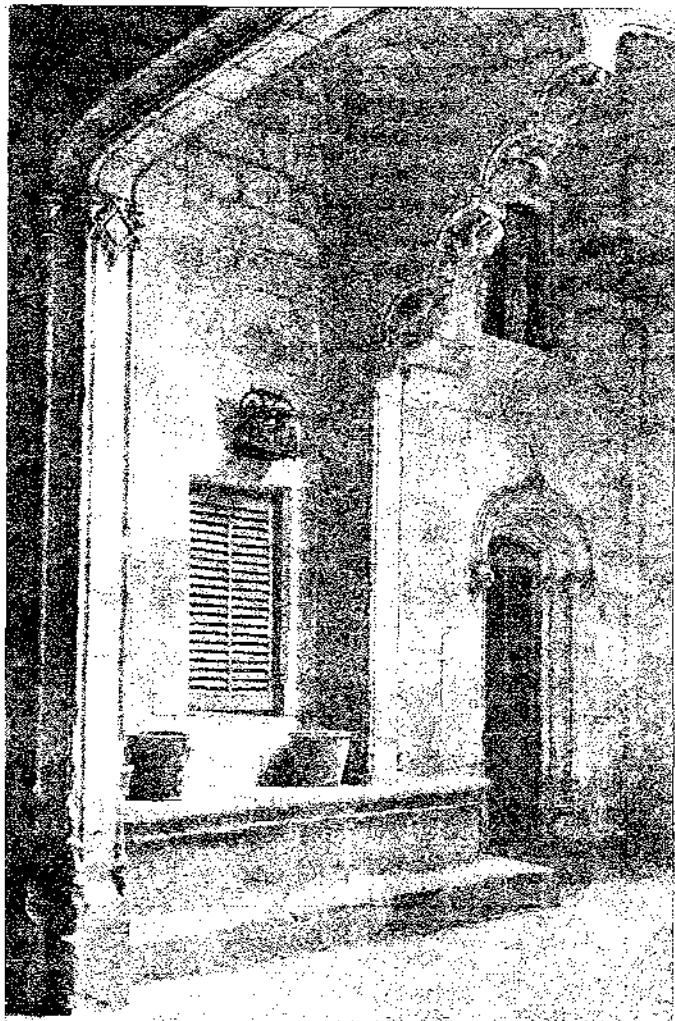

Fig. 25. - Períodes de la galeria del costat del carrer del Bisbe.

antiga porta; en la portada superior hi ha sis agulles y dos mitges agulles. Les gàrgoles per altra part, com totes les del pati indiquen una obra semblant a la del frontispici que corona la imatge de Sant Jordi. No sera difícil l'affirmar que el taller dels escultors Joan hi treballava (Figs. 21 a 24, 26 y 27). Se fa notar el seu caràcter naturalista y caricaturesch. Els animals fantàstichs y els reals estilitzats ab vigor extraordinari fan costats a les figures humans que semblen arrencades dels carrers de la Ciutat. Es un monument importantíssim de la nostra escultura que mereixeria ser tractat apart y més detingudament. Caldrà arribar a l'època moderna per trobar entre nosaltres una forsa així de evocació del mon real y s'pot dir que no s'ha repetit encara un moment de tant esfors d'estilisació y ornamentalitat en que pugui la escultura colocar en la violenta posició que son ofici de canal exigeix tot un mon variat arrancat de la imaginació de la vida coetània. Llavors probablement se feran les admirables mènsules que sostenen l'esmentada galeria (Figs. 28 a 30), y les arcades y portes de les habitacions del porter o de la «persona qui habita en lo dit alberch per guardar y tenir net aquell». Aqueixa obra de reforma sense regularitat, sense simetria, es d'una bellesa de composició extraordinaria. Sovint les trabes que imposen les obres reformades porten a solucions arquitectòniques originals. El pas de l'escala obliga a sostenir la galeria sobre mènsules, y aqucixes, d'un perfil bellíssim, es confonen elegantment ab les arcades del pas al carrer de

tilisació y ornamentalitat en que pugui la escultura colocar en la violenta posició que son ofici de canal exigeix tot un mon variat arrancat de la imaginació de la vida coetània. Llavors probablement se feran les admirables mènsules que sostenen l'esmentada galeria (Figs. 28 a 30), y les arcades y portes de les habitacions del porter o de la «persona qui habita en lo dit alberch per guardar y tenir net aquell». Aqueixa obra de reforma sense regularitat, sense simetria, es d'una bellesa de composició extraordinaria. Sovint les trabes que imposen les obres reformades porten a solucions arquitectòniques originals. El pas de l'escala obliga a sostenir la galeria sobre mènsules, y aqucixes, d'un perfil bellíssim, es confonen elegantment ab les arcades del pas al carrer de

lo entaulament qui es stat mes en lo porxo sobira qui es sobre el carrer deus lo dit Call. Item les sis agulles e dues migues agulles qui son stades mescs per sostener la cuberta del dit porxo. Item la pedra que ha servit per adobar larch deus la nua del dit alberch qui es en lo pati deus la dita entrada. (Barcelona, 30 juner 1425. Llibre d'albaráns).

Fig. 26. — Partxada sobre la galeria immediata a la sala del Consell

Sant Honorat y ab les finestres y portelles de l'habitació del porter. Res vé centrat, tot es asimètrich, més tot s'armonisa y enllaça ab una lògica interna admirable (Fig. 31). Al mateix temps en el pis primer s'obrí la porta que desde la galeria dona a la Sala del Consell (Fig. 32, II, del plan), tan anàloga d'estil ab la que dona a la galeria del Sant Jordi al carrer del Bisbe (Figura 34), y ab les del claustre de la Seu vella, ab son fullatge ornamental virilment utilitzat sense oblidar els petits detalls observats en l'hort on se collien les plantes

Fig. 27. — Una gàrgola de la galeria anterior

mengívoles que sustitueixen a les solemnes fulles de llorer y d'acanthe, clàssiques en la ornametació del segle XV (Fig. 33).

En aquet temps se canvia també la vella escala per la actual ab sos elegants perfils (Fig. 35) (30). Notem de pas sa posició que sembla indicar la antiga entrada cap al costat del Call (Fig. 36).

L'obra del pati va seguint, acabantse el paviment del que s'en pagà una partida en 1426 (31). Clavors se devien obrar els arcs en els que hi ha l'escut de la Diputació General.

L'obra de decoració va lentament continuant.

Al 1426 se fa una O, trobada durant les obres actuals de restauració, per iluminar la cambra del arxiu de compites y que dona a la casa d'Esteve Satorre, la primera del costat del carrer del Bisbe, en lo que després fou pati dels taronjers (32). L'altre any se coloquen vidrieres en les *claravoires* de les finestres de dues columnes de la Cambra del Consell, tancades abans per encerats. L'obra es artística. S'encarrega a Joan Roure, mestre de fer vidrieres de Amvers, y a en Lluch Borrassa, pintor, els

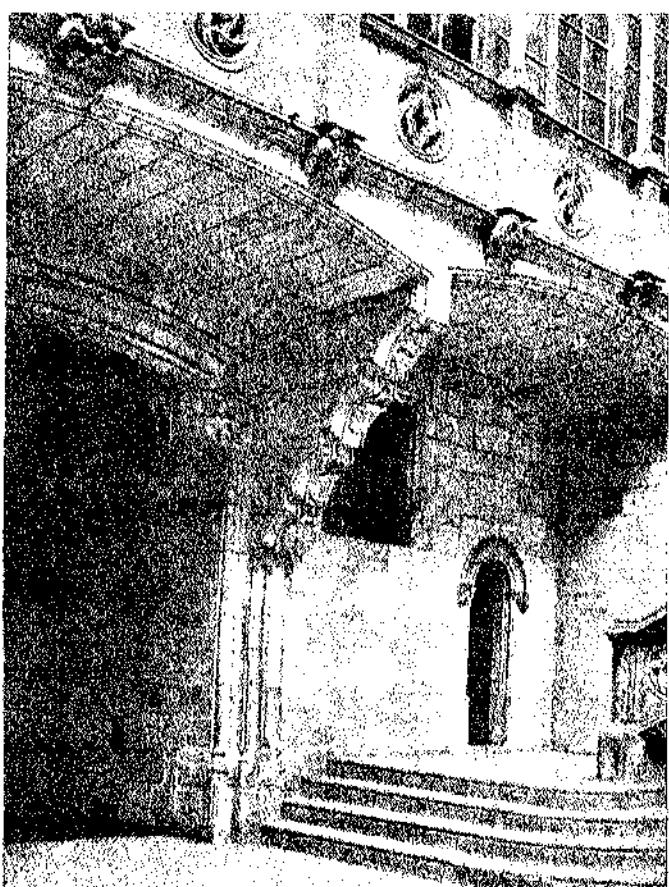

Fig. 36. — Part inferior de la galeria del costat de Sant Honorat.

(30) A 22 maig 1425 la Diputació pagà a Miquel Qafont, mestre de cases, 200 florins, per la obra de la escala nova, *presa a sevara*, o sia la *escalera major*, quedantse la escala vella per 40 florins. Reb en diners, denars, 160 florins.

(31) «Com hauent sabut per informació veridica que hauem hauida que los Reurents e honorables Deputats del dit General püs passat precessora noctres, compraren en los darrers dies de llur regimient de la dita Diputació CXIII, canes de paviment de pedra picat e apel·lat de vos en Miquel Qafont, mestre de cases, ciutadà de Barcinoona, a rao de V. solidos VI, diners la cana. Lo qual paviment los dits deputats han fet metre en la entrada e pati de la casa on exerceix l'ofici de la Diputació en la present Ciutat de Barcinoona en assabrer en lo pati o entrada del portal de la dita casa davers lo carrer apellat del Cayll de la dita Ciutat, axi que es vist que a vos dit en M. Qafont serien deguts per lo dit General per les dites CXIII, canes del dit paviment LVI florins dor Durago valents XXXI, libres e VII, solidos barcinooneses...» (Barcelona, 12 octubre 1425. Llibre d'albaráns y cautes.)

(32) «Com sia cert que nosaltres ab e de consell de Miquel Franceschi Dalcamora e de Miquel Guillem Jorda, avui advocats del dit General, hauem dit e comunitat de parada a vos en Berthonen de Nauel, darançauer del General dessus dit, que faessets obrar la paret qui es mitjana entre la casa del arxiu dela comptes de la dita Diputació e la casa don Esteve Satorre e que en la dita casa o arxiu faessets fer una O de pedra per pender major claror en la dita casa...» (Barcelona, 22 setembre 1426. Llibre d'albaráns y cautes.)

Fig. 24. — Mènsula de tota la galeria del costat de Sant Honorat.

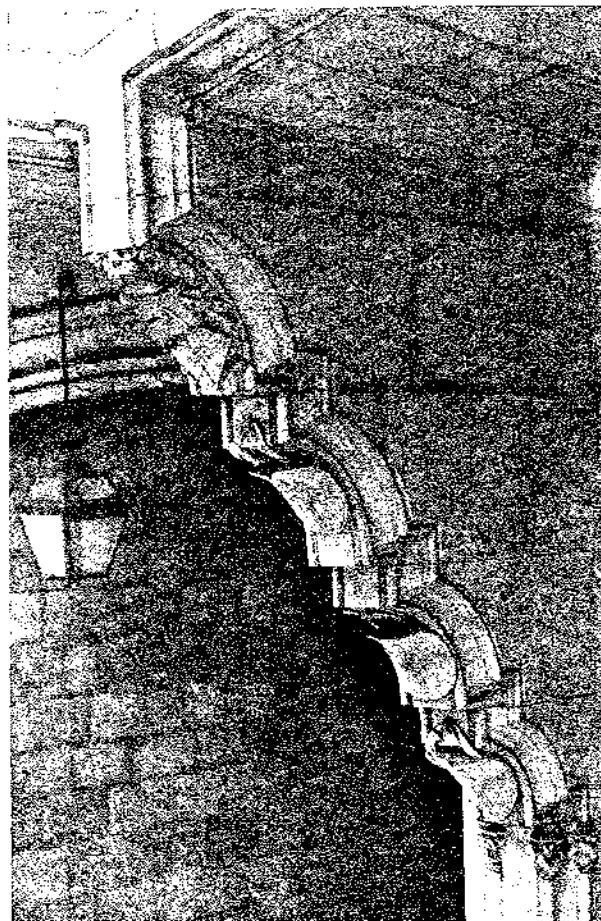

Fig. 25. — Mènsula que sosté la galeria de la part de Sant Honorat.

dos habitants a Barcelona. El pintor dibuixa els cartrons de les vidrieres que el mestre de Flandes construeix⁽³³⁾. No es aquest l'únic document en què s'esmenta les vidrieres com a obra de gent de Flandes. Una apuntació del Clavari de Casa la Ciutat diu que s'coloquen en «les dues finestres de la qui son baix en la casa del Concell de XXX prohomens de la casa d'aquesta ciutat dues vadries que han fetes portar los Concellers de les partides de Flandes, les quals vadries son figurades les IIII virtuts cardinals en formes de personnes»⁽³⁴⁾. En Lluch Borrassa no es un pintor tampoch desconegut. En Sampere y Miquel li atribueix els fragments barrocs de les obres de

(33) «Com a vosaltres en Johan de Roure, mestre de fer vedrieres, nadin de la vila de Enves del comtat de Flandes e en Lluch Borrassa pintor, habitants en la ciutat de Barchinona, sien deguts LXII florins dor Parizo valents XXXIX. Piures XII, solidos barcelonenses, es a saber a vos dit en J. Roure LX. florins per lo preu de quens son coneguts ab vos daquelle vedriera que ara en aquests dies, ultra les vedrieres qui son stades mesos en les claravoyes de la finestra de dues colomes de la Cambra del Consell de la Casa on nosaltres exercim iofici de la ditta deputacio en la ditta present Ciutat de Barchinona, hauets feta e mesa ara en aquels dies en la ditta finestra, en la qual vedriera son pintades e figuraides es a saber en lo mig la ymagne de la Verge Maria ab Ihesu xrispi en lo braç et en lo peu de la ditta ymagne la ymagne de Sent Johan evangeliste seci e scriuent e en la ditta part de la ditta ymagne de la verge Maria es pintada e figurada la ymagne de Seni Philip e en la part squerra la ymagne de Seni Narcis ab diverses tabernacles e altres figures pectes e monstaments pintats e figurats en la ditta vedriera. E a vos an Lluch Borrassa XII. florins dor de la ditta ley per lo preu de que axi mateix nos son coneguts ab vos de fer o pintar los patrons de les dites ymagnes, tabernacles, figures, pentes e aombraments de les dites ymagnes, segons que tot açò es assats longament contengut en un supplicació daquin per vosaltres donata denaut nos. Per çò, ah e de consell de Micer F. Dalcanova e de Micer G. Jordà ara a l'voçats del dit General, vos otorgam...» (Barcelona, 15 desembre 1427. Llibre d'alberans e cauteles.)

(34) Sampere y Miquel, *Les Contrarevoltes Catalanes*, Barcelona, 1908, v. I, p. 74.

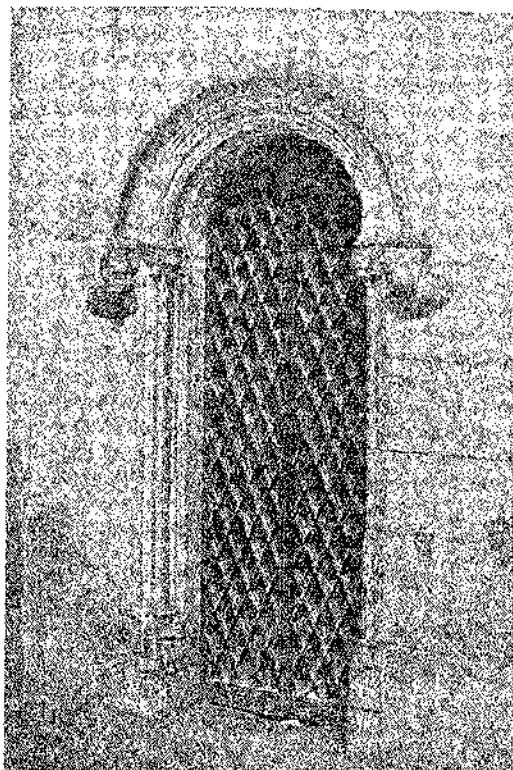

Fig. 31. — Porta de la habitació del porter,
sota la sala del Consell

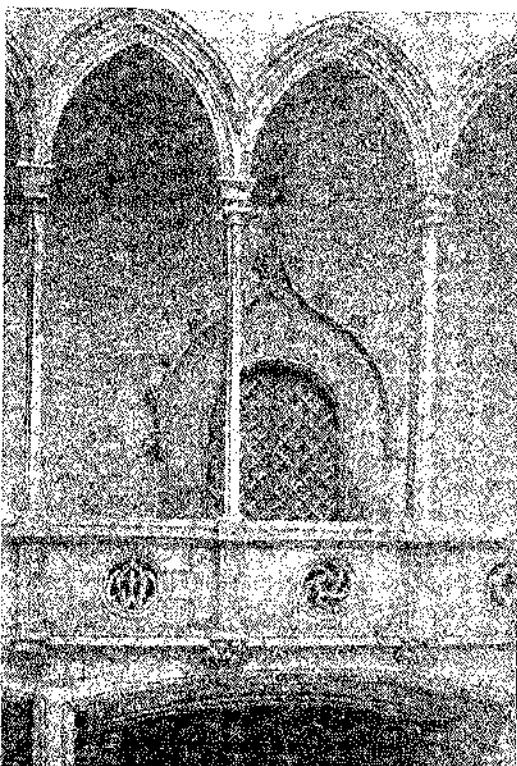

Fig. 32. — Porta de la sala del Consell
(II del plan)

Lluis Borrassa y l'assimila ab son esclau Lluch que signa ab ell un document referent a un retaule de Sant Nicolau de Cervera. Lluch Borrassa mor a Soller cap el 1434⁽³⁵⁾.

A les darreries del segle XV, el Palau del general era ben reduït y amoblat senzillament els dies ordinaris: als baixos, les habitacions dels porters, que sembla no eran més que tres, dos al costat del carrer de Sant Honorat y una al costat del carrer de la Seu; al pis primer, la Capella que descriurem y els dos departaments primitius la Cambra del Consistori major ab sos anexes la Cambra dels oidors y la Cambra del Regent els Comptes de la Casa de la Diputació.

En els dies usuals ses parets eran nues, probablement ab els carreus de pedra picada visibles y moblades austerament. Un inventari que citarem sovint, no esmenta en la Cambra del Consell més que «ls següents mobles en 1498: dos armaris grans que contenen draps d'Arras y «dos tendals de galera de drap de lana burell ab hun senyal del general en mig de quiscu dels», donats més tard per empaliar la Casa del general de Perpinyà; un armari fet de set calaixos que

(35) Sanpere y Miquel, obra citada, p. 225 y següents.

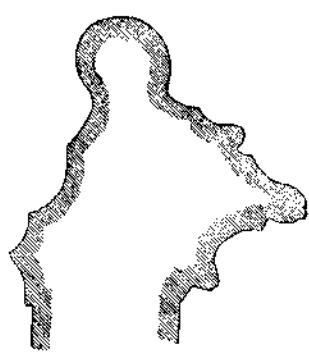

Fig. 33. — Detall de la part de la sala del Consell. (Fot. Barrera.)

guarda ornamentals y joyes d'iglesia y els segells de la corporació. Lo venerable de la sala no impedia que sobre l's armaris hi hagués una caixa que tanca va els frontals de l'aítar de Sant Jordi y una capsà de *viscèle* blanca que guardava les sobrevestes, ab el senyal del general, dels trompeters y els penons barrats del tabal y les trompes pera la cerimonia de les festes de Sant Jordi. En una de les cares hi havia una *xemeneya*. Sobre un dels armaris hi havia «un retaule ab ses portes tot de junt pintat sobre loli, en lo mig del qual es pintat la figura de nostra dona, qui te la figura del Jesus devallat de la Creu, en la una part Sant Johan e en l'altre la Magdalena». D'aquest retaule s'en guarda un fragment al Museu del Parch (Fig. 37). Y després d'aquests armaris no cita l'inventari més que «dues cadires de ferro plegadisses ab guarnició de cuyro, ab frange de vellut pla al entorn e ab floradura de seda la una verda l'altre morada».

La Cambra dels comptes era, com hem dit, voltada d'armaris; sota d'ells hi havia calaixos en que s'hi guardaven draps de peus y d'ornament de les sales; després un *artibanch* de dues cares de fusta de roure de Flandes, que contenia llibres y banderes barrades

de groch y vermell, y blanques y vermelles y una cattifa; «una taula de fusta d'alber ab tres petges, qui servex en lo Consistori dels Deputats devant la xameneya»; «Item una altra taula gran de noguer qui servex per lo del ques fa la extracció dels deputats e oyders de Comptes», y després «divuit cadires de noguer guarnides de cuyro a ops del Consistori ço es XII grans e sis de forma mitjana». En ses parets hi penjaven ordinariament uns draps de pinzell que havien servit de patró als draps d'Arras y que havien sigut retornats de Flandes.

Esc. 1:5

Fig. 35

Passamané de la escala principal

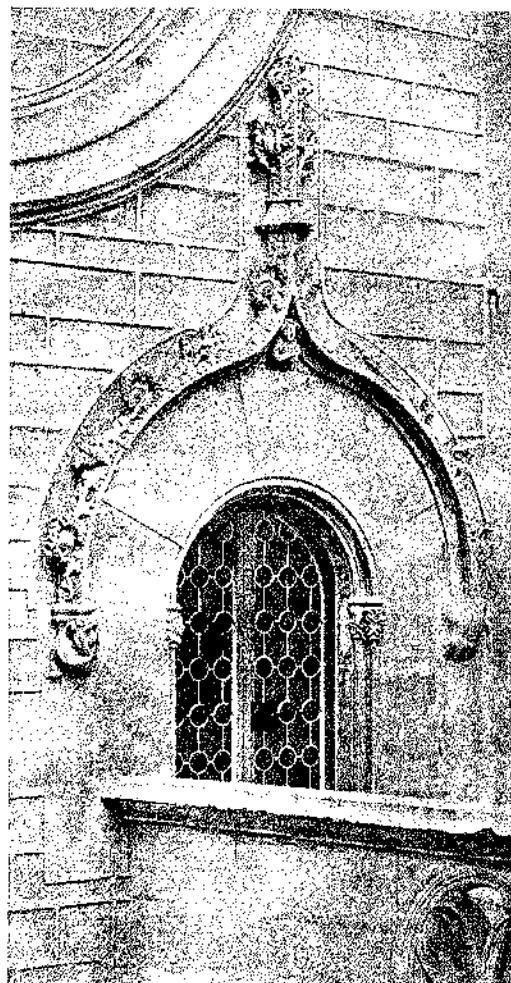

Fig. 34. — Porta que dona a la galeria del Sant Jordi al carrer del Bisbe

Els dies solemnes no era pas lo mateix; llavors se treien els *draps d'Arras* de les caixes y armaris; sortien els *draps de peus* y els *bancals* de llurs calaixos y s'empaliaven suntuosament els murs, y el sol y els banchs y les sales prenien un nou aspecte. Era això en els dies de vendes (arrendaments de les imposicions y drets) axis com en els dies de «*grans e sollemnes collacions les quals se esdevenen assats sovint*». Els draps se texien en general a Arras, alguna vegada a Barcelona, essent els corresponents patrons, fets sempre per pintors barcelonins⁽³⁶⁾.

(36) A 10 maig 1428 s'acorda satisfacer a Jaume Colom, ciutadà barceloní, 45 florins, equivalents a 24 lliures y 15 sous «per preu de dos banchals de drap de llana de ras ab figures de homens e de dones e ab arboradures, ernes, flors, avelles e boscatges e folrats de cunyemias, los quals dos banchals havien comprats (*parlan els Diputats*) de vos ara en aquests dies per lo dit preu per servey del dit General axi en los dies que fan les vendes de les Generalitats de Cathalunya com en los dies que per los Deputats e oyldors de comptes se tenen grans e sollemnes collacions les quals se esdevenen assats sovint...»

En els llibres de Canteles y Allarans dels trienis que comencen en 1452 fins a 1463 hi havem aplegat les següents apuntacions referents a comptes de tapissos y draps de senyals y encarrech dels correspondents dibuixos: trieni de 1452. Foli 13.

«En Bernat Guillem, abat Dager, en Berenguer de Montpalau, cavaller, e en Francesch Burgués, ciutadà de Tortosa, deputats del General del Principat de Cathalunya, residents en Barchinona, rebedors e distribuidors ensembs de les pecunies del dit General e en Johan Ros, ciutadà de la dita ciutat de Barchinona, oidor dels comptes del dit General ensembs ab los honorables en Johan Josep Sarabi, canonge e cabischol de Gerona, absent de la dita present ciutat e en Johan de Vilalba, donzell defunct: Car son deguts es a saber a vos en Miquel Nadal cent florins e a vos en Johan Huguet, pintors ciutadans de Barchinona, noranta florins dor darago, lo qual ço es a quaseu la sua quantitat, precedent deliberacio e consell e adjudicacio de altres pintors experts ab unjan de sacrament feta, es estat deliberat vosaltres deure haver e queus sie donada en paga e satisfacció de vostres treballs e per vosaltres sostenguts e obra feta en pintar tres draps ço es vos dit Miquel dos draps e vos dit Huguet un drap, per esser los dits tres draps patrons de tres draps los quals havem deliberat a ops de la casa de la Deputacio sien fets en la Vila de Ras. Per tant ab e de consell de Miser Luis de Castellvi e de Miser Francesch Merquilles asessors e advocats ordinaris del dit General, vos atorgam que restituint lo present ensembs ab apoca de rebut, nos dits deputats cessants tota dubte e dificultat, dels pecunies del dit General, pagarem ço es a vos dit Miquel Nadal los dits cent florins valents LV. lliures e a vos dit Johan Huguet los dits LXXX. florins valents XXXXVIII. lliures X. solidos barchinoneses de tern, queus son deguds segons dit es. En testimoni de la qual cosa manam a vosaltres esser fet lo present segellat ab lo segell del dit offici de deputacio acustumat de cauteles. Scrite en Barchinona a XVI. de noembre lany de la nativitat de nostre senyor M.CCCC.LII.»

Foli 22. Barcelona 19 juliol 1454.

«Car a vos honorable en Berenguer Dagnilar, mercader de la dita present ciutat de Barchinona, son degudes cent onze lliures huyt solidos e such diners barchinoneses de tern y valents CXXV'. lliures e V. sous de moneda huy corrent, per la valor de aquells trescents .V. a raho de VIII. solidos V. diners per quascun .V. dels quals lo lonrat en Gerard Plovier, mercader de la vila de Bruges, havent de nos carrech de fer fer los tres draps de Ras que precedent matura deliberacio havem deliberat sien fets e de fet se fan de present en la vila de Ras a ops de la casa de la Deputacio del dit General ha fet cambi ab si mateix ab letra de cambi sua a nos dreçada e per nos acceptada, remes pagar a vos dit B. Aguilar dius LXV. jorns feta. E los quals CCC .V. ell ha bestrets al mestre que aquells dits draps obre segons per sa letra missiva som estats certificats.»

Foli 28. — Barcelona 30 abril 1455.

«Car a vos honorable en Berenguer Dagnilar, mercader... son degudes cent noranta lliures quinze solidos barchinoneses de tern valents CCXXXII. lliures X. solidos de moneda huy corrent per la valor de aquells siscents .V. sive scuts a raho de VII. solidos VIII. diners per quascun scut, dels quals lonrat en Gerard Pluier, mercader de la vila de Bruges, havent de nos carrech de fer fer los tres draps... en la vila de Ras a ops de la Casa de la Deputacio... ha fet cambi ab si meteix ab letra de cambi sua a nos dreçada e per nos acceptada remes pagar a vos dit B. Aguilar dius I.XV. jorns feta, e los quals DC. .V. ell ha bestrets als mestres de aquells dits draps segons per sa letra missiva som estats certificats.»

Foli 33. — Barcelona 11 Agost 1455.

«Com a vos en Francesch Qafont mercader de la present ciutat de Barchinona, sien degudes 95 lliures barchinoneses de tern, valents 106 lliures 17 sous, 6 diners de moneda ara corrent, per la valor de aquells 270 .V. scuts felipus, a raho de 7 sous 11 diners de la dita moneda corrent per scut, dels quals lonrat en Gerard Pluier, mercader de la vila de Bruges, havent de nos carrech de fer fer los tres draps... ha fet cambi ab si meteix ab letra de cambi sua de 14 debril a nos dreçada e per nos acceptada, remes pagar a vos dit F. Qafont, a 65 jorns vista e per los quals 270 scuts ell ha bestrets als mestres dels draps...»

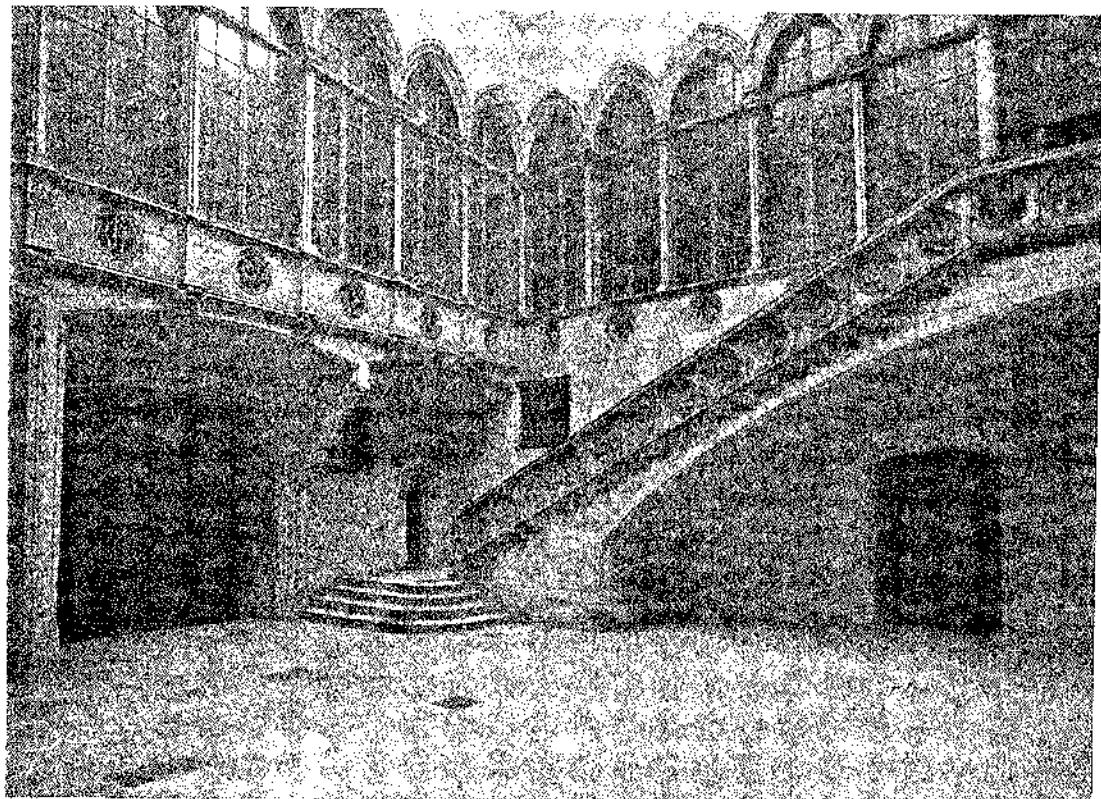

Fig. 36. — Escala principal

En aqueix treball s'empleen, dibuxantlos o judicantlos, homes com Jaume

Foli 33. — Barcelona 14 agost 1455.

«Com a vos Copí-nalis, mercader de la ciutat de Bruges, arc almirall en Barchinona, sien deudges X. il·lunes I. sou de moneda barchinonesa de tera, valents X1. lliures VI. sous de moneda huy corrent, les quals de ordinacio nostra havets pagades e despues per lo port fet de la present ciutat de Barchinona a la dita ciutat de Bruges dels patrons del draps que president deliberacio havem fet en la vila de Ras de la istoria de mos-sen sent Jordi, e port e altres messons fetas retornant los dits patrons en la dita present ciutat de Barchinona, segons que les dites despeses siesen son designades en un compte per vos a nos donat, asseniat et comprobat per lonrat Naymerch de la Via, racional del dit General.»

Foli 34. — Barcelona 20 desembre 1457.

«Nicolau Pujadrs, doctor en decrets, ardiaca de Santa Maria de la Mar y canonge de la Seu de Barcelona, March Dezlos, cavaller y Jaume Francesch de Sant Celoni, ciutadà de Girona, diputari del General; «Com a vos honorable en Garart Plevir, mercader de Flandes fosen deudges per los tres draps de Ras, que per comissio dels diputats del dit General, precessors nostres a vos feta, fos fer de la istoria del benaventurat cavaller e martir Sent Jordi, patro e cap de la Casa Darago e de la Diputació del dit Principat, e aquells envias als dits Diputats e son de present en la casa de la dita Diputació per festivar e ornar les festes del dit Sent Jordi e altres per la dita casa acustumades festivar, fosen deudges entre la compra e missions per aquells fets cent e setze lliures vuit sous e quatre de moneda de gros; e de aquells havian rebades prima per una letra de cambi vostra feta en Bruges a XVII de maig del any 1454 als diputats a pagar drecada an Berenguer Aguilar de Trescents scuts phelips a rabi de huyt sous cinqu diners barceloneses per scut, que son de la dita moneda de gros vuit e set lliures deu sous. Item per una altra letra de cambi vostra feta en Bruges a 20 de febrer del any 1455... Item per una altra letra de cambi vostra feta a Bruges a 14 d'abril del any 1455..., que munta lo que havien rebud en les dites tres partides e letres de cambi cent e set lliures cinqu sous, les quals dedubides de les dites cent e setze lliures huyt sous e quatre, restarien a vos a pagar nou lliures tres sous e quatre diners de moneda de gros...» (y se li pagan).

En lo inventari citat del any 1498 que debem a l'amabilitat de D. Carles de Bofarull, Director del Museu del Parch de Barcelona, consten existents en uns armaris del Consistori major: *Item cinqu draps de ras ab

Huguet, el pintor del retaule dels sants metges de Sant Pere de Terrasa, Joan

les Històries de Sant Jordi guarnits de tela verda.» En el mateix inventari consta: «Item un patró o drap de pinzell sobre tela de la Història de Sant Jordi qui serveix per ampolles alians que fossen comprats los draps de ras derrenament deportats de Flandres.» Aqueix drap fou trames més tard a Perpinyà. En altre partida se cita: «E l'altre es de la Història de la nativitat quan se feu cavaller Sant Jordi.»

Foli 33. — Barcelona 14 juliol 1460.

«Nosaltres frare Antoni Pere abbat de Montserrat, en Luis Divorra, cavaller e en Miquel Cardona, ciutadá de Barchinona, deputats del General... Com a vos en Efranci Berges, pintor, ciutadá de Barchinona, sien degudes cinc lluures e deus sous barchinonesos, les quals ali e de consell de Micer Jaume Teranau e de Micer Gregori Molgosa, doctors assessors e advocats ordinaris del dit General, havem deliberat esser vos donades en total paga e satisfacció de un drap de pinzell per vos fet e pintat que ha esser patró de draps banchals de Ras que han de fer a obs de la casa de la Deputació del dit General; per lo qual drap patró per en Jaume Huguet e per Nanthoni Dalmau pintors, ciutadans de Barchinona en açò assignats, miguant sagrament, vos era feta major taxació, segons apur per acte lo dia present continuat en llibre de desifiracions per en Berthonen Sellent, scriuia major del dit General. Pero atès vos dit en Efranci Berges, sots oficial de la dita casa de la Deputació e en altres coses guanyats en aquella es stat vist a nosaltres e als dits assessors e advocats nostres, vos dit en P. Berges haver assuts de les dites V. lluures X. sous se a vos ha plaudit contenarvos de aquelles. Per ço ab e de concell dels dits assessors... vos pagarem les dites V. lluures X. sous a vos degudes per la dita rabió. En testimoni de la qual cosa havem ratificat lo present esser a vos fet, sagrat ab lo sagell de nostre offici de Deputació acostumat en cauteles. Scrit en Barchinona a XIIII dies de juliol any MCCCC sexanta. P. abat de Montserrat.»

Del trienni de 1460. Foli 6. - 29 novembre 1461.

«Com a vosaltres Ursin Garat e Thomas Berta, tapicets habitants en la present ciutat de Barchinona sien degudes setanta cinc lluures deuhnt sous barcelonenses per preu de dos parells de banchals de ras ab diverses figures de personatges e altres que haveu fets de nostre manament a obs de la casa de la Deputació del dit General.»

Foli 14. — 18 març 1463.

«Com a vos en Joan Albereda, mestre de draps de senyals, ciutadá de Barchinona, sien degudes set lluures barcelonenses per preu de un drap vert ab tres senyals lo fu reyal e los dos del dit General ab alguns brots, lo qual haveu fet de nostre manament per lo taulell de la scrivania de la casa de la Deputació del dit General, per ço ab e de consell de Miser G. Molgosa... de les pecunies del dit General vos pagarem les dites set lluures...»

A 26 agost 1484 s'escriva: «Com a vos Berthonen Oriol, seoyaler, ciutadá de Barchinona, sien degudes XII lluures deu sous per fer un drap de senyals de diversos colors ab un senyal reyal e dos del General a obs e per servir axí com de fet serveix sus lo taulell de nostre Consistori qui es a la gran cambra de la cosa de la Deputació...»

«Nosaltres en Pere de Montcada abat de Sant Cugat, en Francesch de Guimerà vervessor e Micer Vicent Orit doctor en cascum dret ciutadá de Leyda, deputats del General... Com a vosaltres en Gaspar Bonet e Pere Alamany, pintors de la present Ciutat de Barchinona sien degudes ço es a cadau de vos cinc lluures deu sous e a vos en Gabriel Alamany, pintor de la dita Ciutat vintequatre lluures barcelonenses, les quals ab e de conceill de Micer Galceran Albaneu e Micer Luis Falguera, doctors en leys advocats e assessors ordinaris del dit General, vos havem ratificades en total paga e satisfacció dels salariis e treballs per vosaltres sostinguts en pintar ço es a vos dit Gaspar Bonet una mostra an pergami en que es la Ciutat de Valencia e de a batalla que hagué lo serenissimi senyor Rey en Jaume de bona memòria en lo puig prop la dita Ciutat ab los moros quan miraculosament foren los cristiàns aiudats per lo benaventurat Sant Jordi e fou presa la sua invocació ab la creu vermella en lo present principat e en lo restant del regne de Arago e Valencia; ea vos en Pere Alamany una monstra hon es la Ciutat de Barcelona e la Ciutat de Nàpols ab la armada que feu lo General ab la qual fou delibrat lo serenissimo senyor Rey don Alfonso de gloria memoria del Castell nou de Nàpols quan volgueren prendre lo dit senyor ab trahiment en lo castell de Capuana; e vos en Gabriel Alamany en pintura una monstra molt gran e ben pintada hon es la ciutat de Granada e la vila de Sancta Fe ab lo Reyal camp dels serenissimos senyors Rey e Reyna huy benaventurada et regnants, en lo temps que prengueren dita ciutat, e un altre monstra en que eren les ciutats de Barchinona e de Nàpols ab la història contenguda en la monstra pintada per lo predit Pere Alamany, la qual vista per nosaltres considerada la perfecció de la dita monstra e lo drap del ras quis trauria de dita monstra pendria gran milloría extint de dita monstra que si exis de

Fig. 37. — Retaule del Museu

Huguet, l'Antoni Dalmau, que no cal confondre ab Lluis Dalmau famós pintor de la Taula dels Concellers de Barcelona, Miquel Nadal, Francesch Berges, Gaspar Bonet y en Gabriel y en Pere Alemany.

In que primerament era stada feta per lo dit Pere Alamany, arbitraus esser be mestre la despesa que fa en aquesta derrera monstra, los quals son patrons de tres draps de ras que a obs de la Diputació han esser fets en Flandes, dels quals es stat donat carrech al honorable en Johanot Albaneil, mercader. E mes sien degudes de vna part a vos senyor en Johan Fuster mercader, regent los comptes del General dotze ducats los quals son per la seguretat haven feta a nosaltres en nom del General de aquells CCCC, ducats tramesos en Flandes per obs dels dits draps e bancals segons apar de dita seguretat per lo contracte rebut en poder del scriva maior del dit General a XXXL del mes de juliol any present e devall scrit; e d'altra part quatre ducats que de manament e ordinacio de nosaltres haven donats e pagats a Johan de Burxells corren, tant per haverse detengut en la present ciutat per sperar lo acabament de dits monstres com per lo pot de aquelles fins a la vila de Bruges per llurar aquelles al dit Johan Albaneil, segons que de les dites pagues appar per les deliberacions daquen fets; per tant ab e de consell dels dits advocats e assessors ordinaris del General, atorgam a nosaltres demant dits tres pintors que restituintnos la present ab apoca de rebut, e a vos senyor en Johan Fuster que restituint apoca de rebut vostra e del dit correu, nosaltres dits Deputats de pecunies del dit General vos pagarem les dites quantitats assi com dit et *in universo pretio* summa de cinquanta quatre liures quatre solidos. E aço tots dubtes e contradiccio cessants. En testimoní de les quals coses havem manat expedir lo present e segellat ab lo segell de nostre ofici acustumat posar en canteles. Scrit en Barchinona a XV. de octubre del any Mil CCCCLXXXVIII. El Abat de Santas Creus.

Part d'aqueixos draps d'Arras constan en una continuació del citat inventari de 1508, com existents en un dels armaris del Consistori Major: «Primo quatre draps de ras nous molt fins obrats de molta seda de diverses istories ço es lo hu en lo qual es la istoria de la presa de la Ciutat de Granada. E l'altra es de la istoria de la conquesta de Napolis. L'altre es de la istoria de la conquesta de Valencia feta por lo Rey en Jaume de bona memoria Rey Darago.» En altre lloc del inventari se cita: «Item un altre patró o drap de pinsell sobre tela vengut de Flandes de la istoria de la conquesta de Valencia.»

A més se citen en l'inventari els següents draps dels que no s'ha trobat altre document: «Item dos draps de ras de la istoria de Nabucodenosor folrats e guarnits de tela verda. Item dos altres draps de ras lo hun de la istoria de la nativitat de Jesu Christ e l'altre dels tres Reys los quals servexen per ampular la Capella de la dita casa. Y tres parells de bancals de ras tots de franges dos parells bons e hun parell de sotil qui servexen a la Capella.»

En la Cambra del Regent els comptes de la casa de la Diputació: «Item dues cobri adsemblades de drap de ras noves ab cinc Senyals del general en quisquena. Item en un altre calaix gran al costat del prop dit atrobaren hun cobertor de tanell de drap de ras groch e vert de brots ab dos senyals del general tot folrat de tela blanca. Item un drap de peus de ras sotil abbrots guarnits de tela verda lo qual drap servex a ops de la Capella de la Casa. Item un tros de drap de lana vermell lo qual servex a cobrir les dites coses. Item un coxi de ras molt sotil.» En altre armari se cita: «Item en dit armari foren atrobats dotze bancals nous de Ras obrats ab seda ço es deu de personatges e los dos obrats de brots e alguns aussells e altres animals.»

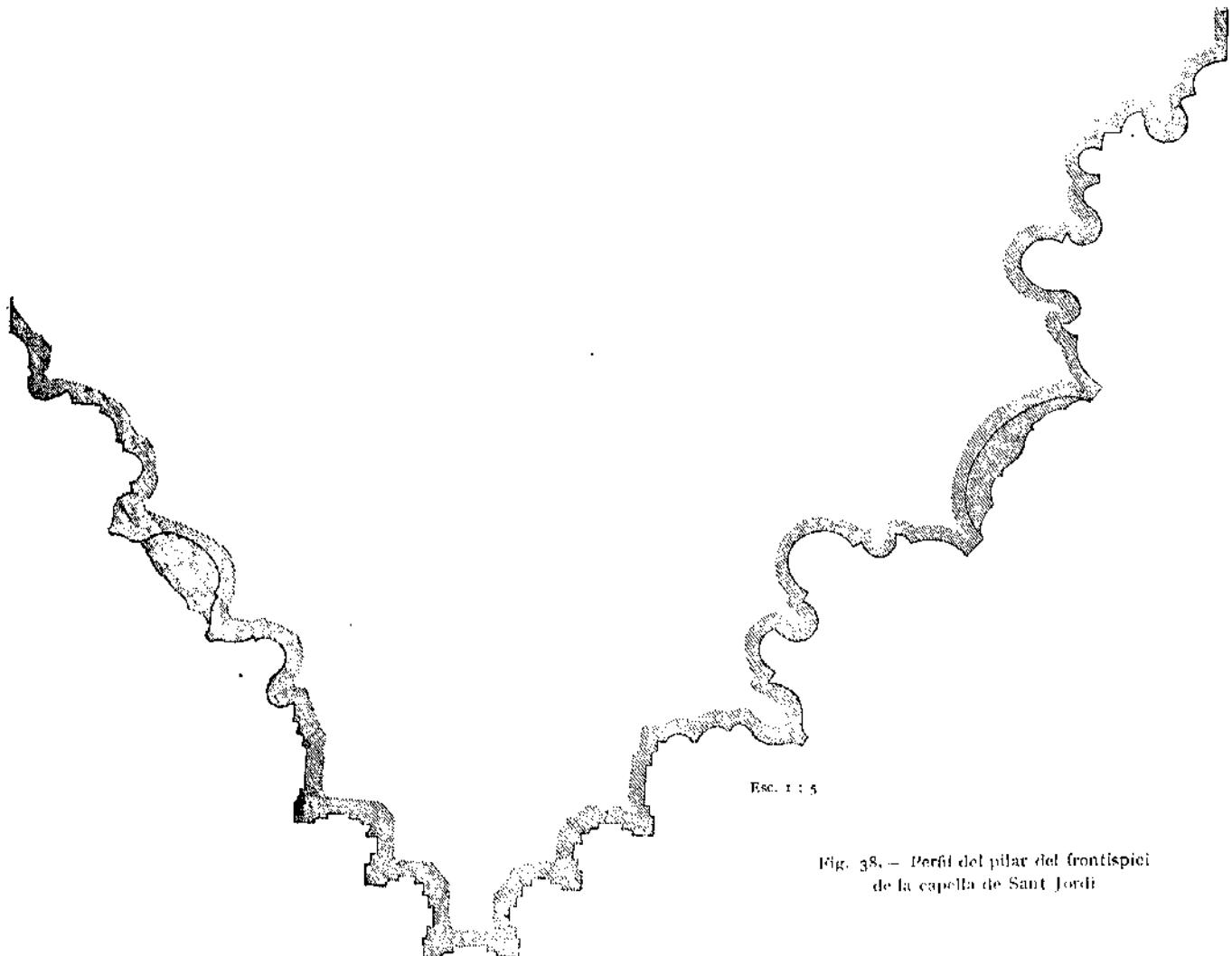

Fig. 38. — Perfil del pilastre del frontispici de la capella de Sant Jordi

IV

En les Corts catalanes del 1432 reunides a Barcelona s'acordà una obra notable de la casa del General: la construcció de la capella de Sant Jordi⁽³⁷⁾.

Era el temps de la devoció al Sant Cavaller; pochs anys més tard la seva

(37) «En apres dilluns ques lo noné die del mes de fabrer del dit any... (1433) convocada e ajustada la ditta Cort en la forma e manera dessus dites en la dita casa de capitol per lo reverend frare March, abbat del monestir de Montserrat un dels deputats del General de Catalunya en nom e veu sues e del noble Mossen Bernat Galceran de Pinós vescomte de Illa e de Canet e del honorabile en Francesch Desplà cintedá de Barcelonona condeputats seus en la dita casa de capitol presents, són exposat a la ditta Cort que com els dits deputats ab voler e assentiment de les nou personnes en dies passats per la ditta Cort deputades a regonexer to stament del dit General de Catalunya e de la casa de la Deputació de aquell, hagen comprat J. alberch qui era dels hereus de Micer P. Paschal quondam, a la part de tremuntana de la casa hon se exercex l'ofici de la ditta deputació e aço per ampliar la dita casa de la deputació la qual en algunes parts es freaturant de casaments necessaris e maiorment per mudar en alguna part separade e remota les letrines qui stant en lo joch hon son donen gran fetor e corrupció als negociantz e concorreus en la dita casa; e hagen pensat e cogitat los dits deputats que seria molt propri e decent que en lo dit alberch fos construïda e edificade vna capella en la qual cascum dia personalment se cantas una missa per que fos donada occasió e avinentesa als deputats e altres en la dita casa concorrents de hoir missa e regonexer lor Crehador; e que certa renda fos assignada a un prevere qui celebra cascum dia la ditta missa, per ço supplicaren los dits Deputats a la ditta Cort que volgues donar licencia e facultat als dits deputats de les pecennies del dit General puxen fer construir e obrar la ditta Capella ab tots arreus e forniments e altres coses a deguda perfeció de aquella necessaris e assignar al prevere celebrant la ditta missa certa annual pensió per caritat de la ditta celebració.»

Les Corts aprovaron aquesta proposició, acordant que la Capella de la Generalitat fos dedicada a Sant Jordi. (Llibre de deliberacions de Corts. Arxiu Municipal de Barcelona.)

festa, encara avui popular a Catalunya, devia esser manada observar per la cort general del Principat tinguda en els claustres de la Catedral en 1456.

A l'any 1434, dos anys després de començada l'obra, s'acaba el treball d'aqueixa sumptuosa part del edifici, quals parets, més gruixudes que lo restant de la casa, revelen, com hem dit, la part baixa de la antiga torre (38).

La arquitectura d'aqueixa obra no es ja la senzilla y rígida del segle XIV de línies romàniques, exagerant la pobreza de les obres monàstiques del segle XIII; sino una obra dintre l'estil del moment ab ses motllures agilment traçades (Figura 38), ab sos ornamentals flamejants a l'estil de la època. Sembla com si en son frontispici hi aparegués una influència primerenca de la exuberancia ornamental de la arquitectura castellana. No sols son ornats tots els elements arquitectònichs, sino que i parament s'omple de quelcom que recorda aquelles obres esplèndides dels alarifes mudèjars que traduïen en els elements ornamentals de l'art gòtic els entrellaçats moreschs. Aquest frontispici se construcix en son lloch, interromput per un dels archs que sosté el sostre del patí, mes l'arquitecte cuida de que les motllures noves s'enllacin ab les velles elegantment (fig. 38). L'interior de la capella es cobert ab volta gòtica en la que després dels archs ojins apareixen claus y archs secundaris, y, seguint el criteri

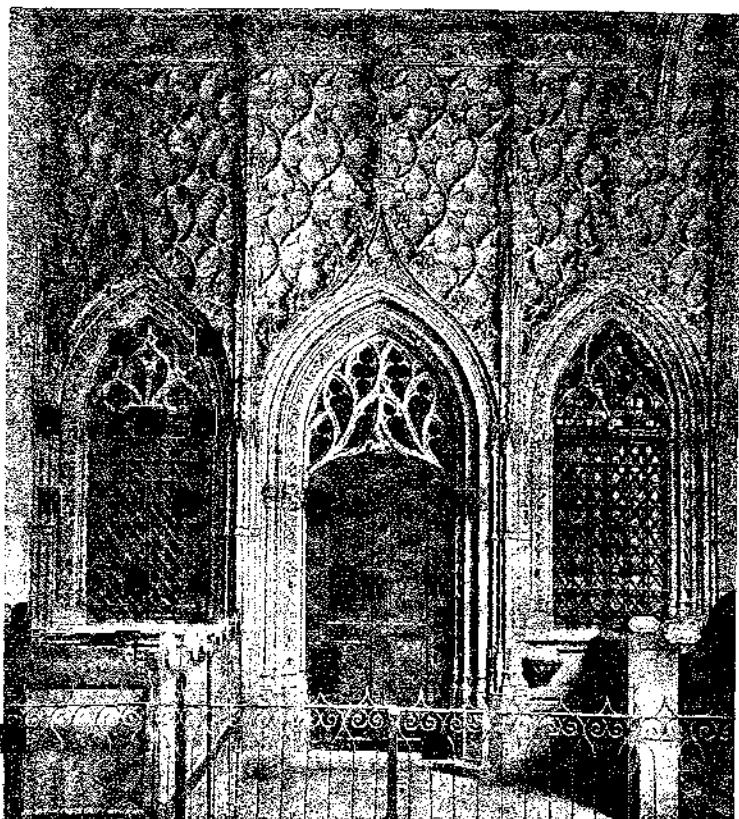

Fig. 39. — Frontispici de la capella de Sant Jordi

(38) «Com a vos en March Çafont, ciuteda de Barchinona, ordenat per deputats passats en mestre maior en les obres que lo dit General fa axi en la casa on huy se exercos loffici de la deputació del dit General com fora aquella, nos sia stada donada una supplicacio ab la qual nos demandats que com per ordinacio nostra huiats construenda e acabada vna capella en la casa de la dita deputacio e sia de loable costum e practica anticada en quascuna arç que feta e acabada una obra nova per lo dit General o per la ciutat de Barchinona o per altres singulars es feta alguna remuneracio al maestre maior de aquella ditta obra e com axi mateix huiats carrech de responexer tots anys les cases e altres edificis qui son del General demunt dit sens salari... vos otorgam X. florins dor Daragó...» (Barcelona, 28 juliol 1434. Llibre d'albaráns.)

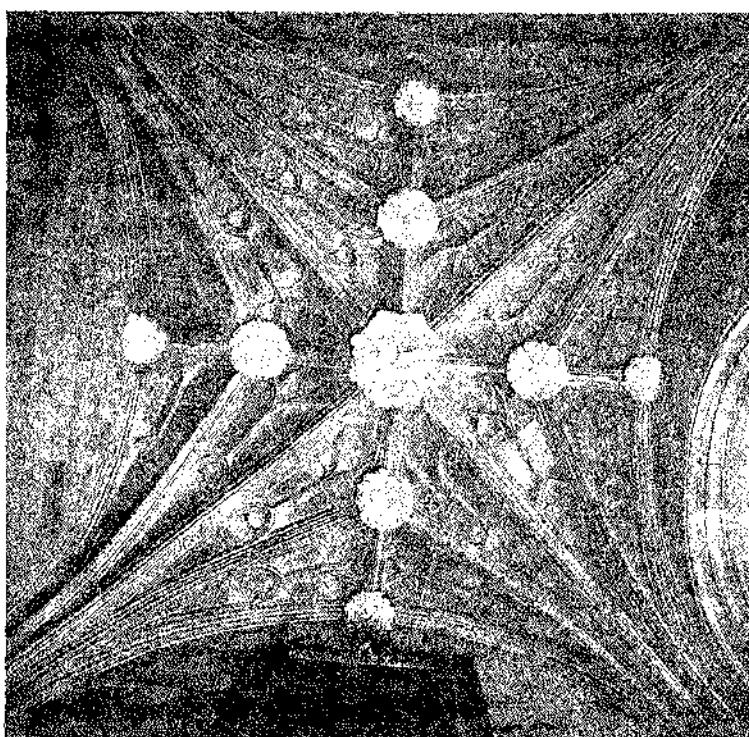

Fig. 40. — Volta de la capella de Sant Jordi

llobres de deliberacions es llarguissíma; treballaren pera ornar la capella de Sant Jordi artistes de tota mena: els texidors dels brocats més richs de Florencia, els brodadors de la Borgonya, els argenters de Barcelona; els iluminadors de impresos y manuscrits fan per la capella de la Generalitat verdaderes obres d'art. Deixant pera les notes la transcripció d'aquests interessants documents cal retreure aquí aquells que s' refereixen a objectes conservats fins avuy dia.

Un document se refereix a la adquisició de 14 canes de «vellut vellutat carmesí brocat d'or» comprat en 1443 al mercadé florentí Vanni Rossillay, «pera fer casulla, capa y altres ornaments» que son la casulla, dalmàtiques y capa encara conservades que s' guarden al Museu del Parch y que aquí reproduim (Figures 45 a 48) (39).

L'any següent durava encara el treball de confeccionar aqueixos ornamentals sagrats, ja que s' comprà una peça d'*azaytoni ras* de color vert pera forrarlos. En l'inventari ja citat començat en 1498 consten aqueixes peces de brocat forrades d'*azaytoni* vert: «Item una capa de dos brocats vellut carmesí en lo fres de la qual ha molts senyals del general. Item una casulla del prop dit

ornamental del frontispici, els panys de les voltes se motlluren sense quedar lloch pla on descanxi la vista. L'obra es d'un català, del mateix March Çafont, qui dirigi la de la fatxada del carter del Bisbe.

La capella es després enriquida ab joyes de tota mena y ab privilegis eclesiàstichs. La presidia un «retaula de la Iistoria del gloriós cavaller mossen Sant Jordi darrat ab les armes del General» segons diu l'inventari de 1458 citat.

La llista d'aquicixes joyes que han tramés els

(39) 16 novembre 1443 — a Vanni Rossillay, mercader florentí, habitant a Barcelona, la Diputació li paga 462 lliures, preu de 14 canes de *vellut vellutat carmesí brocat dor*, comprat per fer casulla, capa y altres ornaments per la capella del palau de dita corporació.

14 agost 1444 — al dit Vanni Rossillay, se li pagan 52 lliures, preu d'una peça d'*azaytoni ras de color vert*, de 22 canes y 5 palms per forrar dalmàtiques, casullles y altres ornaments de la capella de la Diputació.

brocat ab les armes del General e folrada de tela verda. Item una tovallo-
la de brocat vellut car-
mesi folrada de seti vert
ab flochs dor e de seda
verda en los caps la qual
es per lo faristol del
Evangeli. Item dues dalmatiques de brocat ve-
llut carmesi ab senyals
del General folrades de
seti vert e quiscuna ab
son collar folrat de seti
vert los mateixos senyals
les quals servexen per
diacha e sotsdiaca. Item
dues stoles del mateix
brocat carmesi folrades
de seti vert ab los flochs
e caps de or e seda ver-
da. Item dues dalmati-
ques petites pera fadrins
qui servexen laltar e son
de vellut carmesi ab lis-
tes verdes brodades dor
guarnides en les faldes
de vellut vert e folrades
de tela verda.»

Entre moltíssims draps de peus y d'Arras y draps de pinzell, en una conti-
nuació de l'esmentat inventari fet en 1509, se cita: «Item una tovallola morisca
qui serveix per portar la patena quant se dona la pau en la missa.»

Es designat brodador del General, en aqueix temps, un brodador barcelonès
d'anomenada: mestre Antoni Sadurní, hereu de gent de l'ofici, originaria de
Montblanch. Un document de 3 de mars de 1458 diu: «los molt honorables
diputats provehiren del ofici de brodador del general, n'Anthoni Sadorní, bro-
dador, assi que daquinavant ell hagues carrech de brodar totes e segles coses
que lo general hagues necessaries pera brodar». En Sadurní contractava en
1458 un brodador venecià Gil, y en 1462 havia treballat en son obrador Antoni
de Llouyue, pintor de Villana, en la Savoya, bisbat de Turin. En Sampere sem-
bla ha trobat rastre d'aquest brodador fins al 1516. Tot això vindria a apoiar

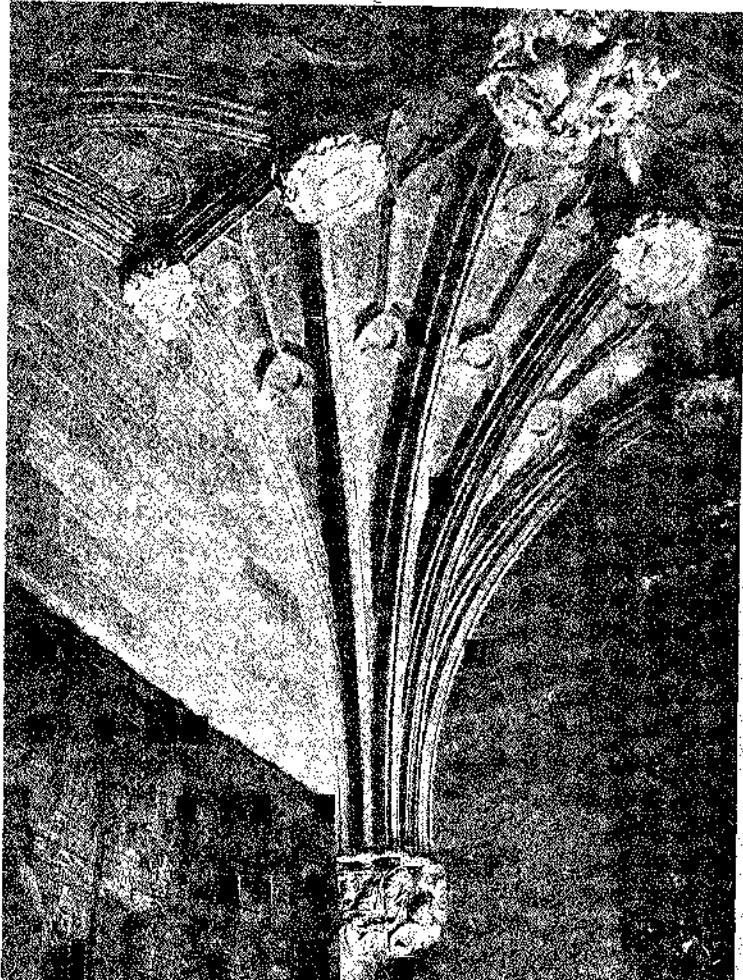

Fig. 41. - Volta de la capella de Sant Jordi

Fig. 43. — Clau mestre de la capella de Sant Jordi.

la opinió d'en Puiggarí (40), d'atribuir-li el frontal de Sant Jordi ab ses orles de temps italians y els brodats de les capes, casullas y dalmàtiques de vellut brocat d'or a que acabem de referirnos (Fig. 44). No es fàcil sigui aqueixa obra anterior al nomenament d'en Sadurní pera mestre brodador del general, ni es possible sigui posterior, ja que consta en el inventari citat en la forma seguent: «Primo hun pali molt bell brodat de fil dor de argent e de seda ab la ymage de Sant Jordi qui mata lo drach e es la ystoria com restaure la filla del Rey. Son les dites ymages embotides ab frange tot al entorn de fil dor ab algunes senyals del general.» Aqueix document cita encara altre «pali de vellut carmesi ab la ymage de Sant Jordi qui mata lo drach feta de brocadura de fil d'argent folrat de tela verda».

L'any 1524 se valoren unes capes de brocat ornades ab brodats que dibuixà Johan de Borgonya, pintor barceloní (41). D'aqueix parell de capes no 'n queda

(40) Sampere y Miquel. *Los cuatrocentistas catalanes*. V. I., ps. 76 y 310 a 312.
Garlanda de Joyells. Barcelona, 1879.

(41) En 1524 els jovents Ferrer Gaterau, argenter, Mestre Nicolau de Credenza, pintor, y Pere Nunyez, pintor tatxaren a Mestre Johan de Borgonya, pintor ciutedà de Barcelona, 18 liures 15 sous, «en total paga dels treballs per vos fets per lo General per haver rescanyades les tretze istories les quals se han a brodar dor, perles,

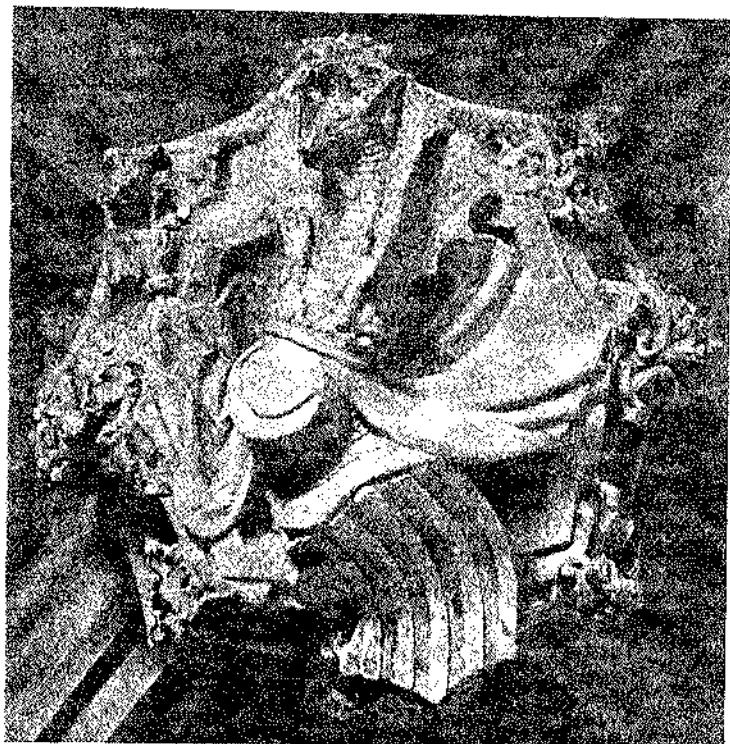

Fig. 43. — Clau de la volta inferior de la capella de Sant Jordi

rastre ni s'han trobat documents de les casulles reproduïdes en les figs. 50 y 51.

L'art del argenter tan desenvolupat a Barcelona produí en diversos temps joies pera la capella de la Diputació; d'aquestes s'ha conservat una estatua de plata de Sant Jordi. Els documents se refereixen degudament a l'adquisició de l'estatua de Sant Jordi matant el drach; en un d'ells se tracta del Sant cavaller ferint desde cavall al monstre; en altre s'parla de la compra d'una estatua del Sant sense cavalcadura y sembla referir-se a la que s'guarda en el citat museu del Parch y que reproduim (Figs. 53 y 54).

Aquesta estatua es «en certes parts daurada ab son pen daurat», tal com

frecedures de les dues capes de brocat se fan per ornament de la capella de la present Casa de la Diputació.»

Referents al art del teixit trobem les següents notes sobre objectes de la Capella desgraciadament perduts: «Com a vos en Joan Albareda, senyaler, ciutadà de Barcelona, sien degudes XI. llures o X. solidos barcelonesos per preu dun drap de peus vert sombrat de brots ab lo senyal del dit General en lo mig, que tira tres caues de jarch e dues canes dample, fet per vos a obs e servey del dit General per star devant l'altar quis para quiscun any en dia lo o festa de Sant Jordi en la una de les clauestres de la Casa de la Diputació del dit General, en lo qual altar se celebra per aquell dia los officis divinals, per ço confessant haver tant e rebut lo dit drap, lo qual ha ja servit lo dit dia o festa de Sant Jordi prop passat ab e de concell dels honorables Micer Pere Boquet advocat... vos pagarem les dites XI. llures... (30 abril 1479).»⁴

«Los senyors Deputats del General.. deliberen que de pecunes del General sien donades y pagades a Anna Casamjana, vídua, LX. llures barceloneses per lo preu de un palís dor y seda ab fulleria y ab un tsfetá simple de carmesí de la grandaria de dit palís, que serveix per devant l'altar comprat de dita senyora per ornamenti de la Capella de la present Casa y pera servir en lo altar quan se celebren les missas y officis de les festes de Sant Jordi... 16 setembre 1596.» (*Llibre de deliberacions*, trienni 1596.)

En maig 1614 són degudes al brodador Damià Terrens, (50 llures a compliment de les 200 preu de brodar de les dues cares la bandera de domàs carmesí per la festa de Sant Jordi.

Fig. 44.— Frontal de Sant Jordi, brodat d'en Sadurní. (Museu de Barcelona)

(Fot. del Museu)

Fig. 45.— Casulla de vellut brocat d'or. (Museu de Barcelona)

(Fot. del Museu)

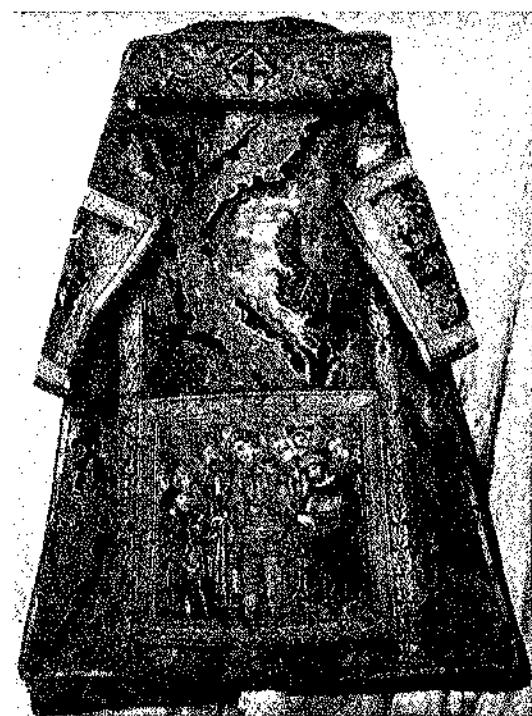

Fig. 46. — Dalmàtiques de vellut brocat d'or. (Museu de Barcelona)

(Fot. del Museu)

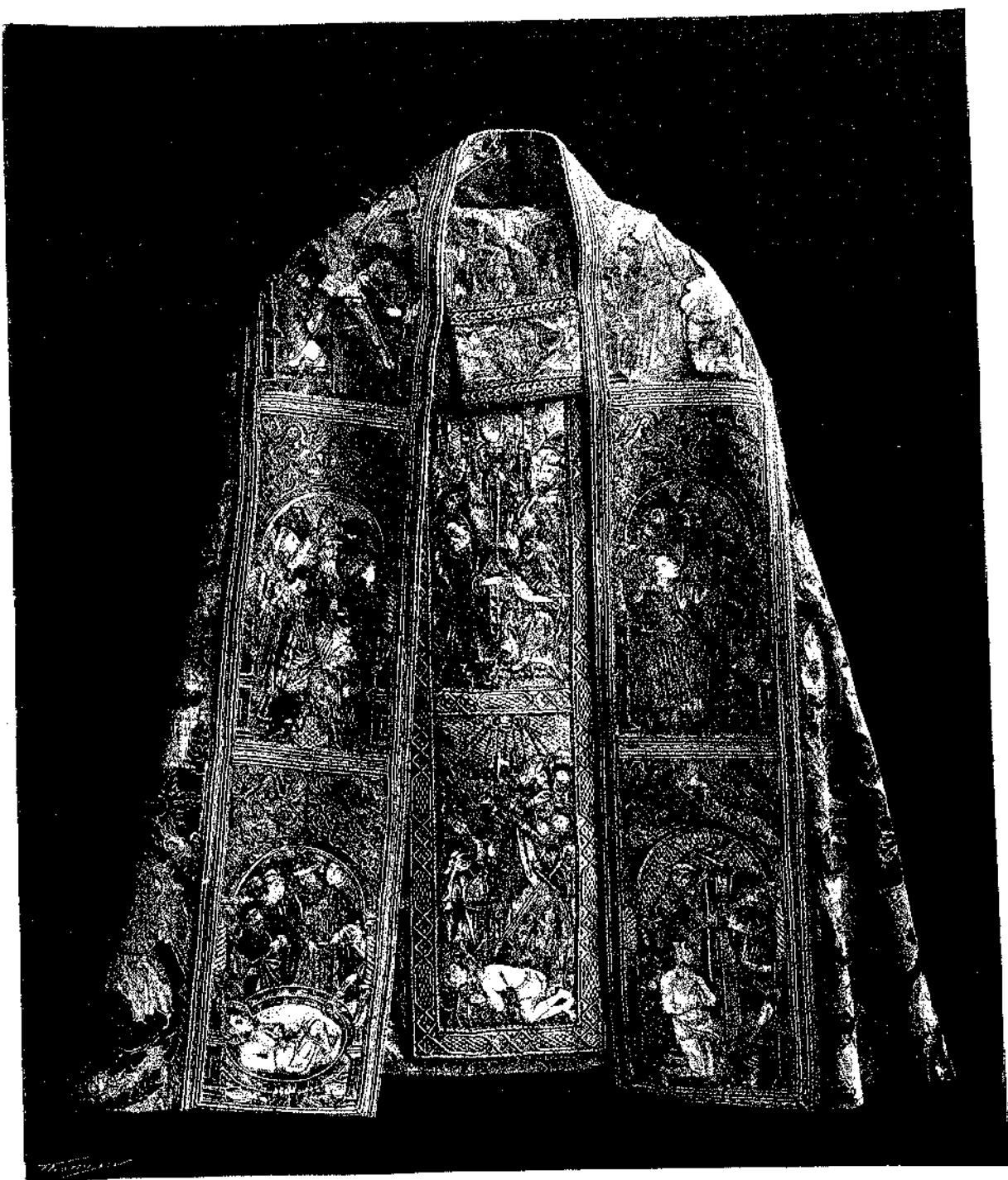

Fig. 47. — Capa de vellut brocat d'or. (Museu de Barcelona)

(Gravat de *Forma*, any 1904, p. 141.)

Fig. 48. - Capa de vellut brocat d'or. (Museu de Barcelona)

(Gravat de *Forma*, any 1904, p. 149)

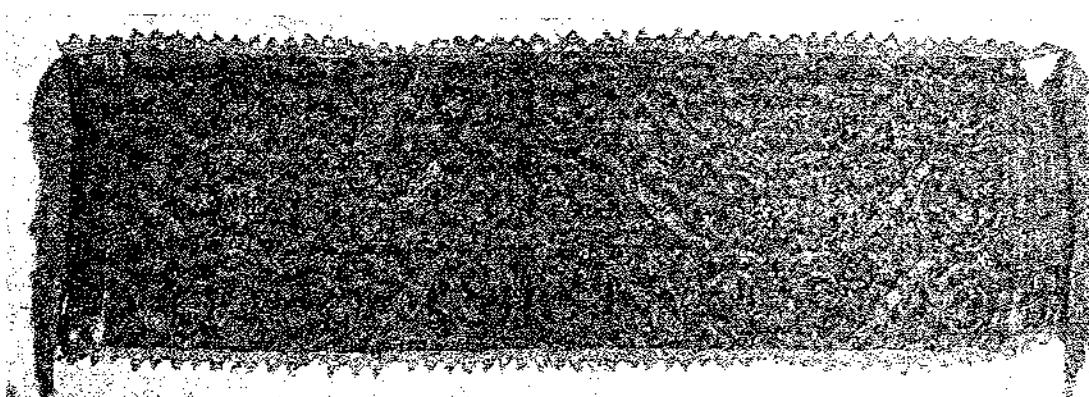

Fig. 49. -- Tovallola conservada al Museu de Barcelona

(Fot. del Museu.)

diu el document; mes la prova concloent d'aqueixa atribució es son pès. El pès de l'estatua, segons el document, era de quinze marchs y mitja unça. El pès del march de taula de Barcelona era de 4.016 grams; el del march de la moneda de plata de la mateixa ciutat era de 3.528; el march de Castella pesava 3.465 grams. La plata en el segle XV s'acostuma a pesar, a Barcelona, pel march usat per la moneda de plata en la Seca de la ciutat. Els 15 marchs y mitja unça equivalen donchs, ab la diferència de pochs grams, a 3 kilos y mig, pès del march de Castella y del de la moneda de plata de Barcelona (42). Aqueixa petita diferència de pès prové, segons sembla, d'unes xavetes de plom modernament cambiades.

(42) «Com a vos en Ferrer Garau, argenter, cintadà de Barchinona sien degudes XXIII. lliures barcelone ses per la valor de XX. ducats dor los quals lo die present vos son stats latxats per les causes contengudes en la nostra deliberació... en paga e satisfacció per haver fabricada de bulto de pega y cera la ymagine del gloriós Sant Jordi a cavall peleant ab lo drach, segons se acustuma de pintar, per patró de la que entenem a fer dargent per honrar la casa en la celebració de la festa del dit gloriós Sant Jordi.» (17 octubre 1531.)

«Los senyors deputats, en la satisfacció dels treballs demandada per en Ferrer Guerau, argenter de la present ciutat de Barcelona, qui de voluntat dels deputats precessors lluys, havia feta de bulto de pega y cera la imatge del gloriós Sant Jordi a cavall peleant ab lo drach, segons se acustuma de pintar, per patró de la que entenem a fer de argent per honrrar la casa en la celebració de la festa del dit sant, eu la qual per no tenirme han de manllevar altra ymatge cascun any fora de la casa; e com los dits deputats passats, ni els ara de present, a causa dels soberells càrrecs que son obligats pagar extraordinariament a causa de les Corts ultimament celebrades en la vila de Monçó, no hagen tingut ni tinguen disposició de fer fabricar la dita ymatge de present, e lo dit Ferrer Guerau hage molt instat la paga dels dits treballs, la qual no es rahó diterilí més; per çò, a concell dels honorables assessors ordinaris del General, delliuren que attés que la dita ymatge assí que per lo que dit es com encara per causa de un legat fet per lo quondam Mossen Franci Setanti ab son derrer testament, qui lexa certa suma de diners a la dita ymatge quan se fabricarà, sie razonable cosa ques fassa tant prest quey hage disposició de poder millor despendre los deputats en coses extraordinaries que no leneu vuy y sien cert per verídica relació que la industria y subtilitat que lo dit Ferrer Guerau té en semblant art de ymaginaria es tanta que en Barcelona ni en tota Catalunya a present se trobaria persona ni se spere venir ne altra que fos tant al proposit per axi ben llavorar la dita ymatge, delliuren que la dita ymatge e la fabrica de aquella, quan hi haurà disposició, sia acomenada á fer al dit F. Guerau.» (17 octubre 1531.)

A 19 desembre 1536 els Diputats acordaren: «Com a vos molt honorable mossen Joan Brano de Sarauia, donzell domiciliat en la ciutat de Soria del regne de Castella, sien degudes cent vuitanta lliures y deu sous... per la venda ha feta als deputats a obs del General per la festa de Sant Jordi duna statua dargent de Sant Jordi armat, matant lo dragó y en certes parts daurada ab son peu daurat, de pes de quinze marchs y mitja onsa.» (Llibre de Cauteles de 1536, foli 14.)

Debem al Sr. Botet y Sisó les equivalencies que publiquem sobre les unitats ponderals de la plata al segle XV.

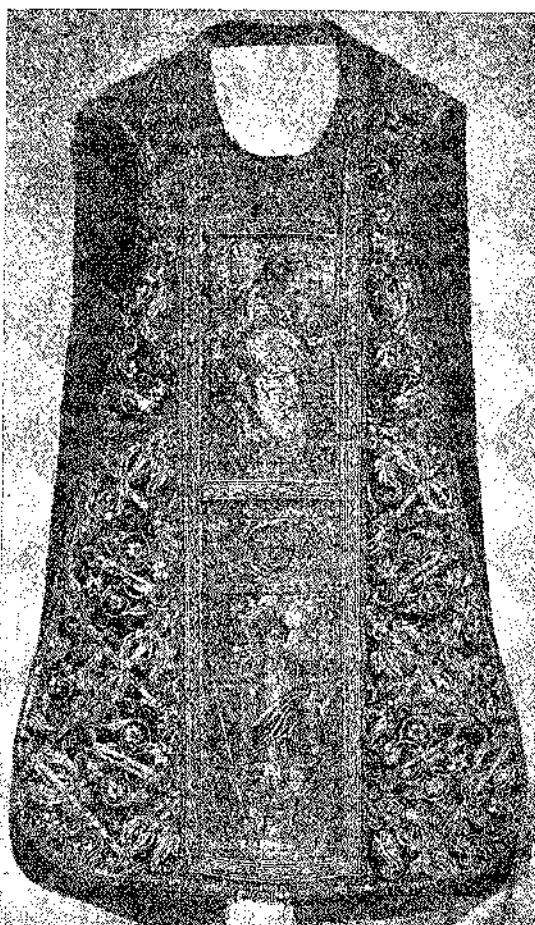

Fig. 49. — Casulla ab brodats d'or. (Museu de Barcelona)

(Fot. del Museu)

Del reliquiari que guarda les relíquies de Sant Jordi (Fig. 55), en Pi y Arimon diu que fou executat pera guardar la reliquia del Sant oferida per Guillem de Sant Climent, embaxador a la cort de Felip II y Felip III (43).

Les obres d'or y argent que enriquien la capella de la Diputació eren numerosíssimes mes, la major part, desgraciadament perdudes a causa de les guerres y dels robos, que esmenta lacònicament el diètari (44).

(43) *Barcelona antigua y moderna*, Barcelona, 1856, v. I, p. 394.

(44) «Nembre del any MCCCCXLII. dissapte a III de novembre. En aquest dia en la nit robaen la capella de la Casa de la Diputació, portantsen lo calser e patena e dues canadelles dargent e una bella \ddagger que havia III palus e mig dalt e dos canalobres tot dargent daurat.» — *Dietari de la Generalitat*, trent de 1440-43.

Posem a continuació per ordre cronològich aquest aplech d'anotacions del registre d'albarans d'obres d'argenter y courer referents principalment a la Capella y festa de Sant Jordi:

En juny 1441 la Generalitat va pagar al argenter barceloní Bernat Llopart 94 lliures de terc per preu de tres maçes d'argent fetes a obs e per servei del General per portar aquelles los porters e les quals han pesat X. marchs XIII. onces X. argens a ralò e for de VIII. lliures lo marche.

En agost 1444, al mateix Llopart se li pagaren altres 113 lliures per «un donador de pau dargent daurat de pes de dos marchs, a ralò de XIV. lliures e VI. sous lo march e de un calser, una patena e dues canadelles dargent daurat de pes de VII. marchs e V. onces.»

Y en 1446, al citat Llopart encara li satisferen 303 lliures «per preu d'una creu devengeli de pes de XIII.

El missal corresponent a la liturgia moçàrabe, imprès en gòtic a Lyó, en

marchs III, onces e VI, argens e de hun perell de canalobles de pes de XIIII, marchs I, onça VI, argens a rao de XI. Hores per març, que hancets fets a obis o per servey de la capella de la casa de la Diputació.

23 juny 1446 — al argenter barceloní Bernat Llopert se li paguen 303 hores, preu d'una creu d'evangeli de pes de 13 marchs y 3 onces y d'un parell de canalobles de pes de 14 marchs, per servey de la capella de la Diputació.

14 juliol 1447 — autorització a Aloy de Navei, recaudador dels drets de la Generalitat, per retenirse 43 hores y 9 sous per fer fer de nostra ordinació una cassa episcopal per opus e servey de la capella de la Casa de la Diputació.

Any 1528 — al argenter barceloní Bartomeu Madlaxec, 36 hores, per clavar les noves canadelles de la capella y altres 97 hores a canyete sole fer les dues antorveres e dues canadelles dargent fetes per veneració de la festa del gloriós cavaller Sant Jordi e ornament del altar quis para lo dia de la sua festa en lo corredor o claustra de la present casa de la Diputació.

El mateix any se satisfé a mestre Joan Nebot, argenter barceloní, 54 hores a compliment de haber oferit dos canabones d'argent fet a la romana que han pesat 16 marchs dos onces, per l'altar de la festa de S. Jordi.

En consistori dels Diputats tingut a Barcelona a 4 setembre 1572, acordaren satisfér a Mestre Miquel Segara, mercader ciutadà de Barcelona, 2.30 hores preu de «una creueta de diamants fins encastats ab or que heuria venuda a m'saltres per aixir de pectoral quan se celebre en la present casa de la Diputació algun offici o missa de pontifical per algun brabe per que no es tingue de m'altzar quan la Casa la haurà mestres».

En consistori de 8 juny 1572 els Diputats deliberaren encarregac «a Mestre Pere Arles exactor del General, que faca comprar en Llo e portar en la present ciutat vuyt salamons de lauto, conforme lo que es en la església de Santa Eulalia Merita de la present ciutat, los quals serviran peta iluminar los corredors y salas de la present Casa de la Diputació lo vespre de la festa del gloriós Sant Jordi y altres dies que mostre serano». (*Llibre de deliberacions*, trienni de 1573-78, foli 480.)

A 21 abril 1588 acordaren satisfér a Joan Saurí, ciutadà de Barcelona, 970 hores «preu d'un joyell del nom de Jhesus abreviat ab tres letres y una tilla de forma antiga que diuen IHS, les quals letres y tilla son de vint diamants entre grans y xichs encastats en dit joyell que es de or esmaltat y ab tres perles petjants una major que les altres y per preu de un pesol de or ab dos favelles en que ha un diamant y dos robins ecolos y dius les favelles onze perles encastades», tot destinat a la Capella de Sant Jordi de la Diputació.

«Los senyors Deputats del General de Cathalunya... Per quant los predecessors de ses senyories a 21 de maig 1594, encouanaren a Thomas Saurina couer de la present ciutat, lo carrec de adobar, refer, renovar y tenir encondret y custodia y conservar en la present casa de la Diputació a son risc, perill y despeses y ab paga ordinaria de Deu hores per cada hun any los vuyt salamons que son en la present casa de la Diputació y serveixen per illuminarla en les festes del benaventurat Sant Jordi y altres que se ofereixen, co es totes y sengles branques, escuts, armes y altres peyes y coses extiors y interiors dels dits vuyt salamons, tenintlo tot ben adobar, net y luent... E per quant lo dit Saurina morí los dies propassats y per les mateixes raons y causes... es necessari comanar lo carrec de totes les dites coses a altre semblant couer y son ses senyories informats de la habilitat y legalitat de Miquel Carmini, couer també de la present ciutat... encomanaren al dit Carmini totes y sengles dites coses...» 21 agost 1596. (*Llibre de deliberacions*, trienni 1596).

«Dimars a X. de desembre MDLXXXVI.

«Los senyors Deputats del General y senyors oïdors duna part y Mestre Felip Ros, argenter de la present ciutat de la part altra, sobre les blasoneres de plata por vs y servey de la present Casa de la Diputació per dit Ros faidores, fan y firmen la capitulació següent: Primerament lo dit Ros convé y en bona fè promet que del dia present fins a vuyt dies ans de la festa de S. Jordi primer vincent y del any 1597, que de la plata que per los senyors Deputats li serà donada haura fabricat ab tota perfecció y compliment y en

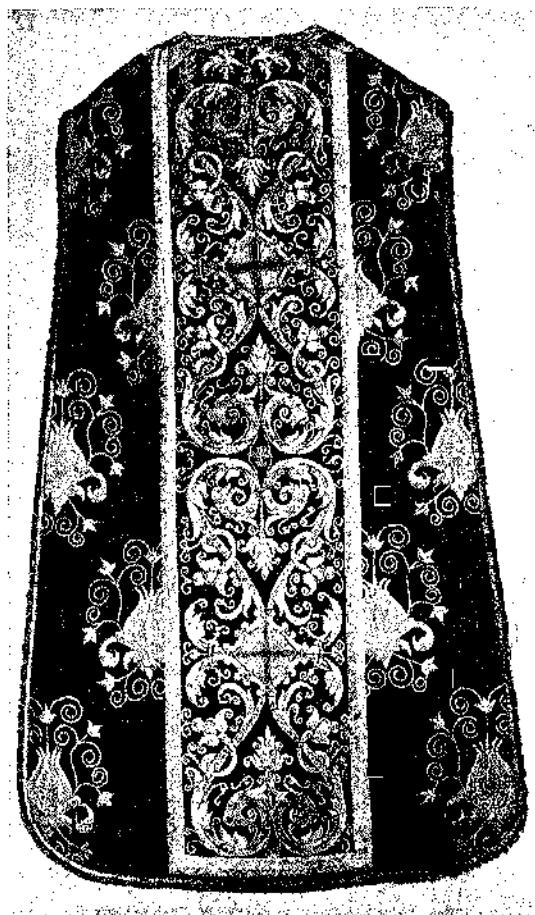

Fig. 51. — Casulla brodada d'or. (Museu de Barcelona)
(Fot. del Museu)

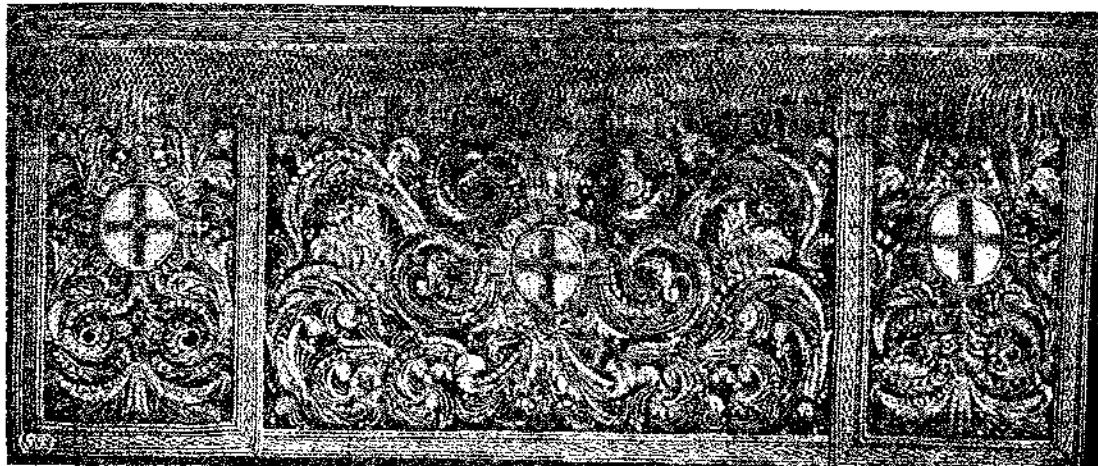

Fig. 55. - Frontal de la capella de Sant Jordi amb els escuts del General. (Museu de Barcelona). *Inv. del Museu*

1521 per Bernat Lecuyer, perteneixent a l'antiga capella de Sant Jordi, y que

la present casa de la Deputació liurat dos blandioneres de plata, conforme la traça per el mateix Ros tota y a ses senyories presentada en consistori, la qual firmaria o senyalada per Lluís Rofet serien més, si es restituïda perquè millor hi puga seguir en dita fàbrica, les quals sien de pes de CC. onces, co es de C. onces cada una poc mes o meuys. Los dits senyors deputats y odors prometent a dit Ros, que per fer dites dues blandioneres, li doçaran y liuraran enconfinant la moneda de plata en peira de vuit o de quatre que sien mestre, les quals dit Ros havia de fondre per opus de ditta fàbrica.

Mes prenomenen ses Senyories adit Ros que per la manifatura o mans de dites blandioneres li donarão a roó de vintyvuit reials lo mare, a bon compte de les quals més li bestriarán de present CC. Bures. (Llibre de deliberacions, trienni de 1595, foli 34.)

Finalment, en 1539 la Diputació feu obres tres naus grans dargent daurat excepte lo canó d'arpelles, que han pesat LXXV. marchs compres for per cantar, fetes per servey de la casa de la Diputació.

Transcribim per últim les partides referents a orfebreria del inventari citat fantes vegades, que dona clara idea de lo que era el tresor de la capella de Sant Jordi a darreries del segle XV:

Item dos canalobres dargent blançis fets a guis a manera de agulla, ab lo peu ample e ab lo perfil daurat e ab un lotonet daurat. Los quals pesaren IIII marchs VII onces VIII argents. Item dues canadelles xiques d'argent daurades ab sos brochs e nances les quals pesaren I march VII onces. Item un bell cibor dargent daurat ab lo crucifix enbotit en lo peu ab la Maria e Sant Joan e al altre part del dit peu al undos del dit crucifix Sant Jordi ab dos senyals del general totes les dites coses posades en lo dit peu sobre smalt blau. E una patena d'argent daurada en mig de la qual sta una imatge de Don Jo. Pare posada sobre smalt blau ab quatre figures de sants posats sobre smalt vert ab altres senyals del general lo qual calcer e patena pesaren V marchs IIII onces IIII argents. Item una patena e un domapau d'argent daurada de dins e de fora obraida ab la figura de nostre Sanyor enbotida ab un angel quil te per les spathes les quals stan soluc un sepulcre e posats sobre smalt blau ab les armes del General ab una manilla grossa en les spathes de dita patena fetas a manera de S la qual servex per donar la pau la qual pesa II marchs..., onces XIIII argents. Item dos canalobres grans de lento obrats de obres de Domañui los quals serveyen en tenir los ciris grossos lo dia de Sant Jordi. Item altres dos canalobres grans de lento lisos los quals serveyen en lo Consistori en les velles. Item un altre canalobre de leuto ab tres branques meses en hun agulló ables per tenir tres candeleas. Item un bassi dargent daurat fet a opus de la extracció dels diputats ab son cubertor forat ab sa manegua de vellut carmesí en lo qual bassi ha un senyal del General e altre en lo cubertor lo qual pesa co es lo dit bassi quinze marchs e mig més hun quart e lo cubertor quinze marchs set onces e mig pesa tot XXXI marchs III onces VIII argents. Item dues temalles d'argent rolloneres per fer los rodolins les quals son part daurades e part blanques abies per fer los rodolins de cera per la extracció les quals pesaren III marchs. Item una creu dargent daurat de dues fases ab dos tabernacles en lo hu dels quals ha una ymaxe de nostra dona fet de buito ab lo Jesus al braç e la dita nostra dona ab hun ram de lir en la ma dreta posat tot sobre smalt blau En altre tabernacle la ymaxe de Sant Jordi ab lo drach fet de buito posat sobre smalt blau la igual creu pesa tota justada XIIII marchs III onces. Item dos canalobres de argent daurat per los ciris ab les armes del general en los peus los quals pesaren XIIII marchs I onsa XIIII argents. Item una caldereta dargent blanç ab les armes del General ab sa nansa d'argent IIII marchs IIII onces II argents. Item un salpasser dargent blanç lo qual pesa ab lo respill de sorres I march IIII onces VIII argents. Item un segell gran dargent ab sa cadena ab la ymaxe de Sant Jordi cavada lo qual serveix a opus de les corts pesa VI onces scassades. Item un altre segell petit dargent blanç ab les armes del General cavades ab sa cadaneta lo qual serveix per fer les canteles de les corts los quals dits segells stan quisca en sa lossa I onsa VII argents. Item una campania petita de argent blanç ab manech y flach de seda pesa tot justas II marchs IIII onces. Item hun parell de canalobres dargent blanç obrats qui serveyen a tenir les viles en lo consistori en les nits los quals pesen....

avuy dia se conserva encara en el nostre Museu, degué ser el que era capletrat y illuminat en 1526⁽⁴⁵⁾.

El pati de la Diputació s'cobria d'una vela en temps d'estiu y sos murs s'ornaven ab draps d'Arras que devien brillar ab sos colors armònichs dintre aquell march de sumptuosa arquitectura y les garlandes de flors y de fúllatge descrivien curves elegants

de columna a columna⁽⁴⁶⁾. L'art gòtic prenia aixis en els dies de festa son aspecte d'alegría humana. Cal imaginarla aqueixa nota de color recordant l'actual festa popular de Sant Jordi, quan les flors

Fig. 53. — Estantua de S. Jordi. (Mus. de Barc.) (Fot. del Museu)

(45) Un acord dels Diputats de juliol 1526 diu: «Com a vos Mestre Jaume Smeraldo illuminador, sién degudes cent sexanta sinh llinres quinze sous en total paga de illuminar y storiar y capletrar dor y daltres colors segons se pertany lo missal a obs de la celebració de la missa solemne que quicun any se diu lo dia del gloriós Sant Jordi en la present casa de la Diputació...» — *Llibre de cauteles*, trienni de 1524.

(46) «Com sia cert que nosaltres dits Diputats e oïdors havem donat càrrec a vos dit Galceran de Matero que ensembs al en Berthomeu de Navel derassaner del dit General faescets metre en lo pati del alberch del dit General en lo qual nosaltres exercim l'ofici de nostra diputació demunt d'ita es assabent en lo pati del dit alberch qui es vers la plaça de la sgleya de Sant Jaume una vela per guardar e vedar que lo sol qui donava e reverberava en lo dit pati, per raho de la qual reverberació sortia tanta de calor que nosaltres bonament no podíem aturar en lo dit pati per spatxar los affers del dit General sens gran enung nostre e dels intervinents en los dits affers. E sia cert encara que la dita vela es stada mesa segons per nosaltres vos en era dat carrech en aquesta manera quen entené haver lo servey dessus mencionat per tot lo present estiu...» (Barcelona, 17 juliol 1424. *Llibre d'atbaráns*).

A 26 abril 1485, els Diputats satisferen un sou y cinqu diners per 17 poms de roses comprats per posar en l'altar lo dia de Sant Jordi.

La tradició de la festa floral de Sant Jordi's conserva fins als darrers temps de la Generalitat.

«A 21 d'abril 1590, los senyors Deputats y oïdors... deliberen que per la festa de Sant Jordi sién fets rans y banderetes de or barbarí y rams de flors a coneguda de Micer Joan Pau Ciurana, Regent los comptes del General, al tal empero que nos despenga mes per tot del ques despenya per los rams de flors de les altres fests abans de Sant Jordi, perquè ses seyyories no entenen que per ferse ara estos rams y banderetes de or barbarí se accedesca nis gaste mes del ques gastave...» (*Llibre de deliberacions*, foli 1264. trienni de 1587, tercera part.)

omplia en l'escala majestuosa y les galeries, y brillau ab elles els velluts carmesins brocats d'or de Florencia, els brodats dels ornaments y els colors suaus esmor-tuits pel temps dels vells tapiços.

Y aquest conjunt grandiós d'aspecte y ben semblant al actual, cada any per la festa de Sant Jordi, s'iluminava de nits ab llanternes de paper y les flames de les teieres projectaven sombras oscilantes y dauraven ab sa llum rojenca la pedra nova de Monjuich que revestia les antigues cases comprades de poch y convertia en visió pintoresca l'poètic jardí clos del antic Palau de la Generalitat⁽⁴⁷⁾.

(47) A 3 juny 1579 deliberaren «que a mestre Francesc Soldevila, fuster del General, per los serveys davall scrits que novament li son manats fer en la present casa per la festa del gloriós S. Jordi sia pagat per lo que de dits serveys ha fet y farà quicun any per semblant festa ço es per empalmar, desempalmar y estojar la tapiceria de la Sala nova vint sous e per fer y posar y encendre trescentes lanternes de paper per lumina-ria de dita casa a quatre diners per lanterna, siue hores... E per posar los vuyt silanous e canalobres de lauto novament fets y per stojarlos en son loc y per posar deu gralles entorn de la Casa y estojarles en son loc y per fer estellar la teya que es mestre per dites gralles vuyt hores.» *Llibre de Deliberacions*, trienni de 1578-81, foli 192.

Llibre de rebuts per Battomeu Ferrer, regent els comptes del General, y per Johan Fuster, saccent en Hoch del dit Ferrer per mort sua, en el trienni de 1482: «Item a XXI del dit abril MCCCLXXXIII per les despeses fetes per a opus de la festa de Sant Jordi a la casa de la Deputació, ço es per agües de cap e de cosir, VIII. sous. Item per II. onzes de fit vert per a cusir los draps, I. sou. Item per III. onzes de bonjusi comprat de Francesch Taraval, VII. sous. Item per III. ampolletes de polvors de Xipra, comprat del dit Taraval, III sous. Item per poms de roses e roses per la vigilia e lo dia de la festa de Sant Jordi per tot, II sous, VIII diners. Item per los beura de matt e lo deprés dinar, so es per pa e viu blanch, fornataj, sires a los que han enpallat e desampallat a la dita Casa de la Deputació, per III. dies e mig comprés lo dia de la festa per la rama aportaren per cases dels Deputats, oydors de comptes e oficials de la casa per tot, I. liura VIII. sous, VIII. diners. Item pagats a nem Sarda, traginer, por lo aportar e tornar alguns draps e banyquals foren manlevats, I. sou, VI. diners. Item a Bernat Selarés, de la parroquia de S. Martí de provensals per VIII. sonades entre horia e verin que serviran per enramar la Casa de la Deputació e les cases de la boïla de mar e les cases dels Deputats e oydors de comptes per la festa de S. Jordi ara prop pasada, I. liura. Item a Nanthoni Cortal, peraire, per los draps de lana que serviran per metre en lo sel de la casa de la Deputació per la festa de S. Jordi prop pasada, II. liures, XVII. sous. Item a en Agustí de Luna, trompeta, per el e per altres VII. trompetes an sonar a la Casa de la Deputació la vigilia e lo dia de S. Jordi ara prop pasada, so es a les VII. trompetes cada hu V. sous e al dit Agustí VI. sous VI. diners. Item a VIII. doctubre MCCCLXXXIII, pagats an Johan Balester, cortiner e pintor per rabó de un stoig

Fig. 54. — Estatua de S. Jordi. (Mus. de Barc.) (Fot. del Museu)

Fig. 55. - Reliquiari de S. Jordi guardat en la capella

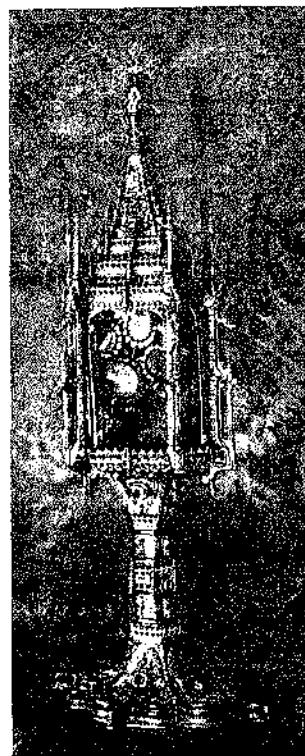

Fig. 56. - Reliquiari de S. Jordi guardat en la capella

Era curiós el modo d'obrar de la gent de l'època, ningú està exempt dels impostos y la sobirania de cada corporació en lo que es son propi objecte arriva a les institucions més elevades, al Rey y a la Diputació General. Aixis la Diputació es obligada a pagar com qualsevol ciutadà la taxa per raó de millorament del carrer (48).

de tela verda de jarch de una cana e mije e pintat de or e Argent ab senyals del General fet a obs de tenir los procesos e scripturas del dit General en casa de Micer Guerau Gordiola Advocat ordinari al dit General XVIII. sous».

En el palau de la Generalitat se celebraven ab goig no solament les festes del patró Sant Jordi, sino tots els grans eveniments favorables a la civilització cristiana.

En el Llibre de pagaments del any 1483 hi ha aquesta anotació: «Item a XXIII del dit mes de juny foren pagats an Joan Rossell, apotecari, per VI. dotzenes de cohets e I. dotzena de tronadors dobles per les alimaries fetes per la presa de la ciutat de Ronda...»

Dita ciutat d'Andalusia fou presa definitivament als serrans per el Rey Catòlic, el 22 de maig del esmentat any 85. y per consegüent, abans d'un mes ja s'havia festejat a Barcelona aquell triomf del rey d'Aragó.

També el 16 maig 1487, celebrà la Diputació ab grans lluminaries y oficis divinals, la presa de Velez-Màlaga pel sobirà.

A les darreries del segle XVII encara procedia ab aquesta dignitat la Diputació. En 1686, entre la festa per Sant Jordi y les grans lluminaries y ornaments per la presa de la ciutat de Buda y derrota dels turchs, la Generalitat esmessa més de cinc mil lliures.

(48) A suplicació d'Andreu d'Olivella, escrivà de les obres de la ciutat, recaudador de l'arbitri per aplicar a millores y embelliment dels carrers, la Diputació paga 50 lliures en les quals lo dit General es stat taxat que pach per raó de les obres qui foren fetes dels alberchs qui son en lo carrer per on hom va de la plaça de Sant Jaume al palau del Bisbe de Barchinona, la qual taxa es stada feta per raó del embelliment e millorament que la casa o alberch on se exerceix lloffic de la deputació del dit General, la qual casa o alberch afronte e a la un dels portals majors en lo dit carrer... (Barcelona, 4 setembre 1432. Llibre d'albaráns.)

V

Cap al 1432 comença l'obra a extendres fora dels límits primitius, vers lo que serà pati dels taronjers y a la vegada van iniciantse noves corrents d'art.

La primera senyal d'expansió fou l'obra modesta citada d'illuminar l'arxiu obrint una *O* en la paret mitjera de la casa d'Esteve Satorra, feta en l'any 1428.

Quatre anys després el Dietari de la Generalitat anuncia lacònicament:

«Dilluns a XXIII. dies de febrer (1432). Aquest jorn començaren la obra del General ço es de mesclar lo alberch qui fou de micr P. Paschal ab la Deputació.»

Les compres de cases van seguint; primerament una partida de l'alberch de Micer Guillem Borrull⁽⁴⁹⁾; després un troç, una androna, de l'hort de la casa d'Esteve Satorra⁽⁵⁰⁾ que abans tenia la Diputació llogada. Semblen situades al costat de la Plassa de Sant Jaume sota l'obra del saló de Sant Jordi. S'ha parlat també de una altra casa Satorra y el document la fixa donant el portal al carrer del Bisbe. Era això cap al any 1436 y 1437.

Passà mig sgle en que els llibres de comptes poca cosa diuen. Son els temps de guerres civils, de la tragedia del Príncep de Viana y de les guerres de Joan II en que Catalunya desesperada proclama comte de Barcelona a Enrich IV de Castella, a D. Pere de Portugal,

Escala 1/2

Dibuix de'n Font y Guad

Fig. 57
Rajola de Valencia del paviment de la cambra daurada immediata al Consistori major. (Museu de Barcelona)

(49) «Com a vos Micer Guillem Borrull, licenciat en decrets, ciutada de Barchinona, vos sien deguts deu florins dor Darago per lloguer duna cambra o scriptori del vostre alberch, contigu a la casa de la deputacio per servey del dit General per un any...» (Barcelona, 27 juliol 1434. Llibre d'albarans.)

No sent convenient a la Diputació tenir part del seu palau sots senyoriu d'un particular, acorda lluir un cens de tres morabatins que feya la casa comprada a en Borrull, abonant als fills den Jaume Çalom 82 lliures. (A 27 juliol 1437. Llibre d'albarans.)

«Com sia cert que per los Deputats prop passats es stada comprada una partida del alberch de Micer Guillem Borrull, es assaber la partida que solia esser studi o scriptori construit al detras del dit alberch, de que son stades fetes baçes o latrines de la casa de la Deputacio del dit General per preu de CX. lliures ab tres morabatins de cens al any... atorgam a la viuda del citat dues pensions.» (Barcelona, 3 març 1436. Llibre de cauteles.)

(50) «Com a vosaltres honorables Nasteve Çatorra e en Miquel Çatorra fill seu, ciutadans de Barchinona, sien deguts cinch milia solidos barchinonenses, per preu duna part del alberch en que stats en lo carrer de Sant Honorat del olim Call de Barchinona assatis prop la plassa de Sent Jaume de la dita Ciutat, la qual part del alberch havets venuda... es de longitud de VI. canes e V. palms e de amplaria deuex sol ixent de XI. palms de cana de Barchinona e deuex sol ponent de amplaria de XIII. palms é mig de la dita cana et termena deuex sol ixent e deuex mitj jorn ab lo dit vostre alberch e de part de tramontana e de sol ponent ab lalberch del dit General...» (Barcelona, 13 març 1437. Llibre de cauteles.)

a Renat d'Anjou, *le bon Roi René*, y als temps de guerra no son temps d'arquitectura, art de la pau y del benestar social.

Poques coses se fan d'obres en aqueix temps; l'any 1482 mestre Joan Gili, refà la vidriera de la capella⁽⁵¹⁾; l'any 1507 se reconstrueix una xemeneia a la cambra del Consell⁽⁵²⁾; l'any 1508 se renoven les cinc vidrieres del Consistori y tres de la cambra de l'arxiu y dels oidors⁽⁵³⁾, que es la peça irregular senyalada en el plan (Fig. 2) ab la lletra E.

Fig. 53. --- Detall de l'enteixinat de la cambra daurada

En 1514 se fan obres a la casa dels porters⁽⁵⁴⁾, y en 1526 continua la compra de cases ab la de l'Frare Francesch Raxach⁽⁵⁵⁾ y ja s' projecta l'obra de les sales que donen al pati dels taronjers, començada ab la de la cambra daurada o Consistori petit ab son enteixinat luxós. El primer indici d'aquest es l'encàrrec de rajoletes per dita cambra immediata al Consistori major. Aitals rajolets a la usanza de Valencia devien ser blaves y blanques, y d'elles s'en ha trobat en seu lloc un exemplar interessant no catalogat en l'obra sobre rajolets valencianes y catalanes d'en Font y Gumà (Fig. 57)⁽⁵⁶⁾. Llavors (1527) se treballava

(51) En desembre 1482, els Diputats satisferen 4 liures y 8 sous a Gili Joan, mestre de fer vidrieres per adob de la vidriera de la capella de la casa de la Diputació y fer una capa nouament per dita vidriera.

(52) 9 janer 1507 -- a Miquel Boret se paguen com a mestre picapedrer 75 liures per preu de una xemeneia posada en la paret en el consistori dels Deputats.

(53) 11 janer 1508 -- a Gili Fontanet, mestre de fer vidrieres, 136 liures per preu de fer vuit vidrieres per la casa de la Diputació, 90 es cinquen en la gran consistori y tres en la cambra de l'arxiu y dels oidors; en qual quantitat son compresos vidres, filats y mans.

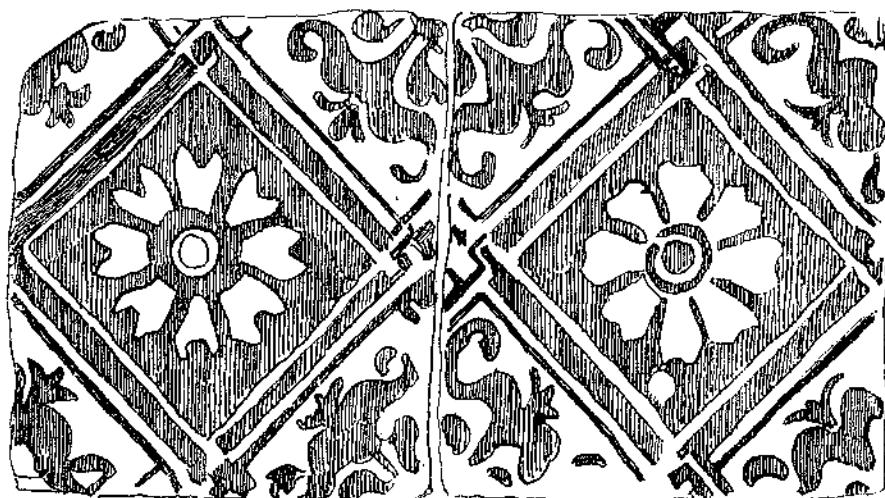
(54) 23 mars 1514 -- al fuster Joan Pareller per reparacions en la casa de la Diputació, en lo apartament de la casa del porters vers la plassa de St. Jaume hon de present havità en Miquel Colinya porter.

(55) Acord de pago del 2 janer 1526 a la viuda de Joan Colom, de 28 liures y 5 sous, part per amortisiació de la casa que la Generalitat posseeix prop la Diputació comprada a Frare Francesch Rexac, que s' té sots senyoria y alou de dita senyora, a rat de sis liures y set sous per any; y part per annualitats vencudes de la pensió del cens ordinari de dita casa de tres liures y tres sous. (Llibre d'albarans, trienni de 1525).

(56) En octubre de 1526. Al gerrer Pere Mata, ciutadà de Barcelona, li encarreguen fer rajoletas o caironets pintats al costum o usanza de Valencia, a opa de pavimentar la cambra o apartament que per nosaltres es estat deliberaç per y APPLICAR al consistori major de la present Casa de la Diputació, a rat de nou liures lo miler. En l'edifici s'han trobat exemplars dels noms. 179, 180, 336 y 365 de la catalogació feta en son llibre per en Font y Gumà, a part dels de la fig. 58, no catalogada. Aquellos exemplars se guarden al Museu del Parch de Barcelona. *Rajolas valencianas y catalanas*, Vilanova, 1905.

també a l'enteixinat de fusta de la mateixa sala ab els escuts sostinguts per angles (Fig. 58) (57). Aqueixa sala es ben fàcil de determinar, es la immediata a la sala antiga del Consistori, en qual enteixinat s'han conservat els escuts ab les armes del General sostinguts per angles tal com descriu el document.

Al mateix temps s'obre la porta que comunica aquesta nova cambra ab el Consistori antich, qual part de fusteria era ricament decorada y desgraciada-

Escala 1/2

Dibuix de Canyelles

Fig. 59. — Rajoles de Valencia trobades en l'edifici del General. (Museu de Barcelona)

ment avuy destruïda y un finestral ab una reixa encara existent que daven al pati interior (el que serà dels taronjers) que en part començava a ser de la Diputació; el sostre s'decora ab penjolls que pintà Nicolau de Credenza (58) y a la finestra s'hi coloquen vidrieres que dibuixa'l propi artista qui no mens-preua al mateix temps pintar la reixa y els fondos blaus de la porta de fusta (59); el citat Credenza pinta encara una xemeneia a la sala del Concill.

(57) «Com a vos mestre Johan de Torres ymagineire, sien deguts X. ducats dor... por les mans de obrar quatre scuts ab vuit angles co es dos angles en quicun scut ab les armes del General, obrats de bona fusta per posar aquells en los quatre plans de la coparda feta dejns la cuberta de la cambra novament feta contigua al Consistori major.» (Barcelona, maig 1527. Llibre d'albarans.)

Al dit imaginaire se li paguen per obrar 4 capitells del portal de fusta de roure de Flandes, qui entra del Consistori major de la Casa de la Diputació a l'apartament novament fet y ferhi en aquell imatge de la Verge y Sant Gabriel y les armes del General en los carcanyols del dit portal y per bossellar el revolt de les dues bases d'aquell.

(58) Abril 1527 -- al pintor Nicolau de Credenza, li abonen 24 liures, a prorrata del treball *«dels poms o punjants de fusta daurats* que vos per comissió de nosaltres haveu fets e posats en lo mig de les copades grans e altres parts del sostre del apartament que novament es stat fet e aplicat al Consistori major de la present casa de la Deputació.»

(59) Febrer 1528 -- al pintor y mestre de vidrieres Nicolau de Credenza, ciutadá de Barcelona, 11 liures per pintar la ximena del Consistori gran; y 16 per una vidriera en la finestra del Consistori petit o apartament novament fet al cap de l'escala o Consistori gran, y per donar negre a la reixa de ferro de dita finestra; y encara per pintar d'atzur sots la falla la porta del dit consistori o cambra nova. Aquest compte sembla s' refereix a una reixa de la finestra exterior, potser a la armadura de ferro necessaria per sostenir la vidriera, ja que fins al 22 setembre del any 1537 no aprovaren el compte del manyà Pere Albi per una reixa de ferro posada en la finestra que mira de la cambra o apartament nou, vulgarment dit la cambra daurada, en l'ort o terraplé de la present casa de la Diputació.»

Fig. 6e. — Casal de la Diputació ab el finestral antic al carrer de Sant Honorat, en que s' construï la cambra daurada

la reclamació presentada al Concill municipal de Barcelona per Gabriel Alemany pintor del Municipi junt ab Jaume Vergós (any 1509). Entretant en Credença a més de a la Generalitat pintava a casa la Ciutat lo que podia: l'àngel Custodi del Portal, el drap d'or del tumul o sepultura per l'aniversari de la Sra. regina dona Isabel, y el retaule de la capella de Sant Sebastià⁽⁶⁰⁾.

(60) Generalitat. — *Llibre de deliberacions*, trienni de 1530-1533, foli 97.

«Los senyors deputats tots presents, intervinint hi lo honorable Mossen Galceran Meca, oydor de comptes per lo stament militar, los altres oydors tots absents de la present ciutat... atencents que per ells... foich deliberat y manat que fossen fets buit guadamacils per lo consistori o retrat nou contigu al consistori maior de la present casa de la Diputació, per a oys a empaliar y ornar aquell en lo temps del stiu; e per quant en la dita deliberació no s'ha mencion ni se anomena lo mestre per qui seran fets, e veuhent que lo dit temps del stiu se apropiava que teneu necessitat aquells se facen, assí que la dita deliberació sie esfermada; e tinguen relació que mestre Nicolau de Credença, pintor, es pintor mestre de fer vedrieres e guadamacils del dit General e casa de la Diputació: Deliberaren que per lo dit mestre N. de Credença sieien fets los dits guadamacils de cuiro, ço es de brocat ab los campers de carmesí y altres colors bons y vivos que als dits senyors deputats aparrà, ab les armes del General en les faxes y portapises; e que pose en los dits guadamacils tantes pells com hi seran mestre, per cada una del es quals li sien pagats sis sous y sis diners. Lo qual mestre N. de Credença sie tengui y obligat dar acabats los dits guadamacils ab tot lo compliment necessari a ti que lo dit General sia be servit de la sua obra y ell honrat, per tot lo mes de maig primer vincut, al qual mestre N. de Credença manaren bestraure de present trenta duecats dor.» — 29 abril 1531.

Foli 127. — «Die XVII. mensis iulii anno MDXXXI. Los senyors deputats, intervinint hi los honorables oydors de comptes, e de consell dels honorables assessors y advocats ordinaris del General, deliberaren que sien pagades a mestre N. de Credença, pintor e mestre de fer guadamacils per lo General y casa de la Diputació quaranta sis lliures dotze sous barcelonins, a compliment de LXXXII. lliures XII. sous, que havia de haver per los guadamacils ha fets per a oys del consistori nou o retrat e per haver pintada la roda del rellotge, e dos tinters del consistori maior; e així mateix per haver deurat, argentat y adobat dues vegades les mostres de Sant Jordi ab son cavall, segons lo compte ne ha llurat lo dit mestre.»

(61) Arxiu Municipal. «Corren e menut.» Comunicació de D. Ramon Casellas.

Més tard (1531) es també Nicolau de Credença, pintor, y mestre de fer vedrieres e guadamacils, qui fa vuit guadamacils pera empaliar y ornar la mateixa sala en temps d'istiu; l'acord precisa la obra: els guadamacils seràn de «cuyro ço es brocat ab los campers de carmesí y altres colors bons y vivos que als dits senyors deputats aparrà, ab les armes del general en les faxes y portapises». En l'acord de pago del Juliol del mateix any s'abona al mestre a més d'aquest treball el de pintar «la roda del rellotge e dos tinters del consistori maior e així mateix per haver deurat, argentat y adobat dues vegades les mostres de Sant Jordi ab son cavall»⁽⁶⁰⁾.

Nicolau Credença aprofitava lo que passava; els del mateix ofici no'l consideraven molt.

Els Concellers parlen del Credença *ques diu pintor* en tò despectiu al resoldre

Se fa al mateix temps una nova porta clavatejada en la sala del concell major que es probablement la que encara es conserva (Fig. 32)⁽⁶²⁾ mentre l'interior se guarnia d'armaris per guardar els volums de l'arxiu⁽⁶³⁾.

Les portes gòtiques que s'obren al mur mitjer (figures 61 y 68), tenen ja els detalls decoratius del Renaixement italià. L'arquitectura se manté tradicional, la decoració ja ha canviat, les corrents noves eren arribades. En un document coetani (1518) se parla d'uns canalobres, fets fer pera la capella, a la *romana* (Nota 43). Cal dir que en 1518 s'estava construint la casa Gralla ab finestrals d'estil italià, causant tanta novedat que el Concell de Cent li concedí en premi una quantitat d'aigua anyal.

El Renaixement italià feia més d'una centuria que havia començat y havia seguit tot el cicle de lo que'ls historiadors anomenen la primera Renaixença: El cicle de Brunellesco, Michelozzo y de Benedetto de Majano, Bramante d'Urbino havia emprès els primers treballs de Sant Pere de Roma; els elements clàssics havien penetrat enterament l'arquitectura. Sansovino y Miquel Àngel estaven ja en plena producció de ses obres.

El nostre domini y la nostra influència política s'estenia pel mig-dia d'Itàlia y per les illes del mar Ilatí; pels nostres Reys y a son honor s'havien aixecat sumptuosos monuments; Alfons IV havia fet sa entrada a Nàpols com un heroe

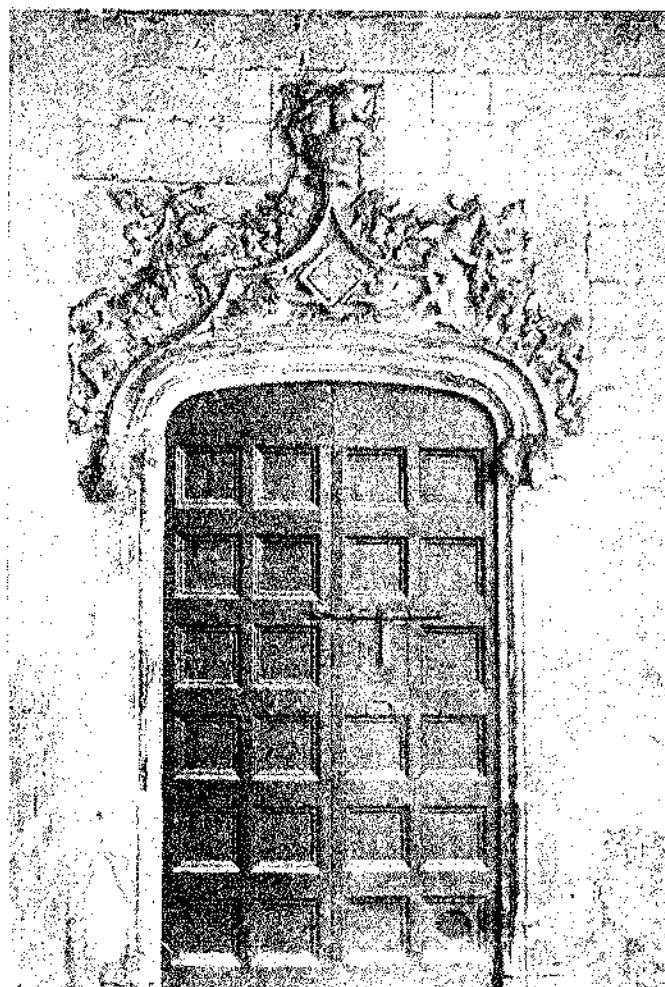

Fig. 61. -- Porta que de la galeria de l'escale va a la cambra daurada
(K del plàn.

(62) Juny 1529 -- al manyanà y punyater Anton Albi per 343 claus per ornamenti de les portes novament fetes en el portal de nou fabricat en el Consistori major.

(63) Maig 1526 -- al iuster B. Barceló li paguen 50 lliures a compliment de 120, preu de 56 armaris posats en el Consistori vell de la casa de la Diputació per mestre els llibres del General.

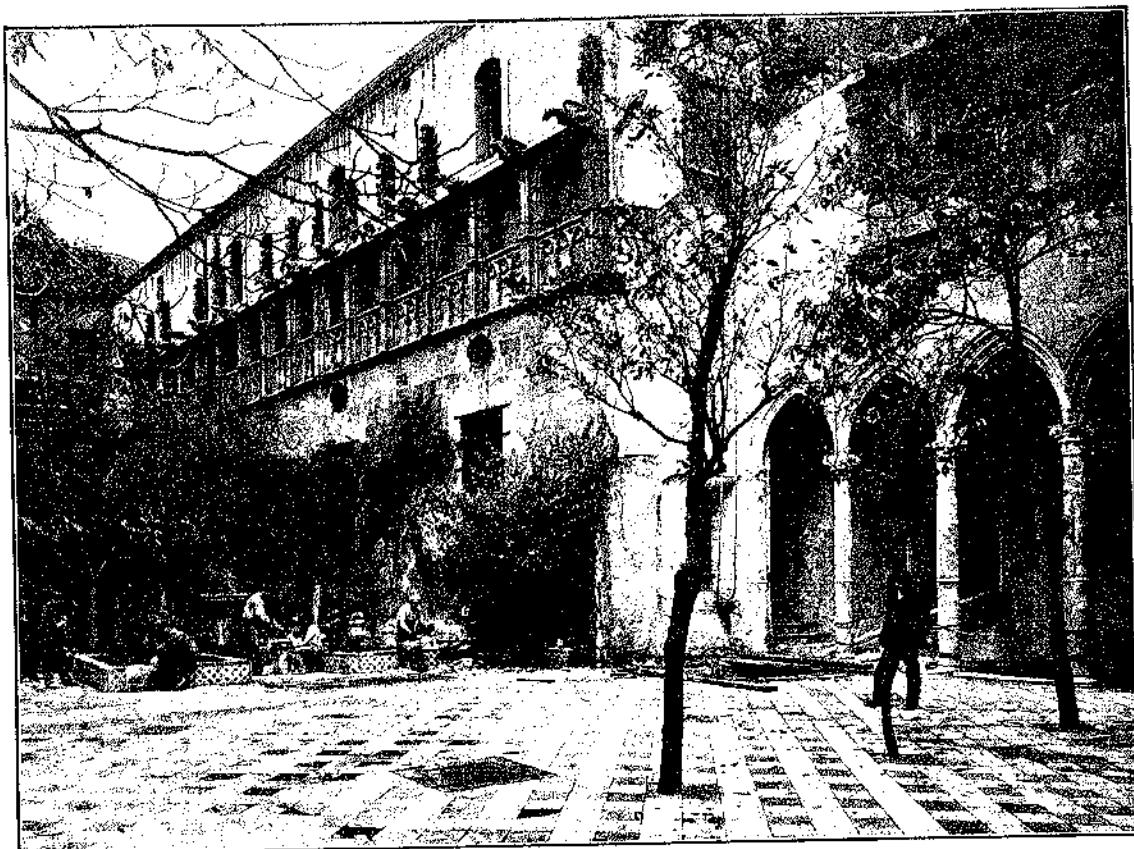

Fig. 62. — Llotja de llevant. (Q del plan Fig. 2)

(Fot. Mas)

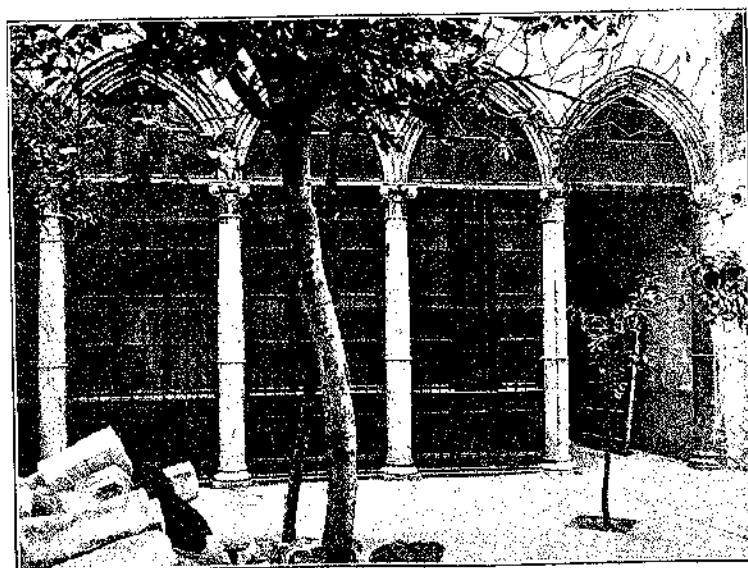

Fig. 63. — Llotja de ponent. (S del plan Fig. 2)

(Fot. Mas)

clàssich rodejat de totes les pompes del nou art y a la seu pontifícia s'hi havien sentat homes de llengua catalana conseguint així la major penetració a les terres d'Italia; la literatura sentia plenament la influència neo-clàssica, mes ab tot y això el Renaixement trigà més d'un segle a arribarnos en les arts plàstiques.

No eren pas més fàcils a les formes noves les ciutats dels altres estats de la Confederació. A Valencia que sembla la ciutat en que 'ls vents d'Italia hi porten

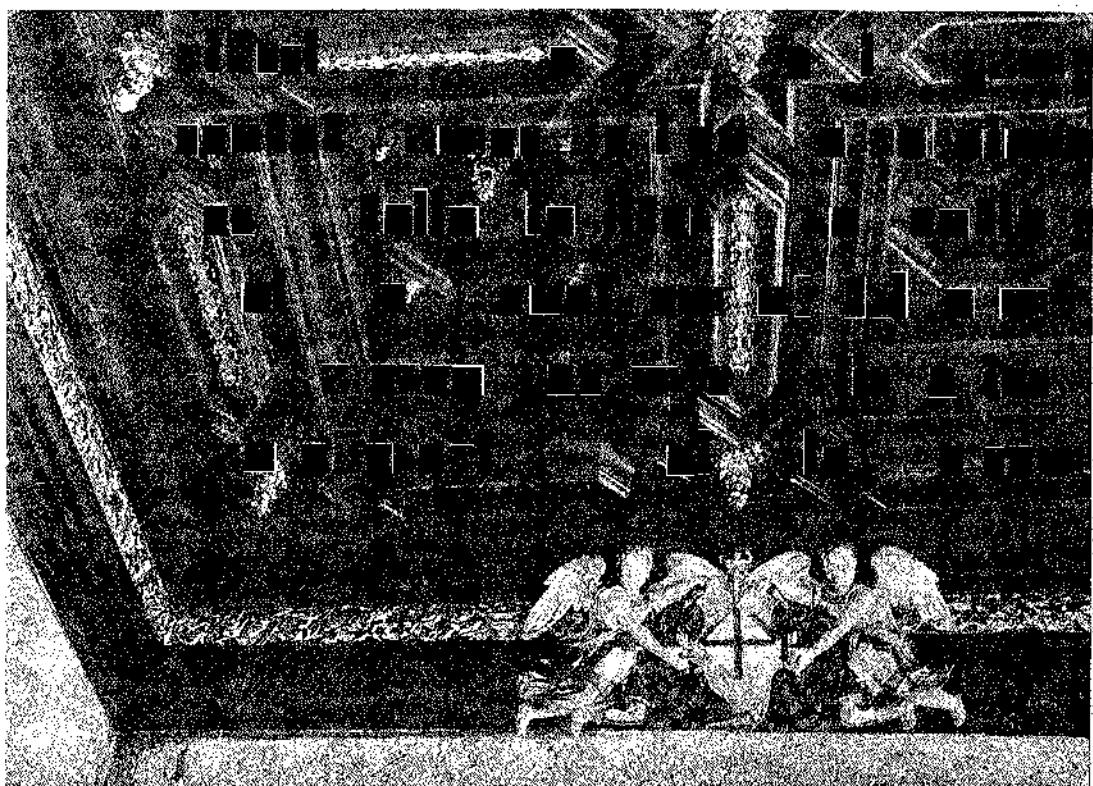

Fig. 64. — Enteixinat de la llotja de ponent

primer la florida del Renaixement, continua construintse en el vell estil gòtic. Forment no treballa en el nou estil italià fins al any 1527 en que esculpi'l retaule d'alabastre del Monestir de Poblet. En les obres anteriors de Valencia, Saragoça y Osca emplea encara l'ornamentació gòtica vegent'shi l'influència italiana sols en la estatuaria⁽⁶⁴⁾.

Aquest fenòmen es general a Espanya; a Castella «pera veure l'auba del Renaixement, ha dit en Lamperez, cal esperar el primer quart del segle XVI y això encara en l'arquitectura civil o senyorial»⁽⁶⁵⁾ y cal tenir en compte que Castella y Andalusia enriquides pels tresors d'Amèrica foren més fàcils a les

(64) L. Tramoyeres Blasco. *El Renacimiento italiano en Valencia*.—*Cultura Espanola*, any 1908, p. 524 y 525.
(65) *Historia de la Arquitectura cristiana española en la edad media*, v. II, p. 620.

innovacions, que la terra catalana que començava la seva decadència. L'Hospital de Santa Cruz de Toledo començat en 1504 té ja la major part de sos detalls en el nou estil, lo mateix que la Catedral de Granada que s' construïa en 1529.

Al Nort de França la corrent trobava menys dificultats y s'aixecaven al començar el segle XVI, profundament influïts pel Renaixement, els castells monumentals de les vores del Loire, mentres que a Bèlgica y Alemanya les formes gòtiques estaven encara en us ben entrat el segle XVII convivint ab l'estil italià.

El Renaixement clàssic que anys després ha estat considerat com una obra col·lectiva de tot Europa era cosa local d'Italia a la que resistia tot el Nort europeu y no arribava a Espanya fins al cap d'un segle, malgrat les relacions polítiques y la supremacia literaria y el poder del comerç y de

la indústria de Gènova y Venècia, de Florença y Roma. Avui en que l'art fins en ses aberracions se propaga ab la promptitud d'una moda efímera, sembla això incomprendible.

Cap al any 1532 comença l'obra del jardí, terraplenant tota la part de l'hort de les cases comprades, y emprenen la decoració d'aqueix pati magnifici irregular, que a la irregularitat dóna la seva bellesa, que moltes vegades apareix, ab sos esplendoris supremes, quan sense norma ni regla se la invoca, mentres es nega en les obres ordenades y geomètriques.

La obra del pati dels taronjers té quatre parts: construcció del terraplè, obra de les llotges, decoració del mur mitger entre l'edifici antich de la Diputació y el nou hort, y finalment arreglo de les teulades ab les galeries altes y golfes que les adornen.

L'obra del terraplè, s'esmenta per primera vegada a 16 abril 1532 en que s'acordà satisfer al fuster Antoni Carbonell y al mestre de cases Pau Mateu, una part del preu fet per la construcció del

Fig. 66. — Porta a la llotja de ponent que dóna a la escala interior de servei

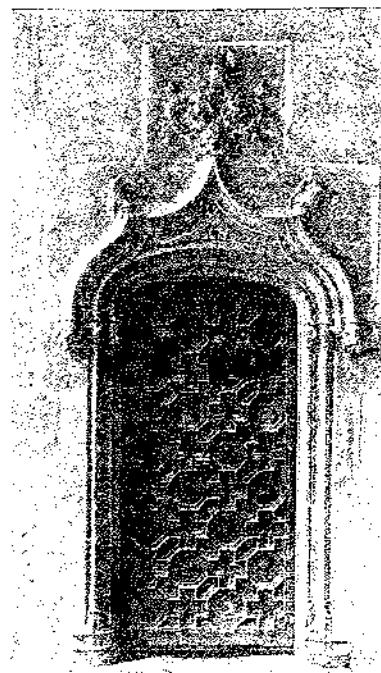

Fig. 65
Porta que comunica la cambra daurada ab la llotja de ponent

terraplè que havem deliberat fer (diuen els Diputats) *en les Cases de la Diputació.* En octubre de 1533 encara durava la construcció del terraplè y s'estava enderrocat la casa que la Diputació havia comprat y que fou del notari Llombart. En març de 1534 s'ha acordat fer habitació per un dels porters en els baixos de la dita casa den Llombart y sembla que encara no estava llesta en març de 1536. En 23 juny 1536, se acordà: «Com a vosaltres mestre Anthoni Carbonell fuster e Pau Matheu, mestre de cases del General sien degudes LV. lliures per aportar e aplanar lo terraplè fet en la present casa de la Diputació y acabar de pujar la terra y posarlo com vuy està; e demanant mes avant esserlos pagadas XXX. lliures per los treballs per ells presos en lo arrençar, portar y posar los tarongers com vuy està... que vuy son en lo dit terraplè y per regar aquells per temps de tot un any encontinent apres de esser plantats...»

En un acord en que s'parla d'una obra pera instalar a un porter en els baixos d'una casa del costat de Sant Honorat se fa esment, per primera vegada «de la de les lotges cubertes que han empreses fer en lort de la Casa de la Diputació» (Figs. 62 y 63)⁽⁶⁶⁾. Per la mateixa obra l'any següent (1540) paguen els diputats a Gil de Medina mestre imaginaire, probablement andalús,⁽⁶⁷⁾ tres capitells y dos mitjós capitells de pedra de Tortosa.

Fig. 67. - Cap de l'escale al ci capitell sospès

(66) L'Institut d'Estudis Catalans ha fet recollir cuidadosament els fragments de ceràmica que barrejats ab la terra anaren a parar al terraplè del pati dels tarongers; aqueixos fragments en sa majoria de vaixella y enrajolats de l'època han estat estudials per D. Josep Font y Gumà, y seran després collocats degudament al Museu del Parch. La nota del Sr. Font se publica en la Crònica del present volum.

(67) A 6 setembre 1537 acordaren els diputats satisfyer trescentes lliures al fuster Carbonell ja citat y al mestre de cases Tomás Balsa «per la obra que fan en la casa estava en Couill porter, a la part de la font de Sant Honorat y per compra de fusta de Valencia per a la obra de les lotges cubertes que han empreses fer en lort de la Casa de la Diputació».

A 27 juliol 1540 acordaren: «Com a vos mestre Gil de Medina ymaginaire sien degudes XXXVIII. lliures y VIII. sous de moneda barcelonesa... per bestreta y prorata de la obra per vos empresa de picar tres capitells y dos migs capitells de pedra fort de Tortosa juxta la capitulació ab vos fermada en la scrivania major de

Fig. 68. — Perfil de la porta del mur mitger que dona al pati dels taronjers (H del plan Fig. 2)

Mestre Gil de Medina treballa uns capitells de forma enterainment neoclàssica castellana. A Castella y Andalusia la novetat de l'art italià hi arrelava com hem dit més depressa que no a Catalunya, que continua encara ab les formes arquitectòniques gòtiques. Se dona el cas d'aqueixes llotges en que unes columnes neoclàssiques sostenen uns archis iguals que els dels claustres del segle XIV y XV y fins de que els mitjans capitells de que parla el document son adossats a un pilà de motlluratge gòtic.

No es aquesta l'obra única de mestre Gil de Medina; al cap de l'escala se sustitueix el pilar angular per uns d'aqueixos infantils enganys arquitectònichs a que tan s'aficionaven els constructors del segle XVI: l'apojar per un fals aparell de la pedra dos archis sobre un capitell penjant (Fig. 67). El sistema es d'antich conegut.

Mestre Villard d'Honnecourt l'havia anotat en el segle XIII en son llibre de croquis y notes de viatge, guardat a la Biblioteca Nacional de París. A la Diputació les columnes del cap de l'escala y el capitell penjant semblen obra de mestre Gil de Medina, o al menys son de forma anàloga a la empleada en les llotges del pati. L'obra es feu uns trenta anys després, ja que es troba anotat entre les partides dels anys 1576 a 1581 lo següent: «Primerament hem pagat a Geroni Domingo lo compte de set liures per stany, plom y coure que ha posat en les arcades del cap de la escala del arch, suspendre sobre lo replà dell cap de la scala devant la capella, segons apar per un compte presentat en apocha al peu daquell.»

De la llotja del costat (Fig. 62) de llevant en parlen diferents acorts. En agost 1547, son satisfetes 80 liures al fuster Carbonell a compte del cost de l'obra de «posar la cuberta en lo pasatge fet de la lotje de la casa de la Deputació que es vers levant

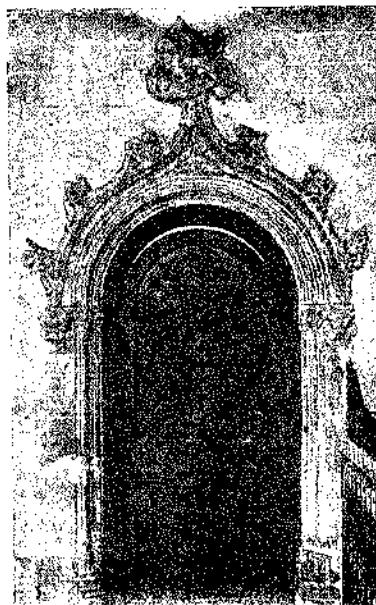

Fig. 69. — Porta en el mur mitger que dona al pati dels taronjers. (H del plan Fig. 2)

la Casa de la Deputació.» Y a 17 juny 1541 son satisfets al propi mestre Gil «altres XXXVIII. liures a compliment de LXX. liures y XVI. sous per la obra de picar capitells».

En octubre 1541 acordaren: «Com a vos mestre Gabriel Alamany pintor, ciutadà de Barchinona, sien degudes cincuenta liures barceloneses per resta y compliment de cent deu liures vos son stades taxades ab lo parer de mestre Pere Portugués y de mestre Enrich pintors, ciutadans de Barcelona, en total satisfacció del or y azur y mans per la obra per vos feta per la cuberta de la lotje de la present Casa de la Deputació contigua al consistori nou...» (Fig. 64). (Llibre de cauteles y albarans.)

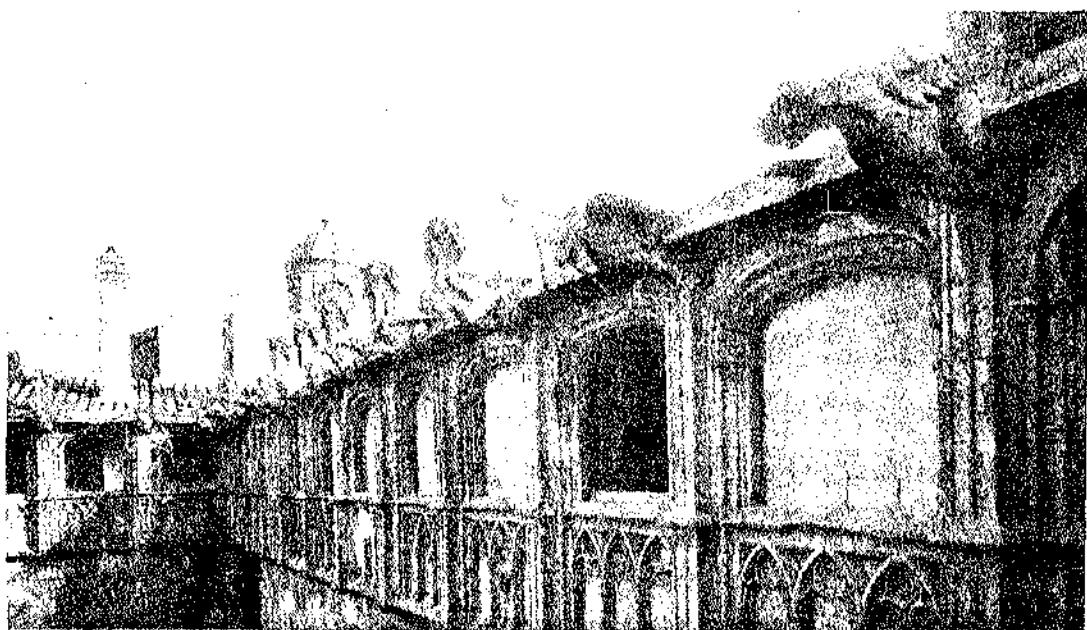
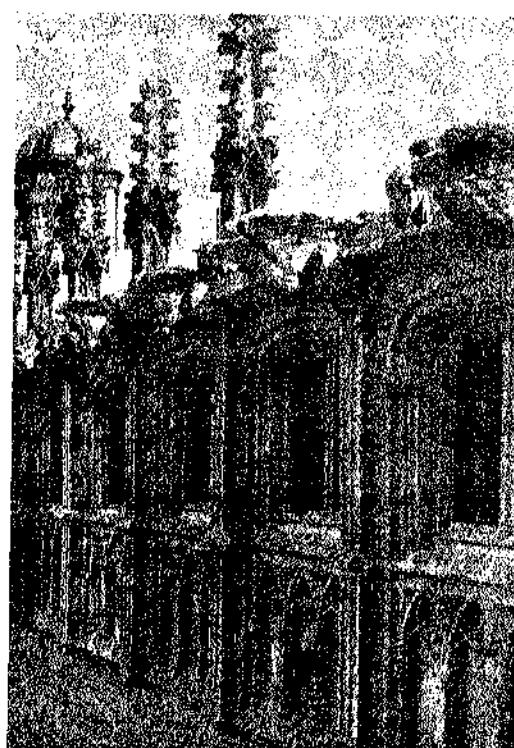

Fig. 70. — Coronació del mur mitger

a la finestra de la carrera per la qual se va de la Seu a Sant Jaume». Y en novembre del mateix any 1547 acordaren els Diputats «sien donades a vos mestre Gabriel Alamany, pintor ciutadá de Barcelona, quaranta lliures per part y prorata del que haureu haver e vos sera tatxat per les mans, or e atzur de la obra de tall se fa en la cuberta del passatge de la lotge de la casa de la Deputació que es vers levant a la finestra de la carrera per la qual se va de la Seu a Sant Jaume.» Esta obra continuava encara en abril de 1548, pero en juny era ja acabada. A 13 abril 1549 deliberaren: «Com a vosaltres en Pere Seraphi y Miquel Caravaial, pintors, sien degudes trenta lliures moneda barcelonesa... en paga e total satisfacció dels treballs per vosaltres sostinguts per lo dit General en

Fig. 71
Coronació del mur mitger

la pintura per vosaltres feta en lo pasatge de la Casa de la Deputacio vers lo carrer de la Seu, la qual pintura es de la istoria de David de diverses colors pintat al fresch...»

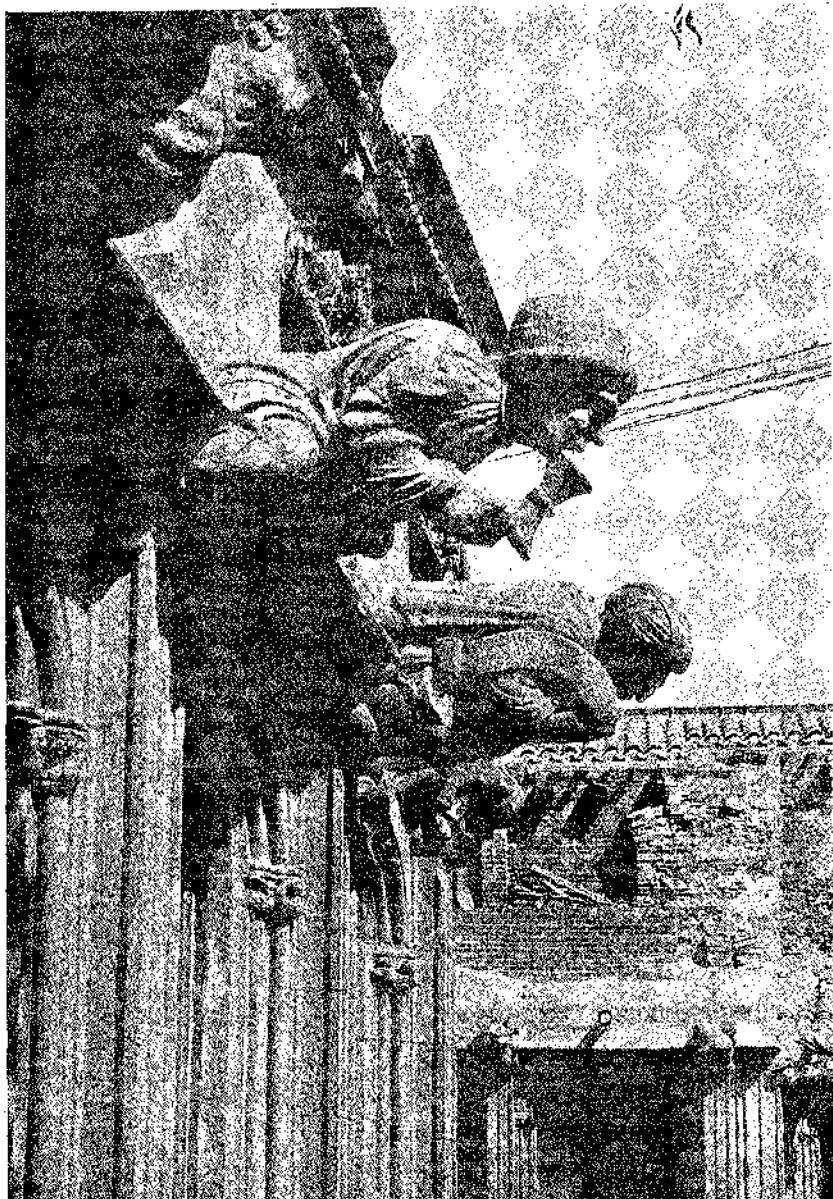

Fig. 72. — Gàrgoles del mur de la sala nova del Consell que fa recó ab el de la llotja de ponent

Del pintor Gabriel Alemany n'hem parlat al esmentar les questions ab Nicolau de Credença. Ajuntava l'ofici de pintor ab altre més humil que desde son avi Tomás estava vinculat en la família per concessió del Concill: el de poder

«treure ab carretó, portar e heure de la Ciutat les besties grosses mortes»⁽⁶⁸⁾ en compensació del servei que feia a la ciutat arranjant els entremesos de la festa del Corpus Christi. Pere Serafí és el pintor poeta conegut pel Grech⁽⁶⁹⁾. Miquel Caravaial ó Carvajal sembla un nom castellà o portuguès.

Era lògica consecució de la construcció del terraplè y de les llotges de l'hort dels taronjers el buscar una comunicació més fàcil y avinenta entre ell y les galeries del pati antic que no s'unien més que per les llotges y per l'interior de les sales. Una nota del any 1530 indica com aquelles obres s'han pagat⁽⁷⁰⁾. Comprenden probablement una sola de les tres portes (Fig. 69), que per son decorat sembla coetània de les de la llotja de ponent (Fig. 63) y de la Cambra daurada (Figs. 65 y 66) y a més la galeria superior que després gradualment devia extendre's per totes les parets de l'hort dels taronjers, seguint lo mateix que s'havia fet en el pati primitiu.

Cap document se refereix d'un modo clar a la construcció d'aquelles galeries altes en l'estatge prinner de la Diputació. Les del mur mitger que s'obren en 1539, tenen ja el caràcter de l'estil nou que dominava ja completament en l'escultura (Figs. 70 a 72).

El pati estava en aquest moment (1546), limitat en un quadrilàter immediat a la casa antiga, dos de quals costats tenien les llotges porticades; el del costat de mig-jorn era la antiga paret mitjera, en la que s'havien obert el nou portal y al fons cap al Nord la paret de tanca d'una casa dels Canonges que habitava llavors el Canonge Coll. En l'any 1546 la Diputació fa obres en aquest mur mitjer⁽⁷¹⁾. Les coses resten així durant anys. Fins a l'any 1590 no s'adquireix una part de l'hort d'aquella casa y fins al 1620 no s'adquireix les cases propietat dels Canonges que daven al carrer del Bisbe. (Nota 85.)

El pati dels taronjers fou, efectivament, en son principi un pati interior ab

Fig. 73. - Patiada del carrer del Bisbe construïda en la meitat del segle XVI

(68) Any 1516 Dietari, v. III, p. 262.

(69) Sampere y Miquel, *Pedro el Greco* — Boletín de la Academia de Bellas Letras, octubre a desembre de 1901.

(70) En el mes de març de 1539 satisferen al mestre de cases Tomás Barsa, «la reparació de la paret mitjera que es entre lo passatge y ort de la Casa de la Diputació». En octubre del mateix any acaben dites obres en la paret mitjera y son satisfets els comptes del fuster Carbonell y del mestre de cases Barsa. (Llibre de cautes y albarans, trienni de 1539).

En setembre de 1540 son satisfets altres comptes als dits Carbonell y Barsa per obres a peu fet en la mateixa casa de la Diputació. En octubre 1541 altres comptes dels mateixos Barsa y Carbonell.

(71) En maig 1546 los Diputats ajustaren peu amb el fuster Carbonell per fer reparació de la capella y alguns arcs de la casa de la Diputació; y en el següent setembre l'ajustaren també amb dit fuster per l'obra que devia començar-se d'una paret mitjera de l'hort de la Casa de la Diputació amb la casa del Capítol de la Seu, «en la qual vuy esta lo abat Coll». Esta casa habitada per Miquel Coll, canonge de la Seu de Barcelona, propria del canonge Joan Sellers, vindava per tramontana amb l'hort de la Diputació.

Fig. 74. — Façada del carrer del Bisbe de la meitat del segle XVI

els murs mitjers en part decorats, abans d'adquirir les cases inmediates del carrer de St. Honorat y del Bisbe que gradualment la Diputació anà comprant. La decoració d'aquests murs consistia en revestirlos de pedra de Montjuich, y en coronarlos ab els archs, gargoles y pilans, formant una galeria simulada. No cal oblidar que estem a la meitat del segle XVI y el classicisme verista y naturalista de l'art gòtic ha mort justament al apareixer les formes ornamentals del Renaixement pseudo-clàssic. Una part de les galeries altes del pati dels taronjers no han sigut mai obertes, no han sigut mai practicables; foren concebudes solsament com una ample cornisa de grosses arcuacions y terminant els murs ab les ratiles mogudes de les gargoles y pinacles.

L'any següent (1547) se tendeix

encara més a aqueixa idea ab l'acord pres pels Diputats per posar totes les teulades de la Casa *a hun livell*.

En 1545 el pati dels taronjers s'empedra ab marbre que ve de Carrara⁽⁷²⁾. L'obra arribava fins a la fatxada del carrer del Bisbe, y a la primitiva y sumptuosa tanca que corona el Sant Jordi, obra de en Pere Johan se li ajuntava en l'estil del moment la decoració de la fatxada de les cases adquirides. Les finestres ab l'escut de la Generalitat del pis primer (Figs. 73 y 74) son d'aqueixa època, y ho denota sa analogia ab les del Palau del Lloctinent en que llavors se treballava⁽⁷³⁾.

La sumptuositat d'aqueixos nous departaments no desdeia dels antichs y els draps ornats ab escuts decoraven els taulells de les Escribanies y llochs de ventes y recaudacions ab riquesa avuy desconeguda⁽⁷⁴⁾.

(72) En 1559 se feren obres de reparació en el palau de la Diputació y l'any següent los Diputats satisféren a Mossen Pere Cassador siscentos ducats, part del cost de fer vindre de Gènova «pedres de marbre per obs de empobimentar lort de la casa de la Diputació».

(73) Les Corts de Montgò (1547) havien disposat l'obra del palau del Lloctinent, ocupat avuy per l'Arxiu de la Corona d'Aragó, per lo que la Generalitat comprà unes cases de la piazza dels Flequers y del carrer que va d'aquesta a la Plaça del Rey.

(74) En novembre 1552 son pagats deu ducats a Cristofol Valladolit, part del preu «de fer un drap de stam si y prim ab lo camper vert y nou senyals ab sos scuts de largaria de divuit pans y de amplaria de deu paus a obs del taulell de la scrivania major de la casa de la Diputació». (Llibre d'albarans, trienni de 1551, foli 26).

VI

Cap als anys 1570 y 1572 la Diputació continua comprant cases fora del primer clos del pati dels taronjers: les cases de Mossen Benet Serra cap a la font de Sant Honorat, les que sembla corresponen al detràs de la llotja de ponent per la part del carrer de Sant Honorat (R. del plan Fig. 2), la de Micer Ferran⁽⁷⁵⁾ en la que es treballava en 1570 y 1572 en que unes llambordes que es trenen del mur mitjer fan fer moviment a la casa veïna de Ramon Cavall⁽⁷⁶⁾. Era això pera fer la *sala nova* del consistori (V del plan Fig. 2), y les contigüies (X Y del plan).

L'obra en 1577 semblava no havia d'acabarse, els jorials s'encarien; a

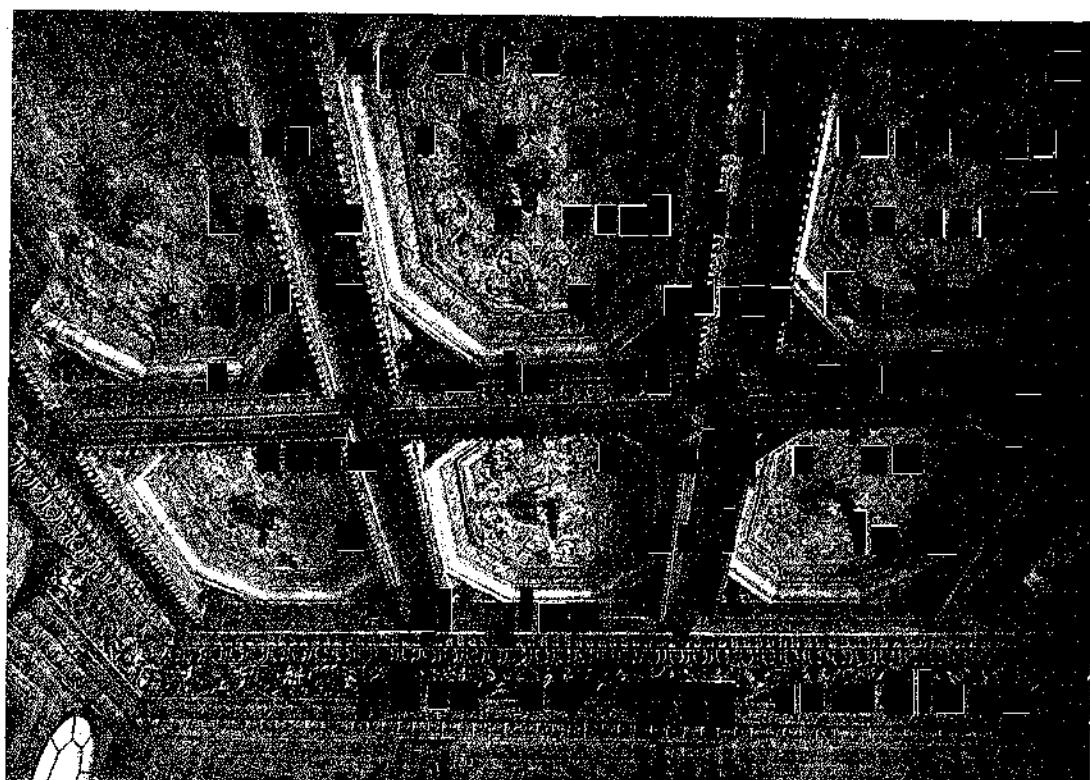

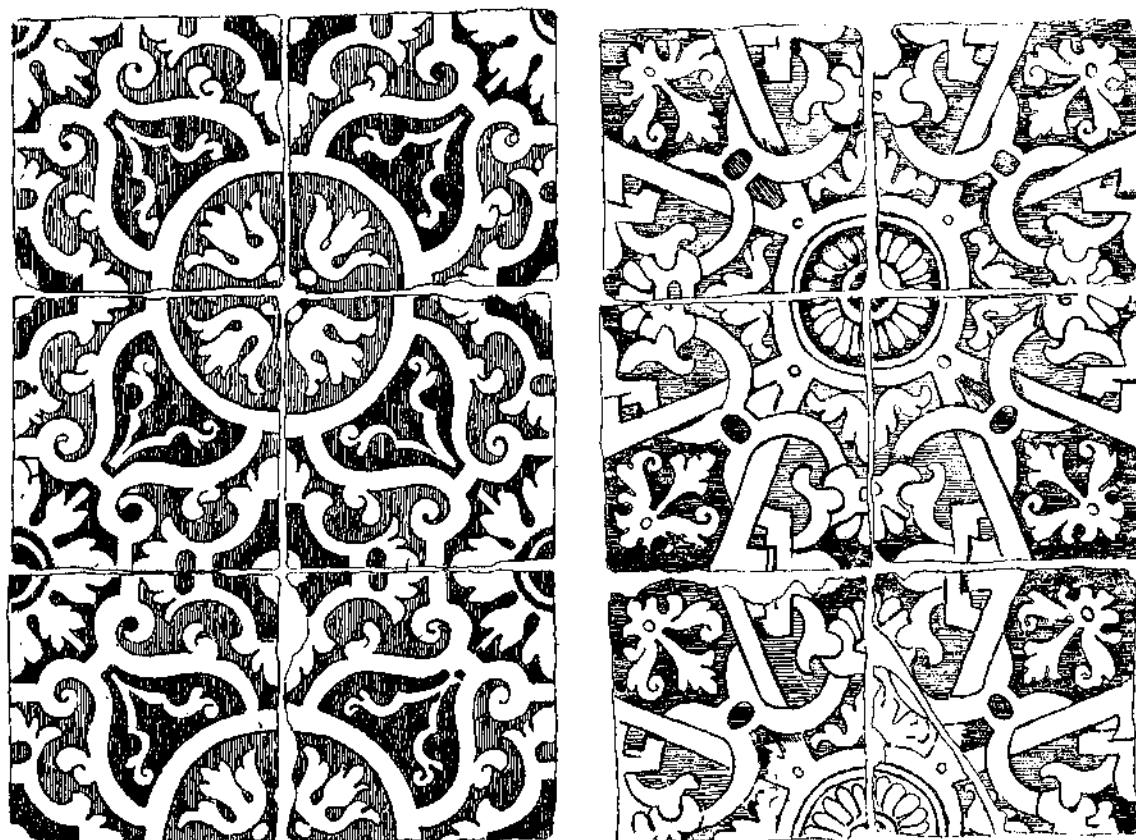
Fig. 75. — Detall del sostre de la sala nova. (V del plan Fig. 2)

(Fot. Mas)

(75) En 25 agost 1568 els Diputats acordaren: «Com a vos honorable Mossen Benet Serra, doctor en leys ciutada de Barcelona, sien degudes mil lliures barceloneses les quals lo dia present havem deliberat vos sien pagades per lo preu daquelles cases situades al costat de la Diputació devers la font de Sant Honorat, les quals lo primer del mes de juny prop passat per nosaltres fouch deliberat fossen comprades per mesclar en la casa de la Diputació.»

Desde setembre de 1570 fins a mitjans de 1571, en Pere Ferrer, mestre de cases fa l'obra en les cases que la Diputació ha comprat de Micer Ferran, contigüies a la casa de la Diputació.

(76) En juliol de 1572 fou pagada una indemnització de 50 lliures a Mossen Ramon Cavall, per el perjudici a causa de fer mouiment la seva casa que té al costat de la de la Diputació «per haver llevades unes llambordes que eren a la part de la paret de la casa que fou don Benet Ferran, comprada per la Diputació».

FIGS. 76-77

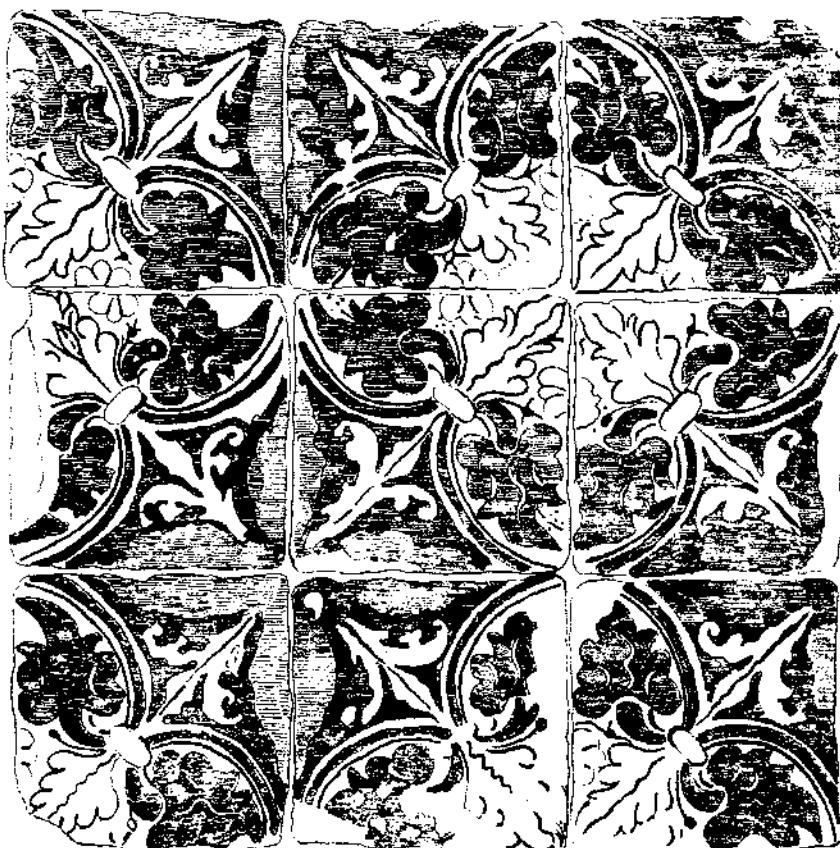
Figs. 76 y 77. — Rajoles de Talavera del sòcol de les sales del Palau de la Generalitat. (Museu de Barcelona)

Dibuix de Canyelles

Casa la Ciutat, igual que ara pagavan les coses mes cares; el General acostumava ferles ab més *comoditat* y ls treballadors deixaven l'obra del carrer de la Seu per l'obra propera dels Magnífichs Concellers. La diputació pera trobar mestres de cases accordà pagarlos al preu que paguen a casa la Ciutat; això era pel juliol; y per l'agost esdevé la mateixa competència pels mestres fusters (77).

(77) En consistori de 23 juliol 1577 els Deputats deliberaren «que attesa la necessitat de acabar la obra que de present se fa en les estancies dels ajudants de la scrivania major, ahont estan recondits los capbreus dels centrals del General... les quals stan ab algun perill per estar dites estancies ubertes, y que per causa de les moltes obres que de present se fan en la present cintat nos troban mestres de cases per dites obres del General ab la comoditat que se acustumau fer les obres de aquell, sinó al preu ab que los Magnífichs Concellers de la matexa ciutat fan de present les obres de la casa de dita ciutat; per ço deliberen que per dites obres del General... sien presos y posats los mestres de cases que sien necessaris y que trobarse porán al preu que paguen los qui treballan en dites obres de dita casa de la ciutat».

En consistori de 27 agost 1577 els Diputats del General deliberaren: «Atés que axi per causa de les moltes obres que de present se fan en la present ciutat, com per la carestia del temps y altraments pera la obra que de present se fa en la present casa de la Deputació nos troban bons mestres fusters sino a ral de sinc sous per jornal y los bons jovens a raho de quatre sous y quatre y que an aqueix preu sou pagats los qui treballan per la obra que de present se fa en la Casa del Couell de Cent de la present Ciutat y que la obra de la present casa de la Deputació te necessitat de esser acabada; per ço deliberen que daci avant de pecunies del General sien pagats los mestres fusters de dita obra a ral de sinc sous y los jovens a raho de quatre sous y quatre per jornal.» — *Llibre de deliberacions*, trienni de 1575-78, fol. 50r.

Esc. 1 : 5

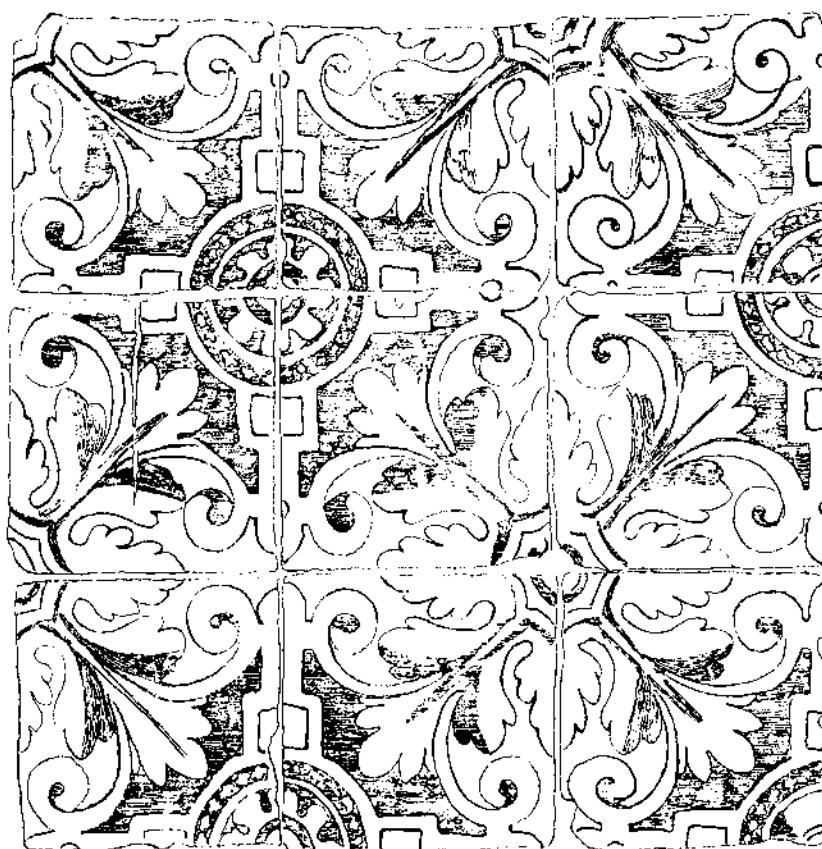
Dibuix de Canyelles

Fig. 78. — Rajoles de Talavera trobades a la Diputació. (Museu de Barcelona)

L'obra es llarga: en 1578 el pintor Ramon Puig, nomenat l'any anterior pels officis d'adobar vidrieres y pintor del General; fa 'l «friso, diu el document, *del sostre de la sala nova*». Els noms de les coses comencen a esser italians així com l'estil de les obres. Mestre Ramon Puig pinta y decora el sostre, ja que la sala s'projecta sigui tapiçada. En 1579 cobra aqueix artista 200 lliures a comte de son treball. L'obra de pintura continuava en març de 1588 en que s'tassa la obra de Ramon Puig, tant en la capella del Palau reial com es *daurar les voltes de les arcades de les pasteres de la Sala de la casa de la Diputació*. En 1591 en Puig encara daurava 'ls sostres de les sales noves y 'ls *marchs dels retratos dels Reys*. El sostre de la *Sala Nova* (V.) presenta curioses analogies ab els que per aquells anys feia construir la Diputació de València (78).

(78) En consistori de 15 juny 1577 deliberaren els Deputats del General que «vagant de present los officis de adobar les vidrieres y pintor del General per mort de Jaume Fontanet quondam ultim possessor de aquells, confiant de la habilitat y bondat de Ramon Puig pintor y mestre de vidrieres, ciutadà de Barcelona, provehiren dit Puig de dits officis ab lo salari ordinari... lo qual ha acceptat aquells y promés haberse be y lealment...» — *Llibre de deliberacions*, trienni 1575-78, foii 462.

A 29 octubre 1579 los Diputats del General acordaren «que de pecunies del dit General sien bestretes y pagades a mestre Ramon Puig, pintor del mateix General cc. lliures barceloneses a bon compte del pintar y

Esc. 1:5

Dibuix de Canyelles

Fig. 79. — Rajoles de Talavera trobades a la Diputació. (Museu de Barcelona)

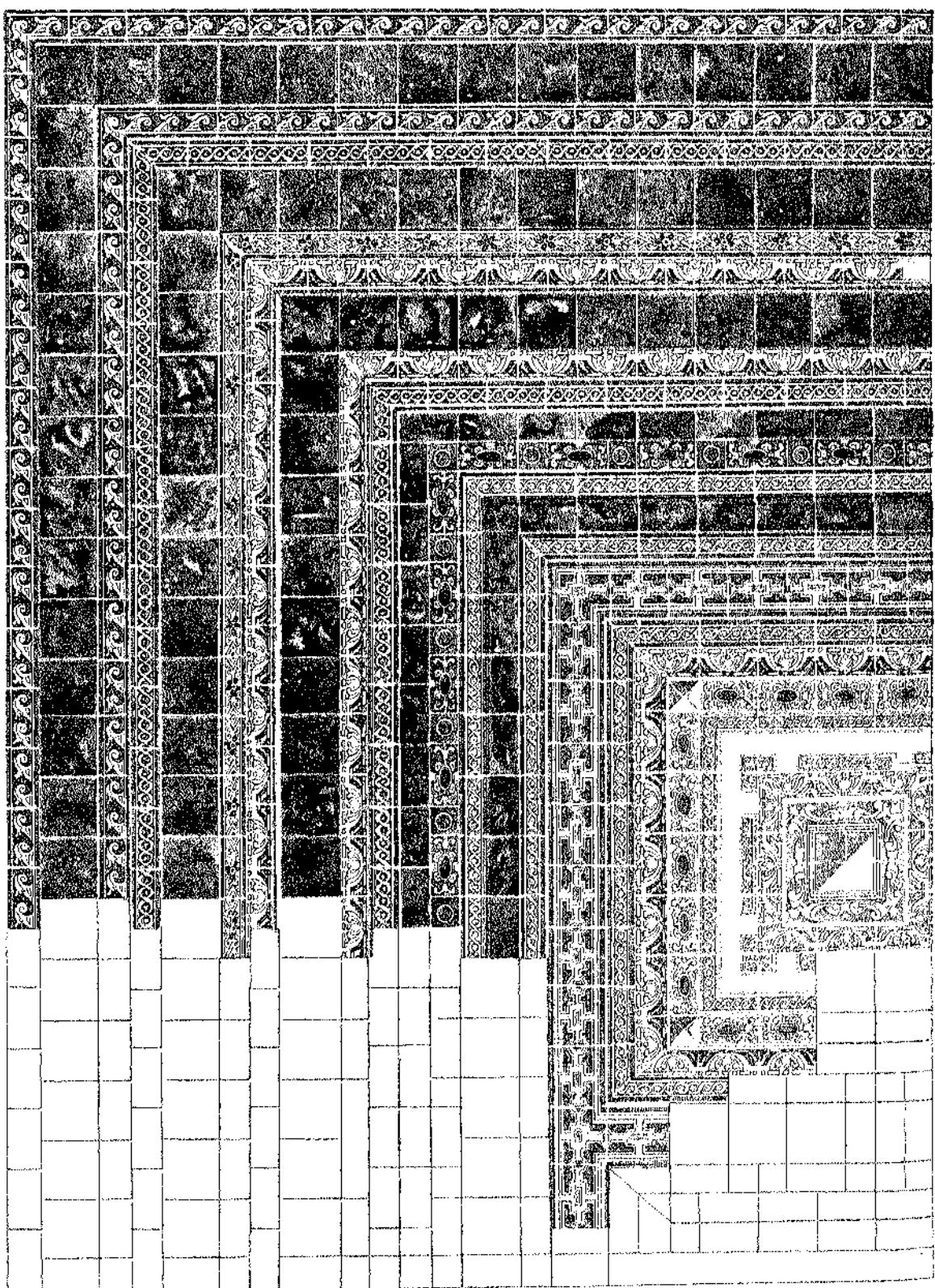
Tot l'esforç se dirigeix a la decoració d'aquesta nova sala. En 1596 se com-

daurar que per orde de ses senyories sá en lo sostre de la sala gran de la present casa de la Diputació.» — *Llibre de d'iberacions*, trienni de 1578-81, foli 272.

A 23 setembre 1591 los Diputats acordaren: «Com a vos Ramon Puig, pintor de dit General, sien degudes doscentes lliures, les quals lo díe present y devall scrit havem deliberat esservos de pecunies de dit General bestretes y donades a bon compte de la primera dauradura que feu en lo sostre de la sala nova de la present Casa de la Diputació, per tant vos otorgam que de pecunies... &c. — *Llibre d'alharans y cautelas*, trienni 1590.

Dijous a X. de mars MDLXXXVIII. «Los senyors Deputats del General de Cathalunya ab intervenció dels molt Reverent y magnifichs oïdors de comptes, per quant Benet Galindo y Philip Ariosto pintors, mitjançant jurament que han prestat en sa anima en ma y poder dels senyors deputats y en virtud de orde y comissió de ses senyors a ells de paraula feta, han presentat y donat la relacio en scrit del tenor següent: Lo que por orden y mandamiento de los Illets. señores Deputados nos han mandado juzgar acerca de la Capilla de la Casa del Rey y lo demás dorado de las burlas de las arcadas de las pasteras de la Sala de la Casa de la Deputacion, mediante el juramento y descargo de nuestras consciencias dezimos yo Benet Galindo pintor y Philippo Ariosto pintor, que tasada cada cosa en particular, hecho por Ramon Puig pintor del General, vale la dicha obra lo siguiente: Primeramente por el oro, azul, sisas y trabajo de manos de dorar cada arcada con los peçones de los florones y goleia de la vuelta de cada vna veinte reales, que siendo como son todas ochenta arcadas valen ciento y sesenta lliures. Item de cada quadro de la vuelta de la capilla de oro y azul y manos a razon de cinco reales que siendo como son ciento y sesenta valen todos los dichos quadros de la dicha capilla ochenta lliures. Ansimismo, de las dos vedreras la vna hecha con las armas del General y con un friso hecho de colores de vidrio y la otra blanca que es ovada y tiene cinco palmos de vidrio á razon de ocho sueldos por palmo vale dos lliures, y la de colores que tiene seis palmos con las cosas dichas á razon de quinze sueldos por palmo vale IIII. lliures X. sueldos. Mas, del filate de hierro para la vna vedrera el qual hilo tiene dos lliures que valen doce sueldos y doze de manos, que todo ello sube a veinte y quatros sueldos dezimos. Mas, del friso de brutescos y dos bueltas de seraphines y colgants y dos figures que tienen el vidrio donde está la lumière con el escudo de las armas, que de la parte de fuera está de todo hecho un cuerpo junto, que vale todo quatorze lliures. Y todo ello sube

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. — ANUARI MCMIX-MCMX

Escala 1/55

NEBOT, dib.

LÁMINA I

PAVIMENT DE RAJOLES DE TALAVERA DE LA «SALA NOVA DEL CONCELL»

Esc. 1 : 5

Fig. 80.—Rajoles de Talavera del sòcol de les sales del Palau de la Generalitat

Dibuix de Canyellas

pren rajoles, ja no del istil de Valencia, sino del istil de Talavera⁽⁷⁹⁾. Les de Valencia blanques y blaves devien semblar pobres al costat dels variats colors de la nova industria. Casi al mateix temps pera la sala de les Corts que s'constructua a Valencia mateix, la terra de la ceràmica, s'encarreguen les rajoles també de la mena de fabricació de Talavera⁽⁸⁰⁾. La manufacture de Talavera, de la que hi ha curiosos records desde l'temps de Felip II, es una derivació de la fabricació sevillana modificada profundament en sos procediments y en sos dibuixos de tradició mora per les importacions artístiques y tècniques italianes de Nicolosso.

juntamente el cuerpo de la obra que havemos vista y juzgada à dozientas y sessenta y una libras y quatorze sueldos. B. Galindo. — Ph. Ariosto.[»]

«E per quant dit R. Puig haja rebut de pecunies del General CL. liures a bon compte de dita pintura y obra ab dos partits, per çò deliberen que de pecunies del General sien donades y pagades al dit R. Puig les restants CXI. liures y XIV. sous a compliment de dites CCLXI liura quatorze sous de dita relació; manant esserli expedida opportuna cautela.» — *Llibre de deliberacions*, trienni 1587-90, foli 237.

V. sobre l'Palau de la Diputació valenciana, J. Martínez Aloy, *La casa de la Diputación*, Valencia 1909-1910, pàgs. 54, 62 y 116.

(79) En febrer 1596 acordaren els Diputats: «Com a vos Llorens, de Madrid, mestre de rajoletes de Talavera, habitant en la ciutat de Manresa, sien degudes cincuenta liures per fer, dar y assentar tota la rajoleta que entrara en tots los entorns de la sala nova de la present casa de la Diputació desde lo paviment fins a alçaria de la tapiceria o fins a entrar mijia rajola dins la tapiceria...»

En març 1597 se fa altre pagament al dit rejoler «per lo paviment de la Sala nova de la Diputació on estan los retratos dels Comtes de Barcelona».

(80) De les investigacions del Sr. Martínez Aloy en l'arxiu de la Diputació de Valencia, resulta que la Diputació desitjant fer l'paviment y sòcol de la sala del concell de la Diputació al qual efecte s'haurian de fer portar les rajoletes necessaries de la ciutat de Sevilla», mes resultant molt caras pels ports, s'encarrega sa fabricació en 1568 a Joan Elies, argenter sevillà, que habitava a Valencia; que en 1572 la Diputació contractà noves rajoles a Ferrán de Santiago, mestre d'aquesta industria, sevillà també, a qui havia cedit un terreno pera l'forn junt a la porta de mar. Aqueix gerr va cedir son taller a Joan Villalba. Més tard se compraren rajoles a Talavera que estan signades: Toledo, i. Oliba, invent. Sovint els gerrers de Talavera encarregaven els dibuixos als pintors toledans. (Teodoro Llorente, *Valencia*, v. II, pàgs. 70 y 1056. De la colección Espana, sus monumentos y artes, su naturaleza e historia, Barcelona, 1889.) Derrerament lo Sr. Martínez Aloy ha publicat les investigacions a que s'refereix el Sr. Llorente en sa obra citada *La casa de la Diputación*, pàgs. 126 y següents.

Esc. 1 : 5

Fig. 81.—Rajoles de Talavera del sòcol de les sales del Palau de la Generalitat

Dibuix de Canyellas

Dels sòcols s'en ha trobat sols fragments escampats en diversos llochs del edifici que cuidadosament estan guardats en el Museu del Parch. Son iguals als dels temes de la Sala de la Diputació de Valencia coetània, y la composició es possible consistís en amples quadros vorejats dalt y baix de doble cenefa (Figures 80 y 81), separats per bandes verticals, y en el centre dels quadrats els òvols en grisalla de la imatge de Sant Jordi, dels que s'han trobat tants troços (Figura 82). Les del paviment feien una ampla combinació riquíssima de colors. Aquestes rajoles sortosament han pogut ser trobades sota l'empostissat.

L'any 1600 encara s' parla d'aqueixa sala. Els diputats fan examinar l'enteixinat y a aqueixa capitulació devem una descripció del bell sostre del Renai-

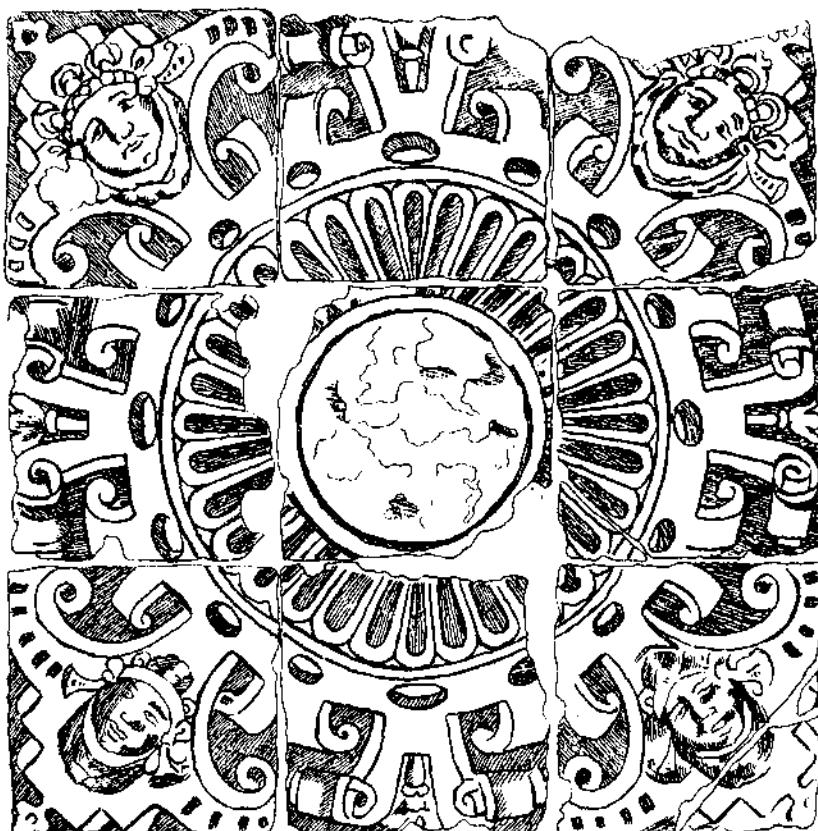

Esc. 1 : 5

Fig. 82. — Quadre de Sant Jordi, fabricació de Talavera. (Museu de Barcelona)

Dibuix de Canyellas

xement que s'guarda encara ab poques variants⁽⁸¹⁾. Devia en son interior presentar un aspecte sumptuós: el paviment ab les coloraines grogues y blaves de les rajoles de Talavera. A la paret els sòcols de rajola de la mateixa procedència ab sos dibuixos elegants d'entonacions en que domina l'groc, l'blau y l'bistre, enquadrant medallons ab l'imatge en grissalla moradenc de Sant Jordi a cavall, capsats de cenefes expressament dibuixades ab les armes del General; dalt el fris de grotescos, pintat per mestre Ramon Puig, y el sostre policromat d'aires italianisats, luxosament daurat, ab sos penjolls y ab sos temes clàssics.

Esg. t: 5

Dibuix de Canyellas

Fig. 83. — Rajoles de Talavera trobades a la Diputació. (Museu de Barcelona)

(81) 8 novembre 1600.

Per orde del Deputat, diu l'interessant document, visurarem nosaltres Pere Sureda y Joan Busquets, fusters, una sala situada en l'ort de Casa la Deputació, al costat de la Sala dorada, la qual havem reconeguda y diem que conforme la capitulació y traça quens es estada donada, trobam que les 8 jassenes estan en son lloc y ben assentades y en elles serhi les 8 pasteres que tenen 7 palms de amplaria y 3 y $\frac{1}{2}$ de fondo; item 50 carcanyols baxants les mollures per avall ab sos penjants en cada pastera y carcanyol y al fondo de cada pastera un mascaró diferent. Les copades, paraderes, friso y alquitrava tenen 4 palms bastants de volada y 9 y $\frac{1}{2}$ de caiguda, y en cada cantó de dita copada paradera hi ha una figura o ninpha de relleu y totes les pasteres, carcanyols y penjants estan entallades molt mes perfetament que no hi ha en la capitulació y trassa y en lo friso y cornisa hi ha molta mes talla y mes embellida que no té la traça y capitulació. Y així diem nosaltres los sobreditos que la obra de la dita sala està acabada ab tota la perfecció pertanyent a bon mestre; la qual sala havem visurat pujant ab bastides a regonejar la obra.

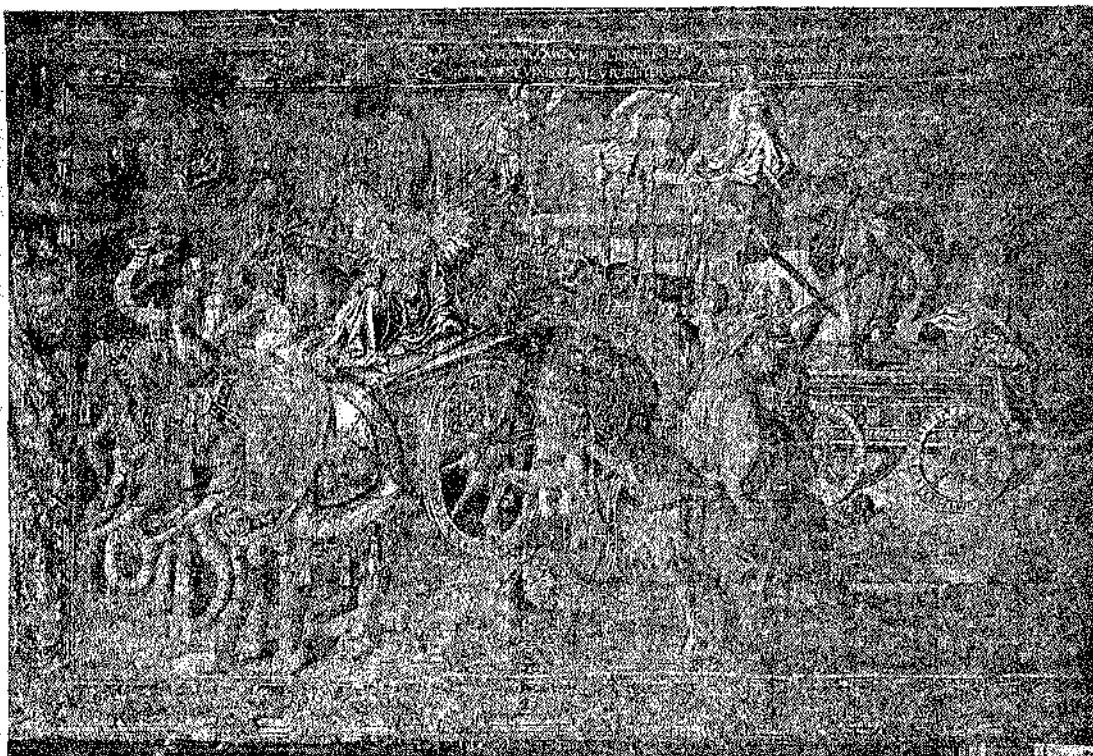

Fig. 84. — Tapiz dels Triomfs del Petrarca, avuy al Palau de Justicia. — Triomf de la Fama sobre el Temps. (Fot. Mass.)

L'obra va continuant al mateix temps en les dues sales inmediates (X Y del plan Fig. 2) ⁽⁸²⁾ ab sòcols y enravellats anàlechcs, decorades les parets de richs draps d'Arras.

A la primavera del any 1587 pensaren els Diputats que seria molt adequat ornament d'una de les sales del Palau de la Generalitat una col·lecció de retrats dels sobirans de Catalunya. Trobaren un pintor italià anomenat Felip Ariosto disposat a fer tots aquells quadros a preu únic y firmaren l'contracte corresponent a primer de juliol del mateix any. La cosa romangué entretinguda poch temps y entrats els nous diputats del trienni següent decidiren avençar el decorat d'aquella sala. Per aixó, encara no havia finit el mes de juliol de 1587, que l'Ariosto ja cobrava les primeres 200 lliures a compte de pintar la sala on devian colocarse els retrats dels comtes-reis. La Diputació s' reservà la facultat

(82) En setembre 1598, s'aprovà el compte del fuster Simeon Oliveres per el sostre que feia, més petit, al costat del Consistori nou de la part del ort. Y altre compte den Joan Soldevila també per obra d'un sostre adjudicat per encant públich.

A 9 de febrer de 1611 acordaren els diputats satisfyer el compte de Pere Ferrer, mestre de cases del General, de 200 lliures, «primera paga del preu fet a vos donat de la obra feta en la present casa de la deputacio a la part de la devalada de Santa Eulalia per preu de 2699 lliures».

En juny 1610 se pagà al fuster Soldevila «per totes les finestres y portes de les estanques del bort de la present casa axi baxes com altes, y les finestres y portes havent fetes en la casa del cantó del Carrer del General, que està vuy lo senyor oyloc militar».

En el mes de maig del any 1611 satisfan els diputats a Llorens Madrid «rajoler de rajola valenciana les rajoiles que fa de obra valenciana per la obra de las sales de la present casa de la Deputació de la part del bort».

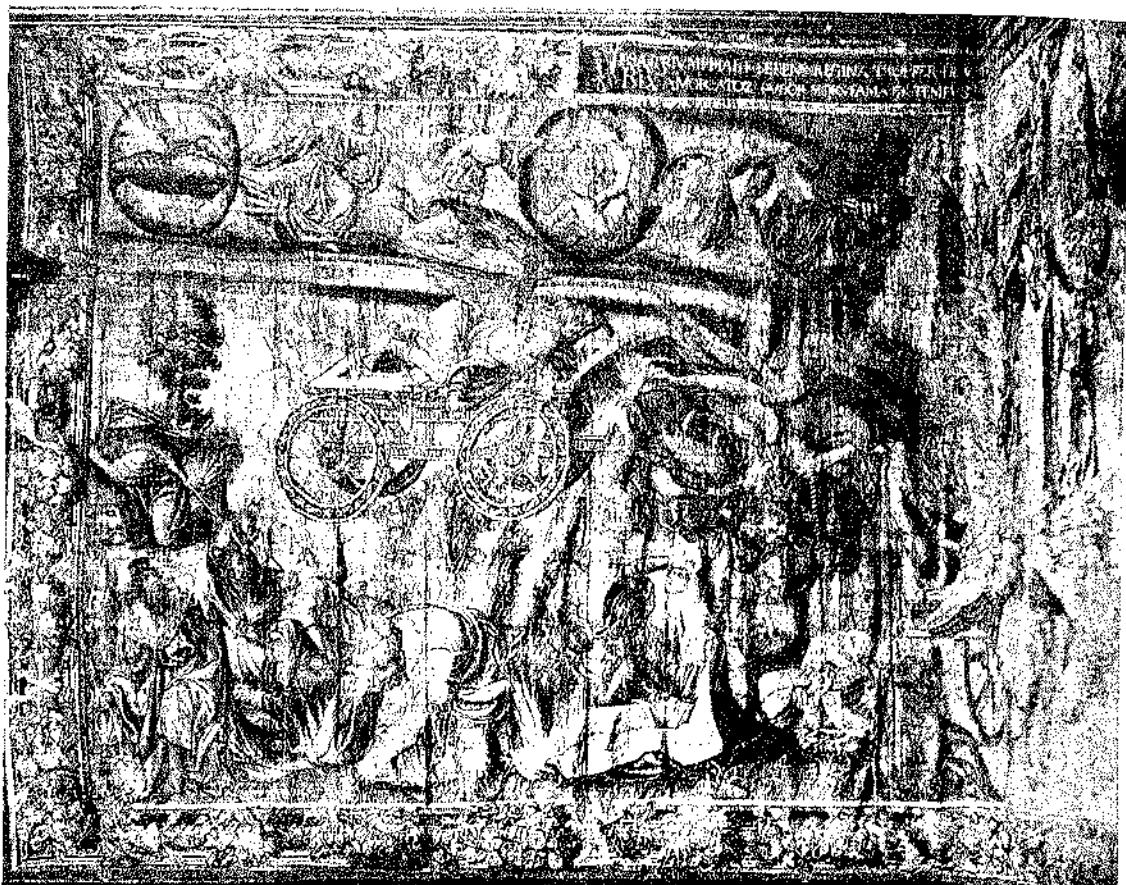

Fig. 85. — Tapis dels Triomfs del Petrarcha, Part del tapis del Triomf de la Divinitat (Fot. Mas)

de fixar els personatges dels retrats y va encomanar al cavaller Francesch Calsa com a persona erudita, que fés la llista dels sobirans que devia retratar l'Ariosto. Quan alguns senyors importants sapigueren que En Calsa començava la llista ab algun rey serraí, acudiren a la Diputació demanant que no ho permetés y que la sèrie dels quaranta retrats començés ab reis gots. Aixó donà lloch al curiós incident que expliquen ab interessants detalls els documents que transcrivim. Comença ab l'instancia de D. Frederich Dezpalau contra la admissió dels reys serrains, del següent tenor:

«Vuy que contam I. de juliol 1588, yo Don Federich Dezpalau, drassaner del General de Catalunya, fás fé com en dies passats entenent que los Deputats del triení passat havien fet una deliberació y concordia ab Oriosto pintor italiá pera que fés per a la sala major de la Diputació los retratos dels comtes de Barcelona y dels Reys Daragó y comtes de Barcelona... y volent posar en execució los senyors deputats present dita deliberació se concertaren ab dit Ariosto posás ma en dita obra y fou consultat ab lo senyor Francesch Calsa, cavaller desta ciutat com a persona molt entesa en coses de coroniques digués son parer y de hón se pendrie lo origen y ell fou de parer se prengues de alguns reys moros y bagué abans dels comtes de Barcelona que regnaren apres de la perdició de Espanya y parentme a mi digué al dit senyor Francesch Calsa que mes hora ere de la nació catalana pendre l'origen dels reys godos pus havien dominada esta terra y tota la Espanya y nosaltres nos presihavem a baxar dels per que foren molt bons cres

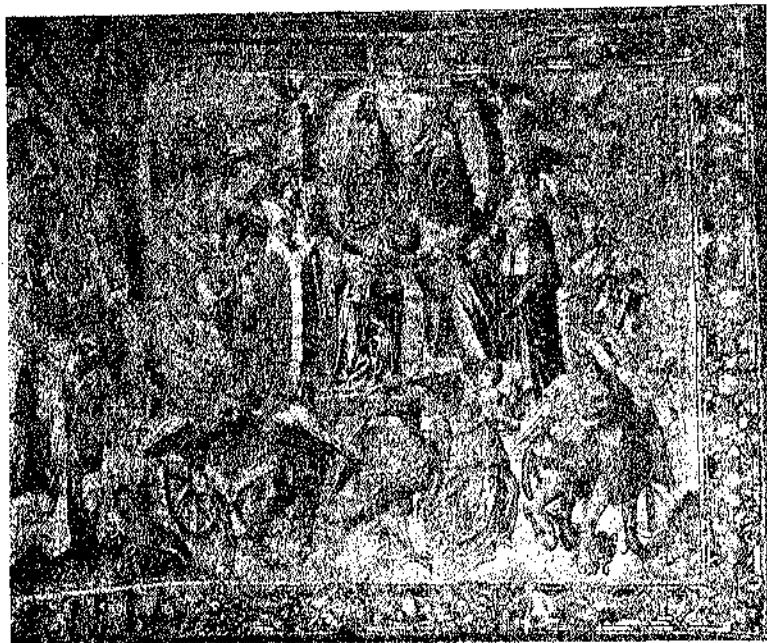

Fig. 86. — Tapís dels Triomfs del Petrare. — Triomf de la Divinitat
Part del tapís anterior

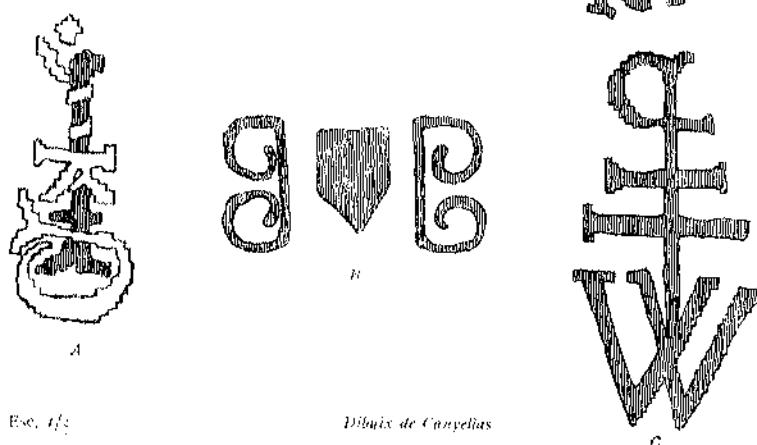
(Fot. Mas)

tians y persones molt valeroses y ha hagut molts sants dels dits godos entre los altres Sant Fulgencio y S. Isidoro y S. Lleandro, arquebisbes los dos de Sevilla y fills de un rey godo y S. Sever bisbe de Barcelona y S. Alfonso arquebisbe de Toledo y altres sants que sen fa menció ab los extravagants de Espanya; y també ho consultí après ab alguns cavallers entre los altres ab don Jayme de Cardona y lo Senyor de Ceró y altres ym digueren que tenia obligacio de dirho als senyors Deputats y axi ho fu i ls paregué molt be y manaren al dit pintor fer los retratos dels reys godos que dit Calsa diria ym par ho a fet y estan molt bé.»

Entretant, ja pintats els retrats foren cridats els experts y donaren dictamen que fou llegit en el Consistori dels Diputats de 2 juliol 1588:

«Als senyors Deputats y oïdors en son Consistori es feta la relació següent: Mestre Pere Burges, mercader de Barcelona qui es stat pintor y segons diu ha exercit aquex offici mes de trenta anys, Jaume Uquet y Luis Damià, pintors ciutadans de Barcelona, los quals tots per orde y manament dels Senyors Deputats y oïdors de comptes del General... han ben mirat, vist y regonegut los quarantasis retratos de pintura al oli dels comtes y comteses de Barcelona

y senyors godos, ço es los quaranta dels comtes y comteses fins al Rey nostre senyor don Phelip vuy benaventuradament regnant y los sis de Godos, que abans foren senyors de Catalunya, sobre tela guarnida de fusta, a efecte de veure y regonexer si son de bona pintura y bons colors y axi si dits retratos son bons y rebedors y fets com de bon pintor se pertany y segons Deu y ses conciencies y mitjançant jurament que en ma y poder dels dits senyors Deputats y oïdors sobre de açò han prestat, diuen y referexen a dits senyors Deputats en son consistori

Ese. 1/2

Dibuix de Canyelles

Fig. 87. — A. Marca de Francesch Gentilis en els tapicots dels «Triomfs». — B. Marca de Bruselas. — C. Marca de Guilleni de Pannemack en els tapicots dels «Amors de Mercuri y la ninfa Carmienta».

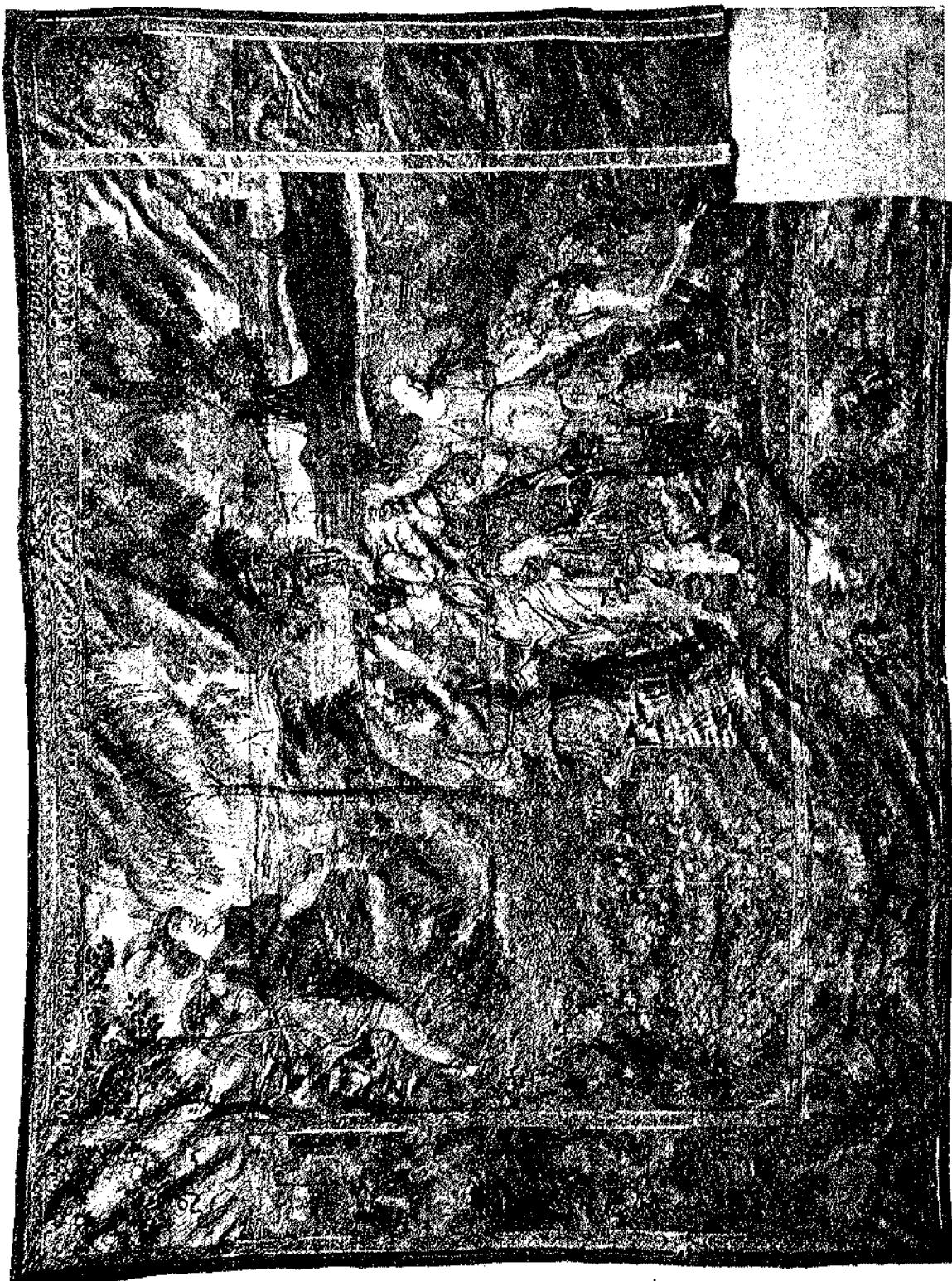

Fig. 35. — Tapis dels Amors de Mercuri. Les Ninfes. (Palau de Justícia, Barcelona) P. 243 de *Foronx*. VIII any, 1907

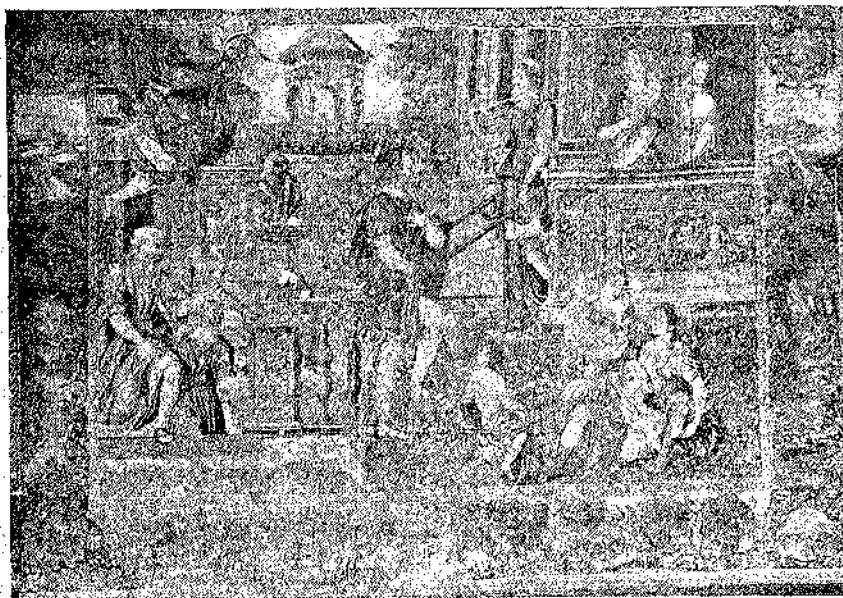

Fig. 89. — Tapiç dels Amors de Mercuri: El Missatge. (Palau de Justicia) (Fot. Mas)

En la mateixa sessió fou llegit el següent document firmat per en Despalau y en Calsà:

«Nosaltres don Phederich Dezpala y Francesch Calça fem fé y certificam a V. S. com yo Francesch pres per lo pintor Artiosto per ordenador y descriptor dels quadros que dit Arriosto pintor havia capitulats havér de posar en la Sala del brassos de la Casa de la Deputació, a indicació dels senyors Deputats havia en un paper senyalats pera pintar tots los comtes y reys Darago que trovaban en varios autors y entre ells hi posava quatre moros per fer relació de la

història cumplida pera que en temps esdevenidor no poguessen interpretar per ignorancia y perque a alguns cavallers y entre aquells a Don Frederich Dezpala aparegué mal posar comtes moros, yo dit Dezpala consultantho ab don Jaume de Cardona y molts altres cavallers tuy de parer que dit Calça ne tragués los moros y de aquells per cumplir la dita Sala posés reys godos, del quals nostros antecessors derivan; y de asso ne doná també raó als senyors Deputats y axi dit Calça en llòch dels moros ha posat quatre reys godos y una muller del

Fig. 90. — Tapiç dels Amors de Mercuri: L'Aparició. (Palau de Justicia) (Fot. Mus)

Fig. 91. — Tapis dels Amors de Mercuri. L'Hincapé. (Palau de Justícia)
(Phot. Mas)

P. 249 de *Forma*, Vol. II, 1907

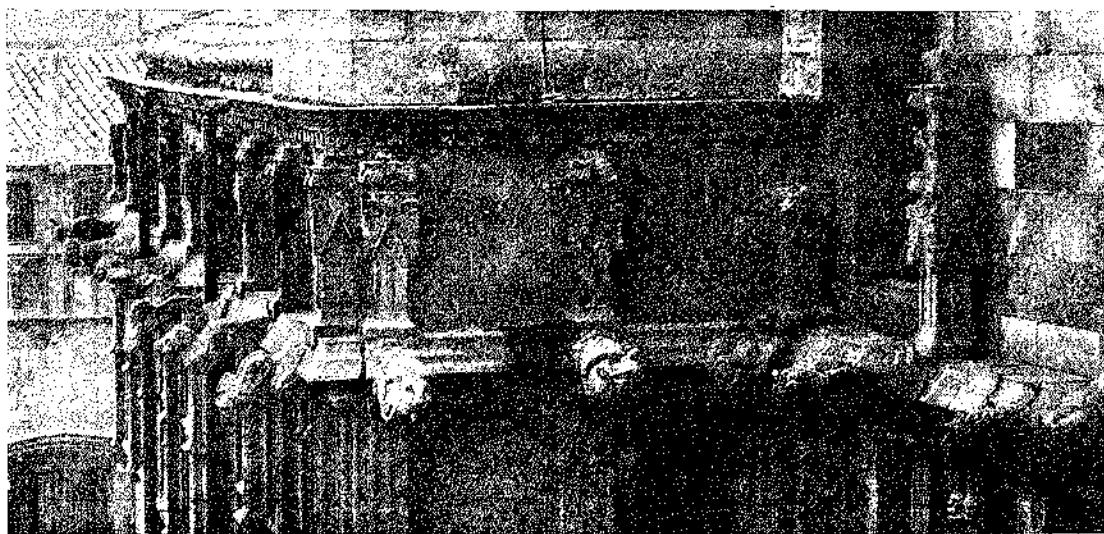

Fig. 92. — Galeria de la part superior de la sala nova

(Fot. Mas)

primer rey godo germano del Emperador Honorio y un comte godo que en temps del rey Bambla fone comte de Barcelona y assi apparegué be perquè vident reys moros nos ho hagueren tant pres amal pensant que nosaltres nos pensasem devallat de moros y vident los godos la veradera origen nostra dels godos que foren senyors desta terra y apres ne tragueren los descendents de aquells godos als moros y per çò com havent acabada la obra empresa lo dit pintor Ariosto se son trobats quaranta y set retratos y se sia feta divisió de aquells si son tots conforme la capitulació he feta fó yo Francesch Calça y la torn a fer que los quaranta quadros son tots conforme á la dita capitulació y també lo quadro del letrero ab cinch caps quatre dels moros y lo quint de Carles Martell y que aquells han de esser pagats al dit Ariosto o al manco los quaranta que començan del Emperador Carles magno ensá y que fan molt bé V. S. de deixar de pagar los altres dels godos y moros a la devuytena pera que aquella ne dellibere lo que fer sen dega y per çò ne fem los dos lo present escrit en descàrrec de V^s S^s y ho fermam de nostres noms escrits de nostra ma propria vuy a II. de juliol del any 1588. — Don Federich Dezpalau. — Francesch Calça.

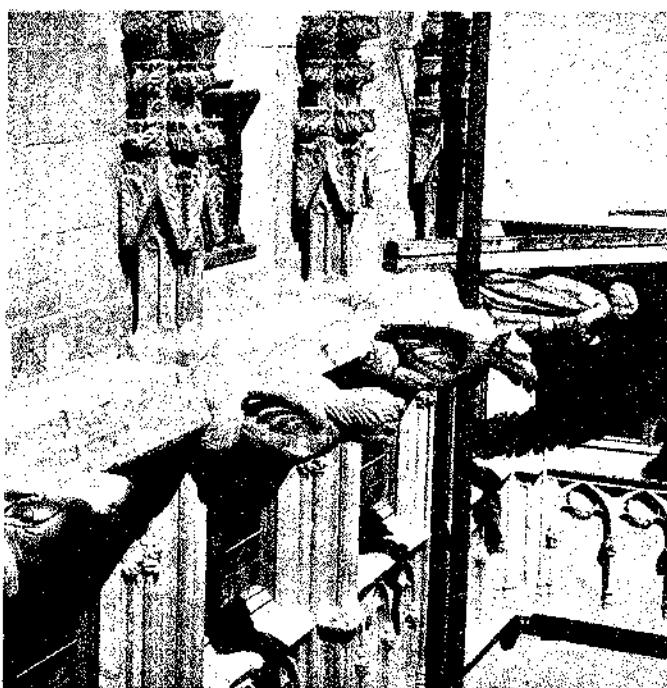

Fig. 93. — Galeria superior del costat N. del pati (Fot. Mas)

En virtut del dictamen que havem transcrit, en el consistori dels Diputats de 16 juliol 1588 fou presentada aquesta proposició:

«Lo primer de juliol de 1587 fone concordat mitjançant acte públic entre los tunc deputats predecessors nostres y Phelip Ariosto pintor, que dit Ariosto hagues de pintar los retratos de tots los Com-

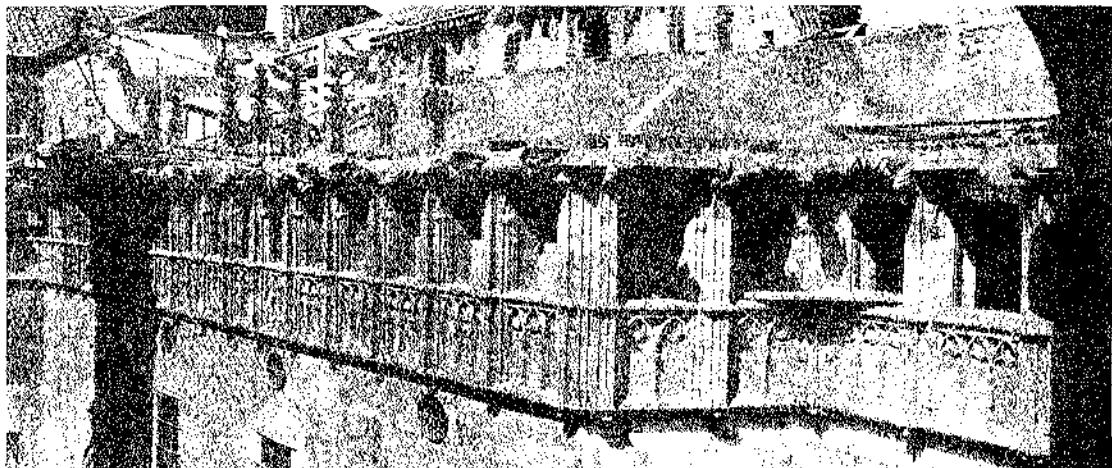

Fig. 94. --- Galeria superior del costat de llevant del pati

(Phot. Mas)

tes de Barcelona des del primer fins al Comte y Rey nostre senyor don Phelip y dits deputats li prometeren pagar trentassis lliures per cada retrato, en execucio del qual concert dit Ariosto ha pintat com V. S. y m^s hauran vists posats en la present sala los dits retratos, y porque Mestre Calça a qui per lo senyor deputat ecclesiastich estave comes aquest negoc li apparegue que faltaven sis retratos dels reys godos Despanya, haventse li dit que era sa voluntat que fos dits retratos y també per parerli que la conquesta començava dels reys moros foren fets los sis retratos dels godos y sinh retratos dels reys moros. Y com per pagar y satisfer a dit Ariosto tingan difficultat y per acertar totes estes coses ans paregut donarne raó a V. S. y M^s per què juntament ab los altres caps se cometà a la 18ª façadora y en tot lo sobredit sien servits determinar lo que mes convenga per al benefici del General.»

Aquesta proposició motivà l'següent acort:

«Oida e ben entesa per totes les dites personnes la dita proposició cada hu per son orde ha votat y dit son parer y per la maior part de dit ajust es determinat que per tots los negocis proposats se eligesca una 18^a, la qual com es acustumad y lo capitol de Cort vol fasia primer la interpretació y apres lo mes avant dels altres caps de la dita proposició.» (83)

N'obstant de la consulta acordada fer a la comissió de divuitena, l'Ariosto cobrà integralment el preu convingut. En novembre y desembre 1587 ja havia percebut dues pagues de 50 y 100 lliures a compte dels retratos. En 4 y 5 març 1588, dues pagues més de 400 y 250 lliures. En 7 juliol, una de 440 a compliment de les 1440 lliures preu dels 40 retratos a raó de 36 cada hun. Y el 18 juliol, dos dies després de l'acort esmentat per consultar la 18^a, ja li satisferen altres 250 lliures valor dels sis retrats dels reis gots y d'un quadro ab cinc caps de reis moros per la Sala nova, així com del treball de fer els rétols pera tots els quadros.

(83) *Llibre de deliberacions*, trienni 1587-90, part. II, fol. 597.

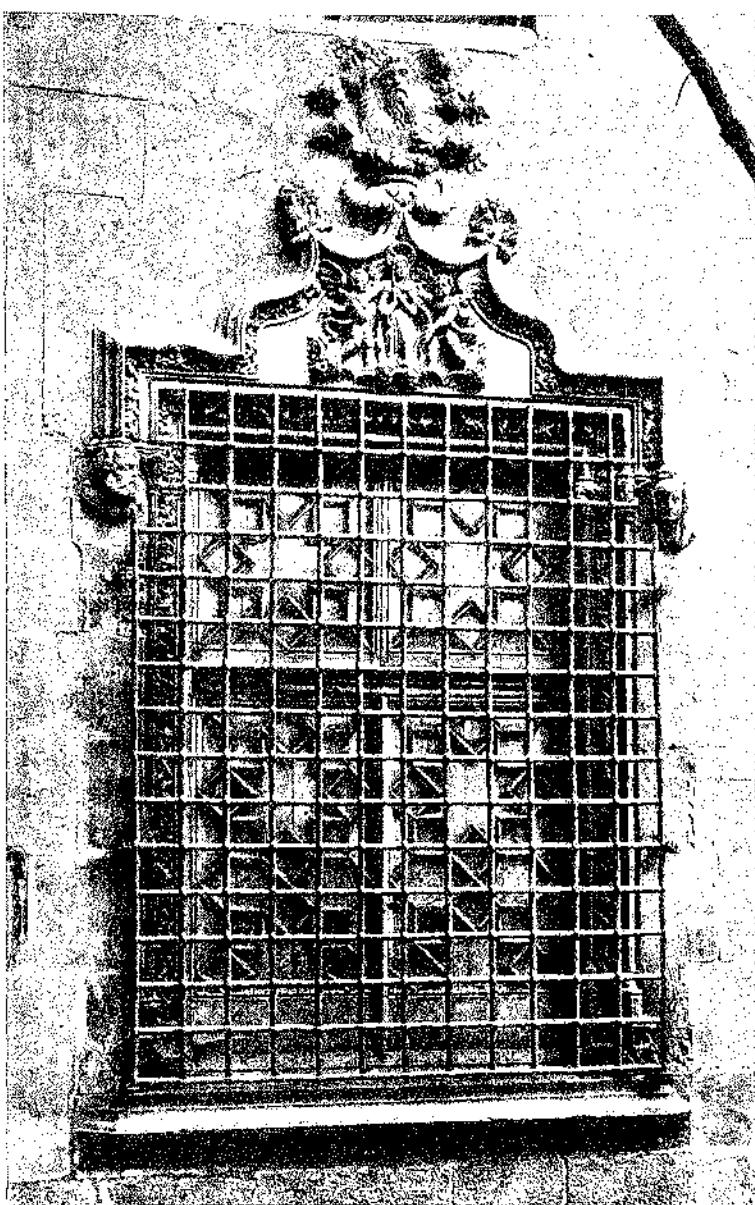

Fig. 93. — Finestra de la capella de Sant Jordi

ha canviat es quelcom més íntim: l'estil del escultor. La obra va executantse gradualment: primer les galeries de tres costats del pati de l'escala (Figs. 21, 22 y 25); després la galeria de sobre la sala antiga del Concell (Fig. 23); en totes elles la ornamentació es uniforme; la escultura de les gàrgoles té la vida, la intenció y el caràcter de les obres primeres de la finestra de Sant Jordi; segueix

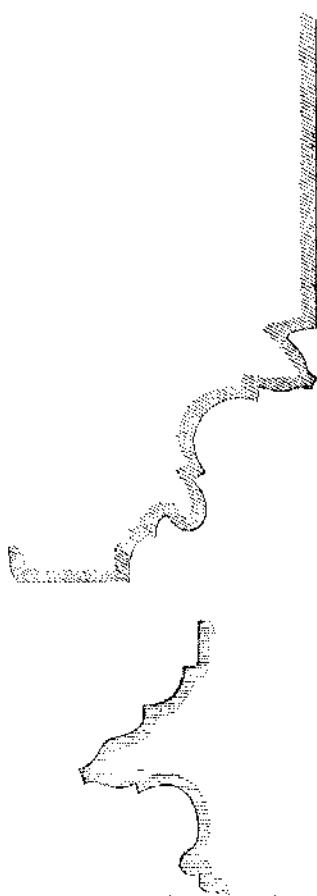
Al mateix temps que's feia la decoració interior se construïa la galeria alta, pel costat del hort⁽⁸⁴⁾. La decoració de aquells sumptuosos cornisament va seguint les ratlles generals de la composició antigua adoptada en el segle XV al pati primitiu; els artistes no volen rompre la unitat de composició arquitectònica d'aquests patis interiors y a primer cop de vista tota la porxada superior sembla d'un mateix moment. Ab tot als artistes de les darreries del segle XVI no els hi es donat el mentir la seva època, aquells impossibles tantes vegades intentat en la història artística. Les ratlles generals no han canviat en una obra que s'executa durant doscents anys: els mateixos pinacles, les mateixes arcades sobre agulles de pedra Montjuich, les mateixes gàrgoles; lo que

(84) En juliol 1598, foren pagades 140 lliures a Bernat Montaner y Pan Fornes, imaginaires, per treballs de la obra de la part del ort de la present casa de la Diputació.

després la galeria del mur mitjer (Figs. 68 y 69) y les de sobre les llotges del pati dels taronjers aon hi apareixen senyals de les noves corrents de la escultura italiana: les formes son menys cantelludes, les curves més suaus, menor la expressió y la individualitat, les robes menys encartronades y els plechs més folgats; més tard durant el sige XVII la obra va seguint per els murs de ponent, del costat del antich Call, l'actual carrer de Sant Honorat (Fig. 92), després pel cos d'edifici de la devallada de Santa Eulàlia (Fig. 93), y finalment pel costat del carrer del Bisbe (Fig. 94) fins a retrobar la llotja de llevant aixecada a la meitat del sige XVI. En elles apareixen els trajes de la época, els ornamentals del temps, les formes cargolades, les volutes clàssiques. Seria un estudi interessant l'anàlisis d'aqueixa història petrea de la caricatura durant dos sigles de Barcelona, feta en pedra en el pati del edifici, centre de la vida catalana.

Es cap a les darreries del sige XVI que s'obren noves portes en el mur mitjer de l'antiga casa de la Diputació y el pati dels taronjers. L'antiga porta devia semblar esquisida a la gent del sige XVII que deixa la costum de les finestres gòtiques reduïdes per adoptar les amples llums dels finestrals italians. Evidentment en les obertures d'aqueix mur hi ha dues èpoques; una la de les dues portes, les que donen a la llotja de llevant y al pati dels taronjers més reduïdes (Figs. 58 y 65); altra la de les dues grans portes que donen al pati (Figs. 98 a 100), coetànies sembla, per sa escultura, de la finestra que dona a l'antiga cambra daurada; de la que s'obrí en l'antiga capella de Sant Jordi (Fig. 95) y de la porta gran del Consistori antich (Fig. 101). Cap document s'ha trobat referent a aquestes obres.

En juliol de 1589 y

Figs. 96 y 97. - Perfiles dels brancards y guardapolos de les portes del mur mitjer. (L. N. del plan Figura 2).

Fig. 98. - Porta del mur mitjer y finestra de la cambra daurada

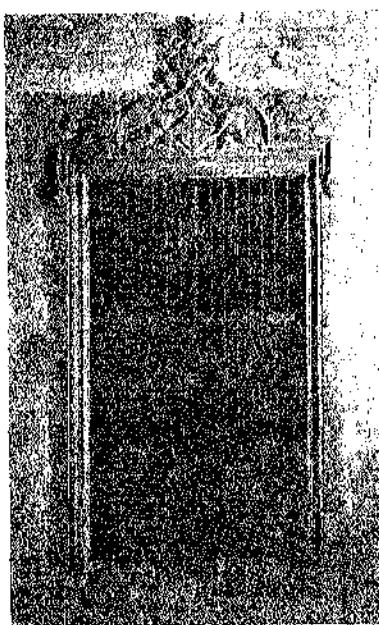

Fig. 96.—Porta en el mur mitjà que dona al pati dels taronjers. (N del plan Fig. 2)

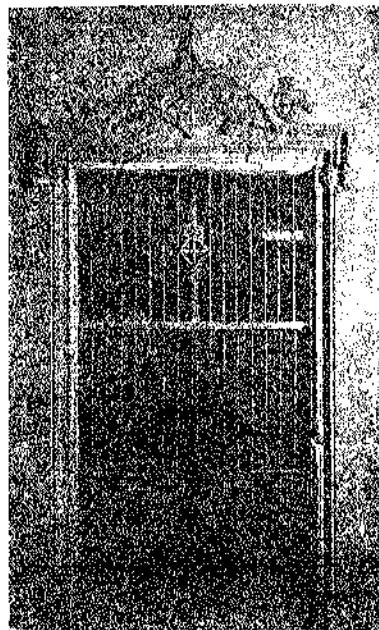

Fig. 97.—Porta del mur mitjà que dona al pati dels taronjers. (L del plan Fig. 2)

en tot lo que va de sige, continua la compra de cases al voltant del hort⁽⁸⁵⁾ fins al any 20, del sige XVII, en que va fentse l'cos de edifici que dona a la

(85) En juliol 1589 se pagaren 36 llures a la viuda Isabel Pousa, usufructuaria dels bens de son germà Joan Canyelles, per lloguer de la petita casa en la devallada de Santa Eulàlia a les spalles de la nova del General, la qual vos havem tinguda llogada per accomodar los cavallers y altres qui estaven retirats en la present casa de la Diputació per causa de les differencies passades ab la Regia Cort.

En octubre 1590 y abrili 1592, altre volta se pagà l'loguer a dita viuda Pousa per la casa gran al cantó del carrer de Sant Honorat, just a la devallada de Santa Eulàlia y a la obra nova que lo General te comenzada de les cases comprades del canonja Vilar y de la Sanya Geromina Vilana de Monredon, la qual vostra casa per causa de d'a obra nova del General està en pryll d'enderrocarse.

En octubre 1590 los Diputats satisferen 800 lluures, preu de la androna de la casa vistra que lo General se ha pres per les obres que te comenzades a la part del carrer de Sant Honorat, al Capitol de la Catedral de Barcelona.

En jauer 1597, son pagades 1600 lluures a Geromina Colom, muller den Jaume Alós Colom, per preu franch de lhuisme, de dues cases, una en lo carrer de Sant Honorat y altre en la devallada de Santa Eulàlia que ens heuen venudes ab acte rebut en la scribania major del General lo dia present 27 jauer.

Y a 6 febrer 1597 acordaren satisfer als hereus de Agna de Cabrer y Colom y a Alonso Meca, senyor de Montfalcó com a successor den Francesch Cavila, 176 lluures per lhuisme al des del preu de les dues cases una gran al carrer de Sant Honorat y altre xica al carrer de Santa Eulàlia, venudes per Geromina Colom a la Diputació, les quals cases se tenien en senyoria mitjana de dit Meca y en senyoria directa y alodial dels dits hereus de Agna de Cabrer.

A 29 febrer 1600, se acorda pagar al Capitol de la Seu de Barcelona, 36 lluures per pensió de cens sobre les cases que foren de Mestre Llach al costat de la Font de Sant Honorat y 10 lluures 7 sous per altre cens sobre les cases que foren de Mestre Benac, y 10 lluures 7 sous per les cases que foren del mestre Canyelles y apres de donya Coloma, detrás l'ort de la diputació a la devallada de Santa Eulàlia, que son totes avuy del General y les utilitza.

A 6 març 1600, els Diputats acordaren satisfer 99 lluures als obiers de la parroquia del Pi y a la comunitat de Sant Pere de les Puelles, per el lhuisme del preu de venda de les cases den Galcerán Torró a la part del hort.

A 11 de març, Pere Ferrer mestre de cases y Joan Soldevila fuster, mitjançant jurament, fan relació per manament dels diputats, de la visita de les cases on estava Micer Joseph Benac al cantó del Call, ara propies de la diputació; i una aquixa casa ab la de micet Cabrer.

També a 11 març 1600, se tracta de dues cases situades en la devallada de Santa Eulàlia que foren den Bernat Climent Canaletas, notari de Barcelona, venudes a la Diputació per 900 lluures per Galecrán Torro, les quals cases sou enderroçades per mesclar en la present casa de la diputació y per creixer l'ort de la diputació y s'acorda pagar els lhuismes y amortizar els censos que li gravén, se teneu en alou y senyoria directa de la Comunitat de prevers y beneficiats de Sant Pere de les Puelles y del obra de la iglesia del Pi.

devallada de Sta. Eulàlia y cap al carrer del Bisbe (Figs. 102 y 103), de formes seques, finestres rectangulars sense cap ornament. Casi res pot dirse d'aquesta obra d'una pobreza y simplicitat extraordinaries; sa estructura es ab tot curiosa per lo arcaica.

Més d'una vegada hem dit que el nostre país no tenia tradicions de fusteria; en aqueixa obra del final del segle XVI y començament del XVII la estructura de fusteria es la obra més primitiva que pugui trobarse. Forma dos trams o cossos que separan una sèrie de pilans; de pilar a pilar hi ha una grossa jàcena; en la jàcena y els murs s'apoia l'enrigat. La cuberta a dues aigües es en la mateixa disposició; els pilans arriban fins al crener; de pilar a pilar hi ha una jàcena, de la jàcena als murs vigues penjant. Poch més o menys, com a sistema, son les cuitbertes, de les iglesies romàniques de Tahull del segle XII o les dels magatzems del Pireu de Atenes que ns han traspassat les inscripcions o les representades en les tombes lítiques y frigies. Gairebé com al temps antiquíssim en que l'art del fuster y del picapedrer eren una mateixa cosa en el cervell d'el constructor rudimentari.

Cap als anys 1610 a 1630 se feia la obra de la cantonada de la part de la devallada de Sta. Eulàlia, cubrintla ab una *volta enguixada, forada, embancada y artesonada per dessota*; se refereix el document a les voltes dels baixos conservades actualment. Tot fa pensar ab les voltes a l'italiana de mahó de pla de curiosa tradició romana, vulgars en la pràctica actual del nostre país y qual història no es pas encara feta⁽⁸⁶⁾. Dintre el pati la jardineria feia un ornament nou a les parets daurades de pedra de monjuich; l'aigua es feia necessària y els diputats acudeixen a aquest servei. Pera ell la Diputació tenia mines pro-

Fig. 101. Parte del Consistori vell. (1) del plan (fig. 2).

(86) En setembre 1620, acordaren els Diputats satisfet al Capítol de la Seu de Barcelona 1400 lliures «preu de la venda de totes aquelles cases situades en lo ampli y límits de la present casa de la Diputació en la part del carrer de dita Diputació que va de la Seu a Sant Jaume, conforme dicta venda consta ab acte rebut en poder de Anthoni Thio, scriva major del General y Enrich Coll, notari publici als 7 dies del corrent mes de setembre».

En febrer y agost 1630, dues pagues dels Diputats a Pere Pan Ferrer, mestre de cases «per la obra de fer y empaymentar la sala nova del cantó de la obra de la present casa de la part de la devallada de Santa Eulàlia dos vegades, ço es de rajola valenciana y fer una volta enguixada forada, embancada y artesonada per dessota, qual obra no estava compresa en lo preu fet de la obra de dita casa en la part de la devallada concertat a 24 novembre de 1610».

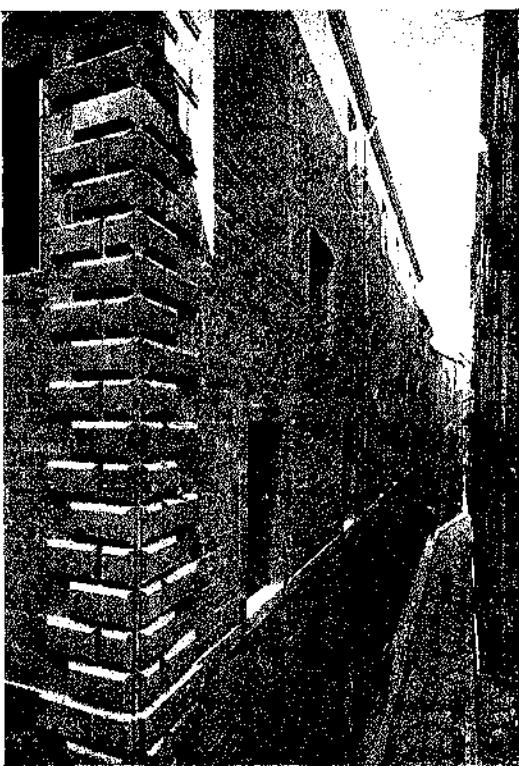

Fig. 102. — Fachada del carrer de Sant Honorat

el Palau de Justicia de Barcelona y en ells està representat gràficament el poema de Petrarch; en cada un el triomfador representat en imatge va

(87) Registre de canteles de 1693.

A primers de Octubre els deputats y oficials de la deputació feien una sortida de camp y menjaven fora, ab motiu de la visita anual a la *mure de les fonts* o si al manantial que sortia a la casa de la deputació y cases de sa dependència.

(88) A 23 desembre 1570 deliberaren els Deputats del General «que les deu llures de salari ordinari que quicun any se acoquinaven de donar a Jaume Joan Bosc, quontam, ni dels porters que servien en la present Casa de la Deputació y a sos predecessors en dit ofici per lo carree de tenir proveïda de ocells la gibia que estava en fort de dita casa y pera donarlos lo recipiente degut, les quals den llures per esser poch apres mort de dit Bosc levada dita gibia y no tenir-se ocells en dit fort, nos paguen a Bernat Feart un de dits porters qui ha succehit... sien aplicades al salari ordinari que dit Feart te per escombrar la present Casa... Per les quals deu llures dit Feart y sos successors en dit carrech de escombrar ultra lo que per aquex carrech tenen obligació de fer hajan també de escombrar y netejar la Sala nova de la present Casa y tenir molt nel lo sostre y cimboris de aquell y hagen també de tenir molt netes les cortines de damas que novament son fetes per lo Consistori y corredors del fort.»

(89) «Com a vos mestre Pere Serafí, pintor, ciutadà de Barcelona, sien degudes 25 llures... a compliment de 50 per les quals havez pintades en paper al palou petit set pesses de blanch y negre de les istories de Sancta Magdalena per a patrons de la tapiseria se ha fer per lo consistori nou de la Casa de la Diputació, les quals set pesses de paper pintades son stades vistes y regonegudes per personnes spertas y acceptables per los senyors Deputats...», 29 abril 1552. — *Llibre d'ahorans*, trien de 1551, foli 18.

(90) Canteles del trien 1557. — Com a vos Magnifici Miser Miquel Terçà, doctor en quiscum drets y del reyal consell, procurador de Mossen Jaume Terçà cavaller en la ciutat de Tortosa domiciliat, sien degudes 654 llures... havem deliberat vos sien pagades en una deliberació per nosaltres en nostre consistori feta, del tenor següent: Los senyors deputats ab intervenció dels honorables oyders de comptes... considerant que en lo Consistori nou de la Casa de la Deputació en lo qual en lo temps de yvern acostumen de estar... celebrant llur consistori no sia adorint de la tapiseria de la manera qual conve per a la decencia y reputació de la dita casa y de llurs oficis per no tenirhi tapiseria qual conve, ans fins assí se son servits dels draps de ras grans veles de la dita casa de la deputació, que per servir en dit consistori se han de doblegar molta part dels, per tenir gran cayguda e lo dit consistori esser baix e tenir poch tou, que tots se guasten en gran dany dels dits draps y poca reputació del dit General, e com present lo Magnifici Miser Miquel Terçà, doctor del reyal consell, procurador de Mossen Jaume Terçà, cavaller en la ciutat de Tortosa domiciliat ses hage trets venals qua-

pies (87). Y les gables ab auells alegraven la solemnitat del lloch (88).

Aqueixes sales noves eran ricament amoblades. Als llibres de comptes dels sigles XVI y XVII han deixat apuntat les adquisicions de draps d'Arras, brodats y teles.

Els diputats no eran escassos en aqueixos treballs de decoració, ja encarregant els cartrons als pintors de més anomenada com en Pere Serafí (89), ja comprantne de venturers als nobles del país y fins al propi capità general del Principat. De les diverses compres s'han conservat principalment els quatre tapisos dels Triomfs de Petrarcha y la part de la col·lecció dels vuit adquirits al capità general D. Fernando de Toledo (90).

Els quatre tapisos comprats venturers a Tortosa pel General se guardan avuy encare mes o menys malmesos en

montat en carro tirat briosament per animals simbòlics mentre la personificació del vent baixa del seu melancòlicament. Els temes dels quatre tapiços són: el triomf de la castetat, sobre l'amor; el de la fama sobre el temps (Figura 84), el de la fama sobre la mort, a tots los quals a la vegada vens la divinitat montada en son carro tirat pels quatre animals apocalíptichs (Figs. 85 y 86). Porten aqueixos tapiços la característica marca de la ciutat de Bruselles y del taller famós de Francesch Gembels (Fig. 87).

La serie de vuit adquirida al capità general fou probablement la dels amors de Mercuri y Carnienta, d'assumpte y composició igual a la que posseeix la duquesa de Denia (Figs. 88 a 91) (91). La serie completa era de vuit tal com els adquirí el General de Catalunya y d'ells s'en conserven sis en el citat palau de Justicia de la capital de Catalunya. Un d'ells està datat en 1571; el General els revenia casi nous, y porten la marca del taller Guillem de Pannemarke de Bruselles famós y relacionat ab la Cort d'Espanya (Fig. 87).

Entretant se restauraren els tapiços antichs; en 1595 s'adoben els de les històries de Nabucodonosor y els de la de Sant Jordi citats en l'inventari de 1488 (92).

Existeixen en la Capella de Sant Jordi fragments d'altres tapiços qualis do-

tre draps de ras molt bons fins y cominados y arleptals per lo dit consistori, ab la història vulgarment dita la història de los triumphos de Petrare, los quals tiren doscentes vintynta quatre alues mesura de Flandes, per preu de siscentes cinquanta quatre llures, a rabi de cuaranta y sis sous la alua. Per al de consoll dels assessors... deliberaram que los dits quatre draps de ras sien comprats... 30 octubre 1557.

En febrer 1578 son pagats per la Diputació cent ducats a Gabriel Ferrer, corredor d'orella barceloní, per son salari de vendre vuit espècs de tapissaria a nosaltres feta per don Fernando de Toledo, prior de Castella y Capità General en lo Principat per preu de sis mil doscentes llures» — *Llibre de cantes*, trienni de 1577.

(91) Vegeu Article *Tapissois inútils* de D. Joseph Ramon Melida y la nota de D. Miquel Utrillo en la revista d'art *Forma*, v. II, p. 252. — Barcelona any 1902.

(92) En febrer 1595 son pagades al tapicer Anton Tremollers, 25 llures «per remendar los draps de ras de la istoria de Nabucodonosor de la present casa de la Diputació; y en juny 1596, altres 20 llures al mateix tapicer «per adobar un drap de ras vell de la Diputació quies la istoria de Sant Jordi qui mata lo dragó».

A 18 desembre 1596 els diputats acorden pagar a «Mestre Antoni Tremullers, tapicer, a compliment de 45 llures, per les quals ha tornat al endret, renovat y adobat un drap de la istoria de St. Jordi, que de molt temps antich fins als últims mesos del trienni prop passat ha estat al revés y deu sons per bestrefes de corda per les bagas y tela per adobar les faxes de dit drap» — *Llibre de deliberacions*, trienni 1596, foli 158.

En desembre 1687 son pagades 27 llures al tapicer Joan Serra per l'adobar dotze draps de la Diputació. Dos anys després, torna a adobar tapiceries del General.

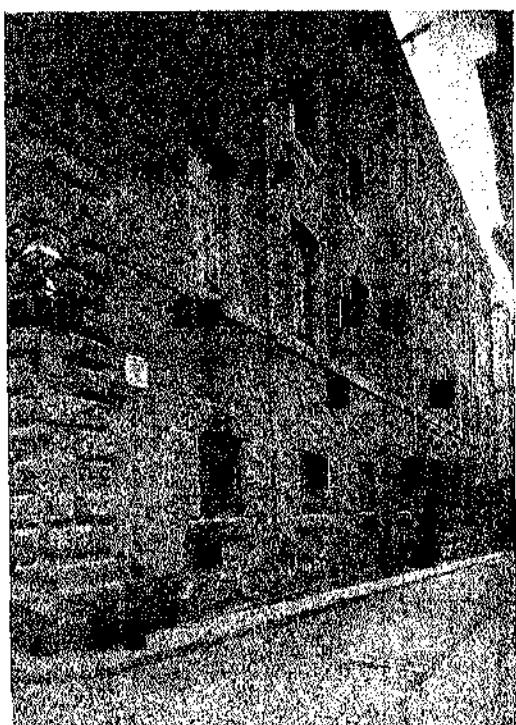

Fig. 103. — Façana a la devallada de Santa Eulàlia

cuments de compra no hem sapigut trobar senyalats ab la marca de Guillem de Pannemarke.

A més dels tapiços, els documents parlen de robes y cobretaules y mobles ab que s'orna el grandiós palau (93).

(93) En maig 1579 los Deputats acordaren satisfet 291 lliures a Ramón Domí, mercader barceloní, per compra que per orde llur havia fet a Venecia de deu pesses de domàs blau y naronjat per ornament del Palau de la Generalitat.

«A 5 juny 1590 los deputats... deliberen que de pecunies del General sic fet un cobri taula o tapet de vaqueta vermella ab sos entorns de drap ab les armes del General per al taulell de la scrivania major de la present casa de la deputació, per ço que lo que ara y es es tot spatllat...» — *Llibre de deliberacions*.

A 7 agost 1599 s'acorda fer els arlobs necessaris «en lo Palau real de la plassa del Rey que es del General y en les cases entorn de la Deputació son també del dit General en les quals han de estar alguns dels senyors Deputats y oïdors y axi mateix de cadires, bufets y guadamassils segons per los senyors qui hauran de estar en dites cases respectivament serà demandat.»

A Pau Font y Miquel Sacoma, botiguers de Barcelona, son satisfetes 51 lliures, per 24 canes de passamà d'or fi de Milà, que ha servit per la guarnició de les 4 cortines de domàs carmesí de les finestres y portals de la sala del Consistori de la Diputació; juny de 1698.

VII

Al final del sige XVI, mentres s'emprenia l'obra pera completar el pati interior, s'en projectava un altra cap al costat de la llavors minúscula plaça de Sant Jaume: la fatxada principal actual de la Diputació, l'obra celebrada en son temps de mestre Blay. En Pi Arimón en parlà extensament⁽⁹⁴⁾, reproduint els datos que sobre ella havia conseguit reunir Cean Bermúdez⁽⁹⁵⁾, y això ens estalvia a nosaltres repetirho. Ha merescut aqueixa obra els elogis entusiastes dels educats en la arquitectura preceptista neoclàssica⁽⁹⁶⁾. Els ciutadans barcelonins estaven també joyosos d'ella y els erudits no escassejaven les frases laudatories a la novella fatxada⁽⁹⁷⁾. En el nostre temps a l'Escola d'Arquitectura s'hi ha sentit el derrer ressò d'aqueixes alabances. Ab el Vignola a la mà s demostrarà que era una obra sense defectes; mes lo que costa es sentir que aquelles ratlles seques y dures produixin ni'l començament de l'emoció del frontispici de Sant Jordi o d'una reconada del vell pati dels taronjers.

De tant en tant els artistes han sentit aqueixos moments de fredor, enamorantse d'un art sech, pobre, geomètrich reduït a regles. L'arquitectura s'ha convertit llavors en una tècnica que s'explica en un llibre. A França hi ha també un periode de simplicitat casi coetàni al moment en que a Espanya s'propaga l'estil Herrera. Es el temps de miseria causada per les guerres de religió barrejat ab els ideals de classicisme y de tecnicisme rígit que de tant en tant dominen en el mon. Paren per un moment les innovacions y triomfen en l'arquitectura en lloc dels artistes, els erudits, els pacients y els sumisos. L'estil herreria, nom que pren a Espanya aqueix periode de neoclassicisme, domina en la segona meitat del sige XVI y la primera del XVII. Cap al 1560, Joan B. de Toledo continua la fatxada de les Saleses de Madrid, y ell y Herrera, que ha donat nom al periode, del 1563 al 1582 construïen l'Escorial.

Perteneixen a aqueix moment les obres de que hem parlat que s'aixecaven en la baixada de Santa Eulalia y al carrer del Bisbe ab ses fatxades sense ornament, sense altra ratlla que les finestres rectangulars. Mes l'obra capdal es la de la fatxada a la plaça de Sant Jaume y de la capella nova que avuy s'anomena Sala de Sant Jordi (Fig. 105).

(94) *Barcelona antigua y moderna*, Barcelona, 1834, v. I, p. 395 y següents.

(95) *Noticias de los arquitectos y arquitectura de España*, per Llaguno y Anirola, ab adicions de Cean Bermúdez, Madrid, 1829, v. III, p. 41 y següents.

(96) Ponz, *Viaje de España á Madrid*, 1788, v. 14, p. 32.

(97) Cervera, en la seva obra *Discursos históricos de la fundación y nombre de la antigua Ciudad de Barcelona* (Llibre primer, capítol XII) diu: «La Casa de la Diputación con su frontispicio de piedra, ventanas y puertas de mármol blanco y negro es de las magníficas de España; los aposentos, salas, corredores y capillas labrados con mucho primor y en partes con diversas columnas de jaspe; los techos de las salas y estancias de madera con artesones labrados curiosa y costosamente, los jardines enlosados de mármoles, las fuentes de la misma piedra.»

L'obra tingué preparatius; ja de temps s'anaven comprant cases contigüies a la Diputació del costat de la plaça de Sant Jaume (98).

L'acord de l'obra es de l'any 1596; en ell se fa com una historia de la casa y de l'institució:

«Los senyors Deputats del General de Catalunya ab intervenció dels senyors oïdors de comptes.: Considerant que com de molts anys a esta part han augmentat y de cada dia augmenten los drets del General y lo continuo cuidado y occupació que Deputats y oïdors tenen y han de tenir de la administració dells y també de la defensa de les Constitucions, Capitols de cort, Privilegis y altres leys de Cathalunya, així també ha augmentat y augmenta la auctoritat de son magistrat y tribunal; e que los Deputats y oïdors resideixen per dit effecte en la present ciutat de Barcelona y tenen son consistori en esta casa de la Diputació, ahont de ordinari cadaun die juridich dematí y aprés migdia (y segons les occorrences de sos carreys, en moltes festes del any) se congreguen y ab assistencia y ministeri de molts officials y ministres y vario concurs de negociants y tractants no solament de Cathalunya, mas encara de totes les parts del mon, aquest General administren... han també augmentat sa auctoritat y per ella lo loc, forma y modo de son govern y regiment, per adquirir y conservar lo respecte y veneracio que sels deu... lo qual intent tingueren los antipassats Deputats y oïdors, quan deixant de congregarse en lo monastir de Sant Francesch de la present Ciutat, ahont se congregaren molts anys, après de la imposició de dits drets, fundaren la present Casa de la Deputació, y los qui après dells en diversos trienis, per acudir a les necessitats de dita administració, ab compres y appli-

(98). A 31 janer 1597 els Diputats acordaren: «Com a vos Lluís Manescal, librater ciutada de la present ciutat, sien degudes dos mil liures barceloneses per preu franch de lluisme y altres carreys y drets, de les cases y botigues que tenieu al canto de la plassa de Sant Jaume que trauen portes a la plaça y en lo carrer de la Diputació, per vos a nosaltres venudes ab acte rebut en la scrivania major del General avuy 31 janer.»

Aquestes botigues de la plaçeta de Sant Jaume estaven de temps immemorial ocupades per barbers y escrivans. En el testament d'En Pere de Truyols, vehi de Vilafranca del Panadès, del any 1284 ja hi llegim la disposició següent: «Dimitto Jacobo filio meo maiori illa dua operatoria cum pertinenciis suis que habeo in civitate Burchinone et teneo per Vilaten Benivenist (*un juheu*) in platea Sancti Jacobi pro parte hereditate legitima... Et si forte dictus Jacobus noluerit adiscere officium tonsorie nec barbitonsor fuerit, hoc casu dimitto tam predicta duo operatoria quam omnia alia bona mea Bers et Gui*s* filii meis.»

«Divendres a XXXI, janer MDLXXXVII, Luis Manescal, librater de Barcelona, ven als senyors Deputats y oïdors de comptes les cases y botigues que té y poseeix al cantó de la plaça de St. Janme que trauen portes en la plaça y en lo carrer de la Diputació (*del Bisbe?*), los quals se tenen per diversos senyors a cens entre tots de devuyt liures devuyt sous; lo preu de la qual venda es de dos milia liures franques de lluismes.» — *Llibre de deliberacions*, tríni 1596, foli 194.

En 19 febrer 1598 fou deliberat de pagar de pecunies del General el preu de varies scrivanies (o botigues) que eren en la plaça de Sant Jaume, per servir per la obra nova de la casa de la Diputació, conforme a l'estima feta d'elles per experts.

Una de estas escrivianies fou de Francisco Pujó, notari de Barcelona, que abans havien sigut dues, ab dos portals en dita plaça, y està estimada en 350 liures de preu, liure de lluismes y censos. Y havent mort ara en Pujó, sos hereus se resisteixen a portar a terme la venda, y pretenent augment de preu.

En febrer 1598, foren pagades 227 liures al Monestir de Predicadors de Barcelona; al convent de Santa Clara y al mercader Melcior Bartrolà, per lluisme de la venda de la casa y botigues devant Sant Jaume feta al General per en Lluís Manescal (en 1597), que son estades enderroacades per la obra nova.

Y en juny del mateix any (1598) foren pagat el lluisme al canonge Cassador de Barcelona y al beneficiat de Sant Gabriel de Santa Maria del Mar, per la venda feta per Agna Boill al General d'una escrivania tenia en la Plaça de Sant Jaume.

Al mateix temps (juny 1598) la deputació llogà la casa den Geroni Caors al *carrer dels banys del pi* per destinarlà a habitació de Mossen Benach, puig aquest venia la seva casa de la plaça de Sant Jaume, al General, interin no li poguessen satisfer lo preu d'ella.

1.er octubre 1599. — S'acorda pagar els lluismes per la venda feta als deputats per donya Agna Codina, viuda den Frederich Codina de una propietat tenia a la plaça de Sant Jaume sota les cases de Mestre Benac.

Y els propis Diputats acordaren en 10 març 1599 satisfer el preu de la venda feta en 1598 de cases ab vuit botigues per Joseph Benach, doctor en decrets del reyal conseil, que dit senyor «tenia en la plaça de Sant Jaume y carrer del Call ço es a la cantonada, de les quals cases sen ha desfeta molt gran part per fer carrer per respecte de la obra nova se fa. Evaluades per experts en 4000 liures, deventse rellevar los censos del dit preu.»

En juliol del mateix any, satisferen a Benet Cabrer, doctor en drets, y al beneficiat de Sant Esteve, de la iglesia de Sant Cugat, el preu del lluisme per la meitat del de venda de les escrivanies de la plaça de Sant Jaume destinades a la obra de la casa de la Diputació, que foren de mestre Francesch Pujó, notari, ab dos portals en dita plaça y estimades en 350 liures.

cacions de cases circumveïnes la milloraren y ampliaren fins al trienni 1566, en lo qual los tunc deputats compraren la casa que en lo carrer de Sant Honorat iunct a la present de la Deputació a la part de tramuntana tenia lo quondam Micer Benet Ferran, de tota la qual es feta la sala nova ab lo sostre de simboris en moltes parts daurats y ab retratos dels Comtes de Barcelona que en ella son.

Y faltant encara lavors en esta mateixa casa de la Deputació altres estancies molt necessaries al exercici y servey del General, los Deputats del trienni 1578 compraren la casa que en lo mateix carrer tenia lo quondam Archangelet Vilar; e los del trienni 1581, les cases que los quondam Frederic Vilana y de Monrodon y Hieronima de Vallseca coniuges, tenian en lo mateix carrer de Sant Honorat; y més, los prop dits Deputats a la part de mitg jorn desta casa de la Deputació y denant la església parrochial de Sant Jaume compraren les cases de Donya Hieronima de Cabrera, que tenint enfront y porta principal en lo dit carrer de Sant Honorat, tenen molta part de enfront denant Sant Jaume y ixen al carrer maior que vá de Sant Jaume a la Seu, *en lo qual carrer es lo enfront y portal principal desta casa de la Deputació.* E semblant intent de auctoritat, respecte y lustre tingueren los Deputats dels dits y altres trienis qui ultra les sobredites compres y ultra les cases que ya eren en Perpinyà, Puigcerdà y altres parts, feren edificar una bella casa en cada una de les ciutats de Leyda, Tortosa, Tarragona y Gerona y en la vila de Cervera, abont tenien solament botigues de poc respecte... Considerant també que los Deputats qui dites cases den Vilar y conjuges Vilanes compraren les feren enderrocar del tot y començar alguns fonaments per la fàbrica de son designe... axi que estan totes ubertes y per exa causa aquesta de la Diputació no sols reb molta ruina, mes encara estan en evident perill les scriptures, joyes, ornamentals, paraments y altres coses della; en la qual casa no tenen los Deputats y oïdors encara ni destiu ni divern loc comodo ni dé la auctoritat y respecte que convé al honor de son magistrat y del Principat, pera tenir son consistori, perqué lo del estiu que es en los corredors molt estrets del ort o terraplé, es molt calorós, y lo del ivern que es cap de un de dits corredors, a la part de ponent, es molt xic y fosc y axi molt trist y malenconic..... Per çò, atteses totes les dites consideracions... deliberen que la fàbrica y obres de totes les dites cases comprades, ara enderrocadess y ubertes, sien trassades per personnes expertes, y en forma de memorial y capitulació de preu fet, sien assentades, çò es primer les faedores a la part de tramuntana desde la sala vella de la scrivania major fins al extrem de dites cases comprades y après totes les altres desde dita sala vella fins al cantó de la plassa de Sant Jaume y les faedores en los enfronts denant Sant Jaume y del carrer maior que va a la Seu» (*Llibre de Deliberacions*, fol. 72, trienni de 1596, 11 octubre).

Fig. 104. — Rajoles del segle XVII trobades en la sala de la cantonada del carrer de S. Honorat y Baixada Sta. Eulàlia. (Mus. de Barcelona.) (Dibuix de Canyellas.) — Esc. 1:5

Mestre Blay, *architector*, fa el projecte per encàrrec dels diputats en 1596 y l'obra s'treu a subasta. Comencem a estar ja en temps de tràmits y l'obra arquitectònica s'considera que tothom pot executarla y s'treu a públich encant. Els postors, que diriem avuy, les dites, que diu el document; foren tres, mes n'hi hagué una darrera més baixa de Mestre Geroni Matri que s' comprometia a ferla per 19,400 lliures barceloneses⁽⁹⁹⁾. Mestre Geroni, segons parer dels diputats, era lo que avuy en l'argot de les subastes s'en diu un *primista* o un d'aqueixos empressaris que cercan el guany en lo malfet de la feyna o en els plets y disputes: l'obra no era possible fos executada per aqueix preu y, cas que avuy semblaria extrany, els diputats se reuneixen, criden mestres entesos que judiquen que no pot ferse per menys del preu donat per Mestre Blay, y l'obra li es encarregada a son autor per un preu major de la dita més barata, el de 21,537 lliures y deu sous⁽¹⁰⁰⁾.

(99) Conforme les traces per Mestre Pere Blay, *architector* fetes de la obra faedora en la present casa de la Deputació, a la part de Sant Jaume y conforme lo memorial o capitulació del preu fet que resultaria «donà dictamen de lo que debia ferse en la adjudicació en Joan Sever Verdaguer, corredor públich per encàrrec del abat de Poblet, Federico Meca, Gaspar Sagarra y altres diputats; y se publicà dit avis: «Tot hom qui entena pender a preu fet la obra de la casa de la Deputació del General de Catalunya designada en lo memorial y trassa que son ab lo present, diga y qui dir hi volrà que los honorables Deputats y oy-dors liuraran dita obra en lo encant públich a qui per manco y millor la fará com diu lo Capitòl de Cort vint y trece del nou redrés. Que tot fou a ell dit corredor donat, ha encantat desdel dia denovè del mes de decembre any mil cinch cents noranta sis fins a tres de janer any mil sinch cents noranta set, per los lochs públics y acustumats de la present ciutat de Barcelona la dita obra de architector y mestre de cases y fabrica della faedora com es dit en la present casa de la Deputació a la part de Sant Jaume. E que ultra dit públich encant ell dit corredor ha notificat la dita fabrica y obra a tots los architectes y mestres de cases de la present ciutat anant per aquest efecte de hu en altre en particular, de manera que tots ne han tingut molt plena noticia y ha notificat que per los senyors Deputats foren assignades les deu hores de matí del dia tercer de janer de 1597 para fer liurar la dita fabrica e ques liuraría encontinent tocades les dites deu hores en la present casa de la Deputació y havent dit corredor tingut tres dites de dos mestres de cases, la darrera dells fou de Mestre Hyeronim Matri, qui hauria ofert pendre tota la dita obra a preu fet conforme dites trasses per 19,400 llinars barcelonesas.» Axí ho comunicà verbalment als Deputats reunits en consistori, dit dia, el citat Joan Sever Verdaguer, corredor públich y jurat de Barcelona, corredor y trompeta del General de Cataluña.

(100) «Per orde del abat de Poblet y altres Deputats los mestres de cases Pere Ferrer y Antoni Thomás, qui juraren judicar leyalment sobre lo plano y presupost de la obra y com podria construirla lo mestre Pere Blay, architecte y mestre de cases natural de Barcelona (en 1596 resident en Tarragona); y a 7 janer 1597, dictaminaren sobre dites obres «que dit mestre Blay y altre qualsevol bon architector y bon mestre de cases per poderse salvar y no perdre en lo preu de la fabrica de dita obra no la podia emprendre per manco preu de 21,537 lliures y deu sous y a esta quantitat los dits dos mestres de cases estimaren y ara stiman y judican lo degut y just valor de dita obra del preu fet per lo qual se podia donar y emprendre».

7 janer 1597.—Los diputats en raho de lo deliberat en 11 octubre prop passat, volen efectuar la obra tan necessaria de la part de Sant Jaume, en lo loch que tenen les cases, comprades en lo trienni de 1581, havent manat a Mestre Blay célebre architector, haguda relació de sa gran habilitat, fer una traça; y ordenaren que dita obra y traça se posasen al encant públich y fong encantada axi com se encantá la de la part de la sala grua y ort que ara se fabrica. Hi hagué varies dites, per emulació contra en Blay y els diputats instaren a Mestre Blay que també presentés dita; però aquest se trobava a Tarragona ocupat en una important obra que feya l'arquebisbe en la Seu y Palau. En Blay manifestava que no podia per lo tipo d'encant tan baix empêndre l'obra, y los diputats volen que dita obra se fes be y no per envejes y emulacions, acorda prescindir del tipo baix de los dites fetes per altres mestres qui no si podrien salvar; y acordaren un peritatge a Mestre Pere Ferrer y Mestre Antoni Tomás, los qui exposaren apres visura de la traça y plech de condicions, que la obra no se podia fer per menor preu de 21,537 lliures y acordaren los diputats encarregar la obra per dit preu al Mestre Blay. Hi anava compres l'enderrocament dels edificis vells que hi havia a la part de Sant Jaume hon devia construirse lo nou edifici, dins los limits desde la paret mitjera del claustre que vuy esta fet en dita casa fins al enfront devant S. Jaume sobre les escrivianies y del cantó devant la font de Sant Jaume fins al altre cantó y carrer de Sant Honorat.

L'enfront principal tindrà hon ha d'estar lo portal major de la casa, de llargaria 22 canes y 4 palms ço es del cantó devant la font de S. Jaume fins al altre cantó del carrer de S. Honorat devant la Ballia General, midant al endret dels pilastres y de dit cantó devant la font anant envers la Seu tindrà de llargaria 15 canes fins la dita paret mijanera del claustre hon se junta ab la obra vella.

Mestre Blay era home de reputació; treballava en aquell moment a Tarragona, en la Seu y el Palau episcopal, ahont havia construit altres obres; havia fet l'iglesia de la Selva del Camp⁽¹⁰¹⁾ y s diu si la de Ulldeholins.

La seva fama perdura després. Els dietaris de la època ens han transmès la seva anomenada. En Pi y Arimón cita la del llibre manuscrit *Cosas notables succehides en la ciutat de Barcelona desde lo any 1249 fins lo any 1656*, del arxiu del Marquès de Llió⁽¹⁰²⁾, en que s diu: «En 1609 se comença a edificar la creu del Portal de Mar, obra de Mestre Pere Blay que feu la de la Deputacio.» La seva mort es en altre dietari, que Pi y Arimón no anomena, referida en la següent forma: «En 1620 a 3 de juliol morí Mestre Pere Blay, mestre de cases, qui ha fet la obra nova de la Diputació a la part de Sant Jaume, gran arquitecto.»

Els acords del moment, començament del segle XVII, son molt sovint referents a aqueixa obra.

Per un acord de 1596 se demanen mestres picapedrers de tots els indrets de Catalunya a Gerona, Vich, Manresa, Perpinyà⁽¹⁰³⁾. Son freqüents els acords de pagar quantitats a despeses de la obra⁽¹⁰⁴⁾. Esdevenen tots els incidents comuns en les construccions: les conminacions als que s'atrassen en llur treball⁽¹⁰⁵⁾. Mestre Blay fa *millores* en la obra y els diputats li ordenan que s concreti a la

Lo primer sostre ha de anar tot a un nivell al igual del sostre que vuy es en dita claustra que es ahon acaba de pujar la escala que vuy esta feta.

La cima de la cornisa del enfront ha de pujar al nivell de la cornisa mes alta de la sala dels Reys.

Tot lo segon orde desde l primer sostre fins a la barana sobre la cornisa, se farà ab les vases, capitells, alquitrave, friso y cornisa tot orde corinti y de pedra picada. L'enfront principal ab les dues torres una en cada cantó ha de ser picada y tallentada, tot lo demés de les cases foranes ha de ser broquejada.

(101) Llaguno y Amirola. *Noticias de los Arquitectos*, citada, t. II, p. 94. t. III, p. 41, y següents.

(102) Obra citada, v. I, p. 397.

(103) «Dijous a VI. de mars M.D.LXXXVII.— Los senyors Deputats... deliberen que als Deputats locals de Gerona, Perpinyà, Vich y Manresa s'escriuïn dientlos que per les obres de molta importància ques fan en esta casa de la Deputació se te necessitat dels mestres de cases picapedrers qui sien en ses colectes y encarregan molt que ab la diligència mes possible procuren ferlos venir aqüí per servir de son offici.» — *Llibre de deliberacions*, trienni 1596, foli 222.

(104) 20 desembre 1600, deliberen que de pecunies del General sien donades a Simeon Oliveres, fuster, 222 lliures a compliment de 968, preu fet del sostre de la present casa, a ell lliurat en lo encant publich ab acte de 4 setembre 1598. Deliberen també sien pagades al Regent los comptes del General, 500 lliures a compte de les despeses fletes y faidores per les obres que de present se fan en la present casa devant la iglesia de Sant Jaume.

14 maig 1601, deliberen pagar al Regent los comptes del General 500 lliures a bon compte de les despeses de les obres de la present casa.

8 octubre 1601, deliberen pagar al Regent 500 lliures per les obres.

26 janer 1602, deliberen pagar al Regent los comptes, 500 lliures per les obres devant Sant Jaume.

Durant tot l'any 1603 y 1604 fan pagaments a compte de l'obra nova del palau del General. En març 1604, al mestre Pere Blay, li pagaren 600 lliures a compte del preu fet de la obra nova de la capella de la present casa, devant la iglesia de Sant Jaume.

En juny 1615 foren pagades a mestre Pere Blay *quatre finestres de les grans* que ha fet y posat en la obra nova de la part de Sant Jaume *al enfront del costat davés lo call, que son de pedra negra y de marbre blanc.*

En novembre 1615 pagaren a Gerónima de Foxá 120 lliures per 90 jàcenes d'alba per l'obra que de present se fa en la capella gran de la present casa.

En desembre 1616, a mestre Pere Blay se li pagaren 205 lliures sobre del preu fet de la obra de la capella gran, per haver fet millores en lo ajust o sia *per rahó del pagament de pedra picada de llisos y pedra negra.*

En maig 1631, pagaren a Esteve Basset, mestre de cases, 33 lliures a compte del enderroch «de les cases junes a la present casa al carrer qui va de Sant Jaume a la Seu, per preu fet de 99 lliures segons contracte del 27 març 1631».

(105) 1.er juny 1601, se fa venir al Consistori al fuster Joan Soldevila y li preguntan per que no acaba encara la feyna d'arreglar l'arxiu de la Scrivania major de la Deputació, donchs ja fa molts mesos fo comensada y li senyalen un terme curt y si no la deixa acabada ho faran altres a son cost.

primitiva traça ⁽¹⁰⁶⁾. Finalment, la Diputació indemnisa un accident del treball ⁽¹⁰⁷⁾. Els materials venen de lluny y cal pagar els nolis. Los marbres venen de Tarragona y d'Italia; els granits de Torroella de Montgrí ⁽¹⁰⁸⁾. Mestre Llorens Madrid «rajoler de rajola de Talavera» proporciona rajola pera la decoració de la capella ⁽¹⁰⁹⁾. El fuster Claret fa els sostres ab *pasteres* dels departaments extrems del costat del Call y del carrer del Bisbe, avuy ocupats per la Sala de Sessions y Sales de la Comissió provincial y Presidencia, y les tribunes de fusta de la capella ⁽¹¹⁰⁾.

Als pochs díes d'haver començat les obres del cos nou del edifici del Palau en la plaça de Sant Jaume, una intriga deguda als forasters que rodejaven al Llochtinent produí l'orde superior de suspensió de l'edificació. Feren entendre al Llochtinent y fins al Rey que ab el pretext d'engrandir el Palau, la Diputació en realitat el fortificava, el convertia en una especie de castell dintre la ciutat y que seria un perill per el pervindre. Sorpresa la bona fe del sobirà,

⁽¹⁰⁶⁾ 7 agost 1601. — Atenent que en lo principi del corrent trieni (1599-1602), fong manat a Mestre Pere Blay, mestre de cases qui fa la obra devant Sant Jaume; que no fes millores ningunes ni fes res de si en dita obra sino conforme la traça y sin seya no se li passaria en compte, per ço deliberen ara sia manat al dit mestre lo metex, lo qual essent present en consistori li fong notificat, y se tingué per notificat, sens prejudici del quey havia fet de mes.

⁽¹⁰⁷⁾ 30 mars 1601. — En Puig, manobre, qui en lo present mes trevallaba en la present casa *prengut un gran desastre en dita obra* caentli una pedra molt grant desobre, y morí, son germá suplica per pobresa per pagar la sepultura y lo barber quili curave y les medecines, li sia donat algun diner; y li acorden del compte obra de Sant Jaume 10 lliures.

⁽¹⁰⁸⁾ En desembre 1597, foren satisfetes 100 lliures a Pere Blay, mestre de cases, a compte «de fer arrençar la pedra de llos negre de Tarragona per la fàbrica de la obra de la present casa de la Diputació a la part de la de Sant Jaume».

16 juliol 1601, deliberen pagar del compte de l'obra de la part de Sant Jaume, a Guerau Jover, patró de Canet, 15 lliures barceloneses per lo nolit de 15 peces de marbres vinguts de Genova lo corrent mes de Joan Negroto.

30 juliol 1601, deliberen los deputats que del compte de la obra de la present casa de la part de Sant Jaume sien pagades a Guerau Saonès, mariner, 28 lliures, per haver satisfet per la Deputació lo descarregar 55 pedres de marbre, aportades per la nau del capità Vicenç de Marin, regusen, ço es, 40 pedres dit capità y 15 lo patró Guerau Jover, de Calella, les quals 55 pedres pesen 750 quintars.

3 setembre 1601, deliberen que del compte de l'obra sien pagades a Rafel Mosset, canonge de Tarragona, 100 lliures per la pedra y columnes fa trençar en dita ciutat per dita fàbrica de la part de Sant Jaume.

En juliol 1602, los Diputats accordaren satisfet al canonge de Tarragona Rafel Mosset, 60 lliures, remuneració de cuidarse de que fos bona la pedra de llos que alli arrecaven per obra de la Diputació devant Sant Jaume.

En desembre 1603 son satisfetes 50 lliures al florentí Bartomeu de Biso, a compte de la pedra de llos que hauen fet venir de Torroella de Montgrí per la obra de la present casa de la Diputació.

En desembre 1609 encara arribava pedre de llosos de Tarragona per la casa de la Generalitat, en la capella gran.

15 janer 1601 — Deliberen pagar del compte de l'obra a Miquel Rovira patró de la pollaca Santa Maria y Santa Barbara per nolis de 15 pedres grosses de marbre vingudes de Genova, remeses per Joan Negroto.

22 novembre 1600. — Deliberen pagar 13 lliures a Ramon Mas llevador dels descarregadors de mar de la cofaría de Sant Pere, per descarregar 18 pedres de marbre vingudes de Genova aportades per la nau del capità Miquel Serafí, de Sant Feliu, lo 26 de setembre, de pes 356 quintars. *Llibre de deliberacions*, trieni 1596 a 99. Folí 168.

⁽¹⁰⁹⁾ En desembre 1614 encara pagaren al rajoler de rajola de Talavera Llorens Madrid a compte de la rajola que fa per la sala de la capella nova. En octubre 1615 altre pagament al rajoler.

⁽¹¹⁰⁾ En abril 1630 los Diputats accordaren satisfet al fuster Sebastià Claret, de Barcelona, cent lliures a compte del preu fet «de la obra del sostre ab pasteres que de present estan fent en la present casa en la estancia del cantó de la plassa de Sant Jaume envers lo Call».

En juliol 1631, al fuster Sebastià Claret, se li pagaren cent lliures a compte del preu fet «de la obra de dos sostres ab pasteres que hauen de fer en la present casa en les estancies que trauen finestra al carrer qui va de la iglesia de Sant Jaume a la Seu, al costat de la capella nova».

En juliol 1632 pagaren al fuster Claret 200 lliures per les millores en les dues tribunes «per vos fetes en la capella gran de la present casa, conforme la relació per stimar dites millores ultra lo preu fet».

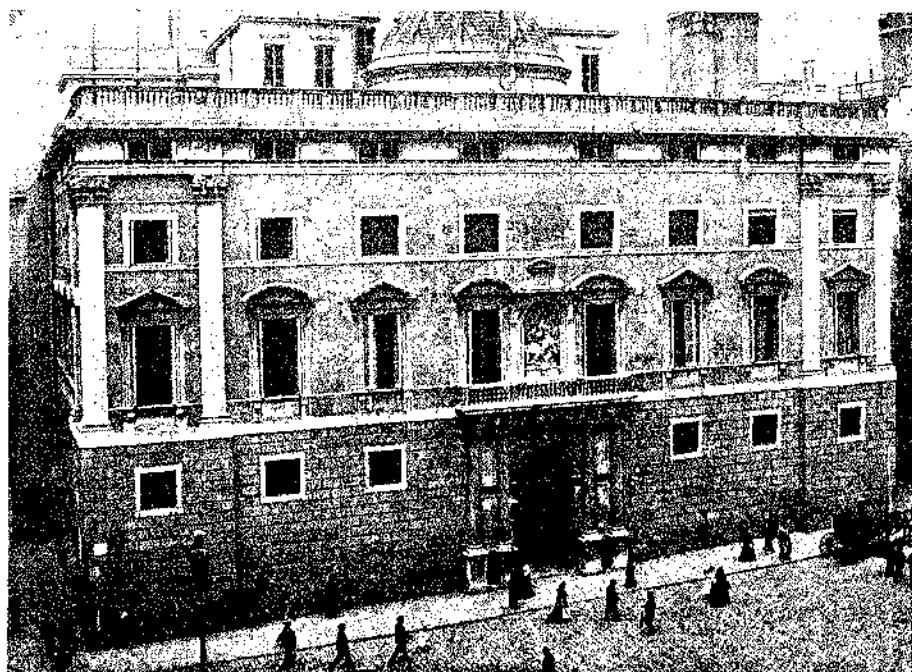

Fig. 105. Fàçana de la Diputació a la plaça de Sant Jaume, obra de Mestre Blay

escrigué aquest una lletra als Diputats ordenantlos hi la suspensió de l'obra. En el *Dietari de la Generalitat*, en la data del 31 Març 1597 hi consta aquesta apuntació: «En aquest die los senyors Deputats reberen letra de Sa Magestat ab quels diu paren les obres san denant Sant Jaume, que ell vol veure primer. Y axí ho feren y enviaren una embaxada y el Mestre de la obra y après Sa Magestat envia a dir passasen avant, com apar en el Libre de deliberacions.»

Efectivament, en aquest *Llibre* hi consta la diligència de recepció de la lletra reyal:

«Diluns a XXXI. de mars MD.LXXXXVII.

»Los senyors Deputats del General de Cathalunya, lo eclesiastich absent (*l'abat de Poblet*) y senyors oidors de comptes, lo reyal també absent, demanats de part del senyor Virey lo senyor Duc de Feria, son anats a Sa Excelencia consistorialment accompanyats y ab los portes y masses denant com acostumén, y Sa Excelencia los ha donat una carta de Sa Magestat, closa y segellada, dient que de part de S. M. los encarrega lo mateix que veután en la carta. E rebuda per dits senyors Deputats y oidors, son tornats en son consistori ahont han desclós la dita carta, la qual es del tenor següent:

»A los venerable y devoto Religioso y amados nuestros los diputados del General en el nuestro Principado de Cathalunya.

»El Rey

»Diputados: He entendido que para ensanchar la casa dessa Diputación y haber mayor ornato en ella se han comprado y derribado todas las casas que hay desde ella a la plazuela de San Jayme y porqué haviendo de ser esta obra tan grande y costosa conviene que la trassa della sea muy acertada y por este respecto holgaré de verla antes que se comience a poner mano en ella, escrivo al duque de Feria, mi lugarteniente y Capitan General, que os la pida de mi parte en la forma que de el entendereis; y assi os encargo y mando lo hagais y se la entregueis para que me la envie, y entretanto que yo responda a ella no se passará adelante en la obra, que en ello me serviréis. Data en Madrid a XXIII de marzo MD.LXXXXVII.

»Yo el Rey.»

El dia 9 d'Abril següent, reunits els deputats acordaren presentar una reclamació escrita al virrey, dientli que Sa Magestat havia estat mal informat, que l'ordre de suspensió de les obres era contraria als privilegis jurats y afegixen: «Y no res manco han fet també molt gran sentiment, que havent dit a Vostra Excelencia que convenia ans de donar sa resposta que se aguardassen lo deputat y oidor absents, pera que essent lo negoci com es, de tanta importància... se pogués fer deguda resolució en servey de Deu, de S. M. y benefici public, no haia volgut Sa Excelencia admetre dita raó, ans be los haia carregat enviantlos a dir *si lo deputat abbat era lo arriero* y que si la obra no parava vuy, que passaria avant y faria proceiments, lo que no sols ha paregut cosa nova y no usada, però encara ab dites paraules se ha fet gran prejudici a la auctoritat de dit consistori.»

Sembla que après fou suprimit de la instancia escrita lo del arrier, perque al donar compte en consistori de la presentació al virey, manifesten: «En lo segon cap de la embaxada no digueren a Sa Excelencia que ell hagués dit si los deputats aguardarien al arriero, dientho del abbat de Poblet y ans bé li digueren que los deputats havien molt sentit que Sa Excelencia los hagues enviat a dir son intent ab maltractes de paraules y que abrien a mercé fos Sa Excelencia servit de tractarlos ab lo modo que un consistori tant preminent com lo dels Deputats mereix, al qual Sa Magestat sempre lo ha tingut en gran compte... Y en açó respongué dient que ell no entenia haver prejudicat en res als deputats ni haverlos enviat a dir paraules algunes de que se haguessen de agraviar ni enujar, y açó digué dues vegades, dient a la darrera de açó altra vegada: *perquè es quexa que vé contra mi y per çó vull dar raó de mi mateix.*»

El dia 11 d'Abril tornaren els deputats a visitar al virrey y a suplicarli no fos parada la obra y respongué: «Que se admirava de la tardança en fer sa resolució de obeir lo que S. M. mana, que per açó no eren mester doctors y paria cosa de burla lo allargarho tant y que havia dexat de anar ahir a visitar lo Duch de Maqueda per no passar devant la obra y no tenir occassió de veure que no ha parat; que avuy vol anar a visitarlo y que los deputats donen orde que sie parada la obra.»

El 12 Abril acordaren els deputats parar la obra, y portaren la traça al Virrey. Com llavors la Generalitat reclamava contra la agregació a la Castellania d'Emposta de diverses comandes del orde del Hospital que eren del Gran Priorat de Catalunya, cosa que contrariava al govern de Madrid molt, sembla que lo de la suspensió de la obra del Palau, fou una venjança de dita oposició.

No romangué ja altre recurs que trametre una comissió a Madrid per reclamar directament. La missatgeria sortí el 22 Abril y presentà al Rey la següent exposició:

«A la Sacra Católica Real Magestat del Rey nostre senyor

S. C. R. M.

»Per la de V. M. de 24 de mars quens donà lo Duch de Feria, llochtinent, entenguerem la voluntat de V. M. en lo que ha respecte a la fabrica comensada en la Diputació de la part de Sant Jaume y encara que manarnos V. M. se sobresegues en la fabrica, sia diferent del que los Serenissims Reys predecessors y V. M. ensembs ab la Cort general han disposit y observat en lo que toca a la libera administració, que ab tantes constitucions, capitols y privilegis es concedida als Diputats; haventse los dits predecessors y V. M. abdicada la potestat de poder dispondre ni ordenar altre del que ells haurán disposit y ordenat en lo exercici de son ministeri, segons que de temps immemorial es rebut y observat. Considerant la gravetat del carrech que devant V. M. nos es estat fet per rabó de dita fábrica y notable infamació de tot lo Principat, tractant nos los quiu han representat a tots de mal intencionats y infels, puis segons per asses publicat, han assegurat que feyem vna fortalesa de torres pera fortificarnos en la casa de la Diputació, cosa indigna de nostra naturalesa, havem tingut a bé imo som estats forçats pera justificar la nostra sana intencio y reuencer vna invenció tan diabolica com han inventada los qui per sa natural inquietud y fins particulars han volgut causar a V. M. cuydado y nos altres tan gran infamació, cedir en quant podem en alguna manera nostron dret en fer parar la obra, fins tant estiga V. M. informat y assegurat del que passà y no res menys, no obstant que havem donat la traça al Duch de Feria, segons ordena V. M. en sa real carta, per major satisfacció nostra y benefici de tot lo negoci, havem resolt enviar la mateixa per lo doctor Joan Sentis, canonge de la Santa Iglesia de Lleyda y a Pere Blasi, architecto y Mestre major de la fábrica, dels quals entendrà V. M. ab mes particularitat lo que axi en disculpa nostra, com en la calitat y condició de la fábrica hi haurà. Rebrems singularisima mercé los mane oyr y donar a cada hu dells en la relació quels tocará fer lo crèdit que la nostra humil supplicació y la sua bontat mereixen y despedir ab la brevetat possible, perquè puga una fábrica de tanta necessitat y autoritat proseguirse ab la brevetat possible y ab sa relació y escriptures ENTÈNDRÀ V. M. QUE LOS QUÉ TENIM AQUEST GOVERN DE LA DIPUTACIÓ NO MEREXEM LO APPELLIDO QUENS HAN VOLGUT DONAR TAN PERJUDICIAL ni esser reputats de V. M. en menys faels que los que mes ho son en tots los Estats. Guarde Nostre Senyor la Real Persona de V. M. y Estats tinga de sa ma pera major gloria sua y bé universal de sa iglesia. En Barcelona a XXII. de abril MD.LXXXXVII.»

La reclamació produí ben prompte efecte, desfentse l'intriga dels enemichs de Cataluniya y continuantse la construcció del nou cors del Palau.

La Diputació no obliga ornar ab pintures la nova sala. Pere Nunyes en 1615 pinta alguns quadros qual assumte no's fixa y les parets de la Capella gran, l'actual sala de Sant Jordi (111).

Fra Lluís Pascual, el cartoixà d'Escaladei, pinta en 1616 altres obres que valoren els pintors Gaspar Altasen y Francesch Briansó (112).

En 1618 el pintor Jaume Galí pinta 'ls tres pilans de la capella major (113).

Mestre Miquel Martorell pinta un quadro ab l'imatge de Sant Jordi y altre de Santa Magdalena que colocà en marchs de gran sumptuositat pels que 's

(111) En 29 abril 1615 «son degudes 100 lliures a vos Pere Nunyes, pintor, a bon compte de alguns quadros haveu de pintar en la capella gran de la present casa de la Deputació y per los colors haveu de posar en aquells, la qual pintura ha deser bona y rebedora, com de bon oficial se pertany».

Y en març del any següent se pagaren 100 lliures a Pere Nunyes, pintor, a compliment d'aquelles trencents «preu fet de la obra de pintura haveu feta en la capella gran». A 25 agost del mateix any li satisfaren altres 100 lliures per altres pintures en dita capella.

(112) En janer de 1616, foren satisfetes 60 lliures, als experts En Gaspar Altasen y En Francesch Briansó, pintors, per sos honoraris de la peritació y visura dels quadros que havia pintat fray Lluís Pasqual.

(113) En octubre 1618, satisferen al pintor Jaume Galí, 50 lliures, «part del preu fet de la pintura dels tres pilars haven de fer en la capella major de la present casa per preu de 300 lliures».

pagà la mitat del valor de la pintura. Mestre Martorell no deixava per això afers més humils com la pintura del *biombo* que 's coloca en el patí dels taronjers⁽¹¹⁴⁾.

Aqueixes obres pobres y modestes son les darreres; després els llibres callen: son els temps de les guerres de Felip IV y Felip V.

En el llibre de passantia del gremi d'argenters, propietat de la Diputació, arriba un moment en que 'ls que desitjen obtenir el títol de mestre no dibuixen com era consuetut una obra de son art, sinò sa propia imatge en trajo de guerra. Aixís cessen les obres dels artistes en el Palau de la Generalitat precedint al temps en que l'Institució capdal del poble català fou abolida.

Després se destinà el sumptuós palau a una Institució nova y els embans y sostres morts dividiren les sales sumptuosos; les llotges s'apareden, estranyes finestres foraden els murs y de vegades els tapiços; nous cossos de construcció s'adossen a les antigues sense unirshi, com estranyes malures, y l'edifici esdevé cosa morta y cosa incompresa.

Fa dos anys que 's treballa destruint aditaments y tornantlo a sa bellesa antiga.

(114) A Miquel Martorell, mestre pintor de la casa de la Deputació 110 lliures ço es 55 per lo valor de un quadro ab la imatge del gloriós màrtir St. Jordi, patró del Principat, y altres 55 per lo valor d'altra quadro ab la imatge de Sta. Madalena, los quals quadros ha pintats per orde del General y per servey de la present casa. — 28 juny 1688. Lo quadro de St. Jordi 's guarda avuy en el despaig del President de l'Audiencia en el Palau de Justicia de Barcelona.

En setembre 1688 se pagaren 55 lliures al fuster Joan Aldabó, a compte de *les garnicions está fent per los quadros de Sant Jordi y Santa Magdalena y del Rey Nostre Senyor*.

En 27 maig 1689 foren satisfetes a Miquel Martorell, pintor del General, 60 lliures «per haver pintat lo biombo que per orde de la Deputació ha pintat y está collocat lo dit biombo en lo terraplé dels tarongers».

INDEX ALFABÉTICH

- A**GER (Abat d'). — V. BERNAT GUILLEM.
- AGUILAR (Berenguer), 30, 31.
- ALBANELL (Galceran), 32.
- ALBANEU (Joanot), 33.
- ALBAREDA (Joan), *tapicer*, 32, 39.
- ALÇAMORA (Francesch), 25, 26.
- ALDABÓ (Joan), 96.
- ALEMANY, ALAMANY (Gabriel), *pintor*, 32, 33, 54, 60, 61, 62.
- ALEMANY (Pere), *pintor*, 33.
- ALEMANY (Tomàs), *pintor*, 62.
- Alemanya, 58.
- ALFONS (Sant), 74.
- ALFONS III, 9.
- ALFONS IV, el Magnànim, 6, 32, 55.
- ALBI (Pere), 53, 55.
- ALÓS Y COLOM (Jaume), 82.
- ALTASEN (Gaspar), *pintor*, 95.
- Amèrica, 57.
- Amvers, 25.
- Andalusia, 50, 57, 60.
- ANJOU (Renat d'). — V. RENAT D'ANJOU.
- ANTONI PERE, abat de Montserrat, 32.
- Aragó, 31, 32, 35, 50, 73.
- Argenters.—V. ELIES (Joan), GUEKKAU (Ferrer), LLOPART (Bernat), MADUXER (Bartomeu), NEHOT (Joan), ROS (Felip).
- ARIOSTO, ARRIOSTO, ORRIOSTO (Félix), *pintor*, 68, 69, 72, 73, 76, 78, 79.
- ARLES (Pere), 46.
- Arquitectes i Mestres de Cases.— V. BARSA (Tomas), BLAY (Pere), CAFONT (March), FERRER (Pere Pau), FONT (Aliot de la), HERERA (Lluís), HONNECOURT (Villard d'), MATEU (Pau), VANDVER (Berenguer).
- Arras, Ras (Draps d'), 19, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 48, 72, 73, 74, 75, 84; — *tapiç de Granada*, 33; — *tapiç de St. Jordi*, 19, 30, 31, 32, 85; — *tapiços de Mercuri y Carmenta*, 75, 76, 77, 85; — *tapiços de Nabucodonosor*, 33, 85; — *tapiç de Nàpols*, 33; — *tapiç de la Nativitat*, 33; — *tapiç dels Tres Reis*, 33; — *tapiços dels Triomfs de Petrarca*, 72, 73, 74, 84; — *tapiç de la conquesta de València*, 33.
- Atenes, *magatzem del Pireu*, 83.
- B**ALLESTER, BALESTER (Joan), *cortiner y pintor*, 49.
- BARCELÓ (B.), *fuster*, 55.
- Barcelona, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 61, 63, 73, 74, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 88, 90, 92, 95; — *Arxiu de la Corona d'Aragó*, 1, 64; — *Arxiu Municipal*, 34; — *Càpitol Catedral*, 82; — *Convent de Santa Caterina*, 88; — *Convent de Santa Clara*, 88; — *Iglesia de Sant Cugat*, 88; — *Iglesia de Sant Jaume*, 89, 91, 92; — *Monestir de Sant Francesch*, 5, 88; — *Museu del Parch*, 29, 31, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 59, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 89; — *Palau de Justícia*, 75, 76, 77, 84, 85, 96; — *Parroquia del Pi*, 82; — *Sant Pere de les Puelles*, 82; — *Santa Maria del Mar*, 8, 31; — *Seu*, 5.
- BARSA (Tomàs), mestre de cases, 59, 63.
- BARTROLÀ (Melcior), 88.
- BASSET (Esteve), *fuster*, 91.
- Bèlgica, 58.
- BENAC (Joseph), 82, 88.
- BENVENIST (Vilaten), 9.
- BERGES (Franci), *pintor*, 32, 33.
- BERNAT, majordom de la Seu de Barcelona, 9.
- BERNAT GUILLEM, abat d'Ager, 30.
- BERTA (Tomàs), *tapicer*, 32.
- BERTAUX (E.), 16.
- BESTURÇ (Felip), 76.
- BISO (Bartomeu de), 92.
- BLAY, BLASI (Pere), arquitecte, 3, 87, 90, 91, 92, 93, 95.
- BOFARULL (Antoni de), 1, 9.
- BOFARULL (Carles de), 31.
- BOFARULL (Francesch de), 1.
- BOFILL (Agna), 88.
- BONANAT (Francesch), 8.
- BONANAT (Pere), 19.
- BONET (Gaspar), *pintor*, 32, 33.
- BOQUET (Pere), 39.
- BORRET (Miquel), 52.
- Borgonya, 36.
- BORGONYA (Joan de), *pintor*, 38.
- BORRASSÀ, BORRAÇÀ (Lluç), *pintor*, 25, 26, 27.
- BORRASSÀ (Lluís), *pintor*, 27.
- BORRULL (Guillem), 51.
- BOSC (Jaume Joan), 84.
- BOSCH (Joan del), 19.
- BOTET Y SISÓ (Joaquim), 44.
- BOVÉ (Salvador), 5.
- BRAMANTE D'URBINO, 55.
- BRAVO DE SARAVIA (Joan), 44.
- BRIANSÓ (Francesch), 95.
- Brodadors. — V. GIL, SADURNÍ (Antoni), TERMENS (Damià).
- Bruges, 19, 30, 31, 33.
- BRUNELESCI, 55.
- Bruselles, 74, 85.
- Buda, 50.
- BURGES (Pere), *pintor*, 74.
- BURGUÉS (Francesch), 30.
- BURXELLS (Joan de), 33.
- BUSQUETS (Joan), *fuster*, 71.
- CABRER (Benet), 82.
- CABRERA (Jordi), 89.
- CABRERA Y COLOM (Agua de), 82.
- CADIRETA (Bernat), 8.
- Calella, 92.
- CALSA (Francesch), 73, 74, 76, 78, 79.
- CAMPINS (Bernat), *tapicer*, 9.
- CANALETAS (Bernat Climent), 82.
- Canet, 7, 92.
- CANYELLAS, 53, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 89.
- CANVELLES (Joan), 82.
- CAORS (Geroni), 88.
- CAPMANY (Antonio de), 6.
- CARBONELL (Antoni), *fuster*, 58, 59, 60, 63.
- Cardona, 7.
- CARDONA (Jaume de), 74, 76.
- CARDONA (Miquel), 32.
- CARLEMANY, 78.
- CARLES MARTELL, 78.
- CARMEN, 74, 85; — *tapiços de Mercuri y Carmenta*. V. Arras (Draps d').
- CARMINI (Miquel), 46.
- Carrara, 54.
- CARRERAS CANDI (Francesch), 8.
- CARVAJAL, CARAVAIAL (Miquel), *pintor*, 61, 63.
- CASAMIJANA (Agna), 39.
- CASELLAS (Ramon), 54.
- CASSADOR (Pere), 64.
- CASSADOR, canonge, 88.
- Castella, 44, 57, 60, 85.
- Castelló d'Empúries, 7.
- CASTELLÓS (Lluís de), 30.

- Catalunya, 1, 5, 6, 7, 30, 34, 35, 44, 46, 51, 60, 68, 72, 74, 85, 88, 90, 91, 92, 94.
- CEAN BERMÓDEZ, 87.
- CIRÓ (Senyor de), 74.
- CERVELLÓ (Berenguer Arnau de), 19.
- CERVERA, 87, 89.
- Cervera; — Sant Nicolau, 27.
- CIURANA (Joan Pau), 48.
- CLARET (Sebastià), *fuster*, 92.
- CODINA (Agna), 88.
- CODINA (Frédéric), 88.
- COLINYA (Miquel), 52.
- COLL (Miquel), *cavall*, 63.
- COLL (Enrich), *notari*, 83.
- Collblanch, 13, 14.
- COLOM (Jaume), 30.
- COLOM (Joan), 52.
- COLOM (Jerònima), 82.
- COPIMATIS, 31.
- CORAYET (Abraham), 9.
- CORNÉT (Llo de), 9.
- CORTAL (Antoni), 49.
- COSTA (Antoni), 76.
- CREDÈNCIA (Nicolau de), *pintor y vidrier*, 38, 53, 54, 62.
- ÇABASTIDA (Arnau), 20.
- ÇAFONT (Bernat), *fuster*, 21.
- ÇAFONT (Francesch), 30.
- ÇAFONT (March), *mestre d'obres*, 7, 12, 13, 22, 25, 35, 36.
- ÇATORRA (Esteve), 10, 25, 51.
- ÇATORRA (Miquel), 51.
- ÇAVALL (Ramon), 63.
- ÇAVILA (Francesch), 82.
- DALMAU (Antoni), *pintor*, 32, 33.
- DALMAU (Lluís), *pintor*, 33.
- DAMIA (Lluís), 74.
- DENIA (duquesa de), 85.
- DESCARRIQUES (Joan), 19.
- DESPLÀ (Francesch), 34.
- DEZLOS (March), 31.
- DEZPALAU (Frédéric), 73, 76, 78.
- DIROWA (Lluís), 32.
- DOMINGO (Geroni), 60.
- DOMS (Ramon), 86.
- ELIES (Joan), *argenter*, 69.
- EMPOSTA (castellana d'), 64.
- ENRICH IV de Castella, 51.
- ENRICH, *pintor*, 60.
- Escaladei, 95.
- Escolà, 87.
- Espanya, 6, 57, 58, 73, 74, 79, 85, 87.
- ENLARD (C.), 7.
- FALGUERA (Lluís), 32.
- FELIP (Sant), 26.
- FELIP II, 45, 69, 74.
- FELIP III, 45.
- FELIP IV, 96.
- FELIP V, 96.
- FERIA (duch de), 92, 95.
- FERRÀN D'ANTEQUERA, 10.
- FERRÀN EL CATÒLIC, 50.
- FERRÀN (Benet), 65, 89.
- FERRER (Partonneu), *regent dels Comptes*, 49.
- FERRER (Gabriel), 85.
- FERRER (Joan), 7.
- FERRER (Pere), 10.
- FERRER (Pere Pau), *mestre de cases*, 65, 72, 82, 83.
- Flandes, 16, 26, 29, 31, 33, 53, 85.
- Florencia, 36, 49, 58.
- FOLGUERES, FOLGUERIDIS (Pere de), 9.
- FONT (Aliot de la), *mestre de cases*, 14, 18.
- FONT (Pau), 86.
- FONT Y GUMÀ (Joseph), 50, 52, 59.
- FONTANET (Gil), *vidrier*, 52.
- FONTANET (Jaume), 67.
- FORMENT (Damian), *imaginaire*, 57.
- FORNÉS (Pau), *imaginaire*, 80.
- FOXÀ (Jerònima de), 91.
- França, 58, 87.
- FULGÈNCI (Sant), 74.
- FUSTER (Joan), 33.
- Fusters, — V. BASSET (Esteve).
- BUSQUETS (Joan), CARBONELL (Antoni), CLARET (Sebastià), ÇAFONT (Bernat), OLIVERES (Simón), SOLDEVILA (Francesch), SOLDEVILA (Joan), SUREDA (Pere), TIÓ (Bernat), VALLS (Miquel).
- GALCERAN DE PINÓS (Bernat), *vescomte d'Illa y Canet*, 34.
- GALÍ (Jaume), *pintor*, 95.
- GALINDO (Benet), *pintor*, 68, 69.
- GARART (Ursin), *tapicer*, 32.
- GEMBELS (Francesch), *tapicer*, 74, 85.
- Génova, 58, 92.
- GIL, *brodador*, 37.
- GILI (Joan), *vidrier*, 52.
- Girona, 16, 30, 31, 89, 91.
- GORDIOLA (Guerau), 50.
- Granada, 32, 33; — *Catedral*, 58; — V. Arràs (Drap d'), *tapiè de Granada*.
- GUARDIA (Jordi de), 10.
- GUERAU (Ferrer), *argenter*, 38, 44.
- GUILLÈM (Guerau), 9.
- GUIMERÀ (Francesch de), 32.
- HERRERA (Lluís), *arquitecte*, 87.
- HONNIECOURT (Villard d'), *arquitecte*, 60.
- HONORI, 78.
- HUGUET (Jaume), *pintor*, 32.
- HUGUET (Joan), *pintor*, 30.
- ICART (Bernat), 84.
- ILLA Y CANET (Vescomte d'). — V. GALCERÀN DE PINÓS (Bernat)
- Imaginaires. — V. FORMENT (Damia), FORNÉS (Pau), JORDI JOHAN, MEDINA (Gil de), MONTANER (Bernat), PERE JOAN, TORRES (Joan de), VALLEGOONA (Pere Joan de).
- ISABEL LA CATÒLICA, 54.
- Itàlia, 6, 16, 55, 57, 58, 92.
- ISIDOR (Sant), 74.
- JACUME I el Conqueridor, 32, 33.
- JESUCRIST. — V. ARRÀS (Drap d'), — *tapiè de la Nativitat*.
- JOAN (Sant), *evangelista*, 26, 26;
- JOAN I, 6.
- JOAN II, 51.
- JORDÀ (Guillem), 25, 26.
- JORDI (Sant), 29, 32, 85, 95; — V. ARRÀS (Drap d'), *tapiè de St. Jordi*.
- JORDI JOHAN, *imaginaire*, 16.
- JOVER (Guerau), 92.
- LAMPEREZ (Vicenç), 57.
- LEANYER (Bernat), *impressor*, 47.
- Llò, 46.
- LUNA (Agustí de), 49.
- LLAGUNO Y AMIROLA, 87, 91.
- LLEANDRE (Sant), 74.
- Lleida, 19, 32, 89, 95.
- Llò (Marqués de), 91.
- Llò (Joan de), 7.
- LLOBERT, LLOPERT (Pere), *notari*, 9.
- LLOMBART, LLOMPART, *notari*, 59.
- LLOPART (Bernat), *argenter*, 45, 46.
- LLORENS de Madrid, 69, 72, 92.
- LLORENTE (Teodor), 69.
- LLOUYNE (Antoni de), *pintor*, 37.
- Madrid, 93, 94; — *Las Salesas*, 87.
- MADUXER (Bartomeu), *argenter*, 46.
- MAGDALENA (Santa), 29, 84, 95.
- MAIMÓ, 9.
- MANESCAL (Lluís), *libreter*, 88.
- Manresa, 69, 91.
- Maqueda (duch de), 94.
- MARCH (Frare), *abat de Montserrat*, 34.
- MARÍN (Vicenç de), 92.
- MARINEO (Luci), 7.
- MARQUILLES (Francesch), 30.
- MARTÍ L'HOMÁ, 6, 8.
- MARTÍNEZ ALOY (Joseph), 69, 96.
- MARTORELL (Miquel) *pintor*, 95, 96.
- MAS (Adolf), 9, 10, 12, 13, 15, 17, 56, 74, 76, 77, 78, 79.
- MAS (Raimon), 92.
- MASDOVELLAS (Guillem de), 19.
- MASSOT (Comte del), 1; — V. AGUIRRE (Dominguo de).
- MATA (Pere), 52.
- MATERÓ (Galceràn de), 13, 16, 19, 20, 48.
- MATEU (Pau), *mestre de cases*, 58, 59.
- MATRI (Geroni), 90.
- MAYANO (Benedetto da), 55.
- MECA (Alonso), *senyor de Montfalcó*, 82, 90.
- MECA (Galceràn), 54.
- MEDINA (Gil de), *imaginaire*, 58, 60.
- MÉLIDA (Joseph R.), 85.
- MENDOZA (Pere de), *abat de Santes Creus*, 32.
- MERCURI, 74, 75, 76, 77, 85; — V. ARRÀS (Drap d'), *tapiè de Mercuri y Carmelita*.

- MICHELOZZO, 55.
 Milà, 86.
 MIQUEL ANGEL, 55.
 MIRET Y SANS (Joaquim), 1.6.
 MOLGOSA (Gregori), 32.
 MONTANER (Bernat), *imaginaire*, 80.
 Montblanch, 37.
 Montçò, Monçò, 44, 64.
 MONTEFALCÒ (Senyor de), — V.
 MECA (Alonso).
 Montjuich, 13, 19, 49, 64, 80,
 83.
 MONTPALAU (Berenguer de), 30.
 Montserrat, 32, 34.
 MORERA (M.), 16.
 MOSSET (Raled), *canonge*, 92.
 Muntblanch, — V. Collblanch.
 MUÍ (Dalmau de), *arquebisbe de Saragoça*, 16.

NABUCODONOSOR, 33, 85; — V.
 Arràs (Draps d'), — *tapiços de Nabucodonosor*.
 NADAL (Miquel), *pintor*, 30, 33.
 Nàpols, 32, 55; — V. Arràs (Draps d'); — *tapiç de Nàpols*.
 Narbona, 8.
 NARCÍS (Sant), 26.
 NAVEL (Aloy de), 7, 46.
 NAVEL (Bartomeu de), 25, 48.
 NAZMAIN (Henoch), 9.
 NEBOT (Joan), *argenter*, 46.
 NEGROTO (Joan), 92.
 Niccolosso, 69.
 NIÑEZ, NUÑES (Pere), *pintor*, 38,
 95.

OLIBA, 69.
 OLIVELLA (Andreu d'), 50.
 OLIVER (Pere), *pintor*, 10.
 OLIVERES (Simon), *fuster*, 72, 91.
 ORIOL (Bartomeu), 32.
 ORRIT (Vicens), 32.
 Osca, 57.

PADRIÀ (Vicens), *advocat del General*, 14, 19.
 PALLERES (Romeu), 20.
 PANNEMAR (Guillem de), *tapiçer*, 74, 85, 86.
 PARCELLER (Joan), 52.
 París, 7.
 PASCHAL (P.), 34, 51.
 PASCUAL (Lluís), 95.
 PAULO (Jeroni), 7.
 PELLA Y FORGAS (Joseph), 1, 4, 5.
 PERE II EL GRAN, 4.
 PERE III EL CERIMONIÓS, 4.
 PERE, *conestable de Portugal*, 51.
 PERE JOAN, *imaginaire*, 12, 13,
 14, 16, 18, 64.
 Perpinyà, 7, 8, 19, 27, 32, 89, 91;
 — *palau de la Diputació*, 7.
 PETRARCA, *Triomf*, 72, 73, 74,
 84, 85; — V. Arràs (Draps d');
 — *tapiços dels Triomfs de Petrarca*.
 PI Y ARIMÓN (Andreu A.), 1, 5,
 45, 87, 91.
 PIERRE (Pau), 1.
- Pintors.* — V. ALEMANY (Gabriel),
 ALEMANY (Tomas), ALTASEN
 (Gaspar), ARIOSTO (Felip), BA-
 ILLESTER (Joan), BERGES (Fran-
 ci), BONET (Gaspar), BORGONYA
 (Joan de), BORRÀS (Lluís),
 BORRÀS (Lluís), BURGOS (Pere),
 CARVAJAL (Miquel), CREDECÀ
 (Nicolau de), DALMAU (Antoni),
 DALMAU (Lluís), ENRICI, GALI
 (Jaume), GALINDO (Benet), HU-
 GUET (Jaume), HUGUET (Joan),
 LLOUVXE (Antoni de), MARTORELL
 (Miquel), NADAL (Miquel),
 NÚÑEZ (Pere), OLIVÉ (Pere),
 PORTUGÈS (Pere), PUIG (Ra-
 mon), SERAFÍ (Pere), UGUET
 (Jaume), VERGÓS (Jaume).
 PLOVIER, PLOIJER, PLEVIR (Ge-
 rard), 30.
 Poblet, 57, 60, 93, 94.
 PONSA (Isabel), 82.
 PONZ, 87.
 PORTUGAL (*comestable de*), — V.
 PERE, *conestable de Portugal*.
 PORTUGÈS (Pere), *pintor*, 60.
 PUIG (manobre), 92.
 PUIG (Ramon), *pintor*, 67, 68, 71.
 PUIG Y CADAFALCH (Joseph), 1.
 Puigcerdà, 89.
 PUIGGARÍ, 38.
 PUJADES (Nicolau), 31.
 PUJOL (Francisco), *notari*, 88.

QUADRADO (Joseph M.), 16.

RAMON BERENGUER (Infant), 9.
 Ras. — V. Arràs (Draps d').
 RAXACH, REXACH (Francesch), 52.
 RENAT D'ANJOU, 52.
 RIAMBAU (Bernat), 7.
 Rodes, 7.
 Roma, 58.
 Ronda, 50.
 Ros (Felip), *argenter*, 46, 47.
 Ros (Joan), 30.
 ROSELL (Joan), *apotecari*, 50.
 Rosselló, 7.
 ROSSILAY (Vanni), 36.
 ROURE (Joan), *mestre vidrier*, 25, 26.
 ROVIRA (Miquel), 92.
 RUFET (Lluís), *escrivíb major*, 47.

Saboya, 37.
 SACOMA (Miquel), 86.
 SADURNÍ, SADORNÍ (Antoni), *brodador*, 37, 38, 40.
 SAGARRA (Gaspar), 90.
 SANPERE Y MIGUEL (Salvador), 16,
 26, 27, 37, 63.
 SANSOVINO, 55.
 SANT CLIMENT (Guillem de), 45.
 Sant Feliu de Guíxols, 92.
 Sant Martí de Provensals, 49.
 Santes Creus, 32, 33.
 SANTIAGO (Ferran de), 69.
 SAONÉS (Guerau), 92.
 Saragoça, 16, 57.
 Sardenya, 7.
 SARAHÍ (Joan Josep), *canonge de Girona*, 30.
- SAURI (Joan), 46.
 SAURINA (Thomas), 46.
 SCHWENDIMANN (Wolfgang), 1.
 SEGURA (Miquel), 46.
 SELLARES, SELARÉS (Bernat), 49.
 SELLÉNT (Bartomeu), 32.
 SELLERS (Joan), *canonge*, 63.
 Selva del Camp, 91.
 SENT CELONI (Jaume Francesch de), 31.
 SENTÍS (Joan), *canonge*, 95.
 SERAFÍ (Miquel), 92.
 SERAFÍ, SERAPHÍ (Pere), *pintor*, 61,
 63, 84.
 SERDA, 4.
 SERRA (Beaet), 65.
 SERRA (Joan), *taficcer*, 85.
 SETANTÍ (Franci), 44.
 SEVER (Sant), 74.
 Sevilla, 74.
 Sicília, 7.
 SMERALDO (Jaume), 48.
 SOLDEVILA (Francesch), *fuster*, 49.
 SOLDEVILA (Joan), *fuster*, 72, 82,
 91.
 Solter, 27.
 Soria, 44.
 STRUC (Narcís), *ordiaca major de Tarragona*, 19.
 SUREDA (Pere), *fuster*, 71.

TABULL, 83.
 Talavera (Rajoles de), 66, 67, 68,
 69, 70, 71, 92.
Tapiccers. — V. CAMPINS (Bernat),
 CORTAL (Antoni), GEMBRUS
 (Francesch), PANNEMAR (Guillem de), SERRA (Joan), TRE-
 MOLLERS (Antoni), BERTA (To-
 más), ORTOL (Bartomeu), GA-
 RART (Ursiu), ALBAREDA (Joan).
 TARAVAL (Francesch), 49.
 Tarragona, 16, 19, 89, 90, 91, 92;
 — *Palau Episcopal*, 91; — la
 Sén, 91.
 Tarrassa (Sant Pere de), 32.
 TARREGA (Bartomeu), *mercader*,
 91.
 TERANAN (Jaume), 32.
 TERÇA (Jaume), 84.
 TERÇA (Miquel), 84.
 TERMÈNS (Damià), *brodador*, 30.
 THIO (Antoni), 83.
 THOMÀS (Antoni), 90.
 TIÓ (Beraat), *fuster*, 9.
 TOLEDO (Fernando de), 84, 85.
 TOLEDO (Joan B. de), 87.
 Toledo, 69, 74; — *Hospital de Santa Cruz*, 58.
 TORRES (Joan de), *imaginaire*, 53.
 TORRÓ (Galcerán), 82.
 Tortella de Montgrí, 92.
 Tortosa, 30, 59, 84, 89.
 TOTOSAUS (F.), 76.
 TRAMOYERES BLASCO (Lluís), 57.
 TREMOLLERS (Antoni), *taficcer*,
 85.
 TROGO POMPEYO, 6.
 TRUVOLS (Jaume), 88.
 TRUYOLS (Pere de), 88.
 Turin, 37.

UBACH (Mestre), 82.
UGUET (Jaume), *pintor*, 74.
ULLDEMOLINS, 91.
UTRILLO (Miquel), 85.

Valencia, 32, 33, 51, 52, 57; — *Arxius de la Diputació*, 66; — *Palau de la Diputació*, 67, 69; — (Rajoles de), 51, 52, 53, 69, 72, 83; — V. *Arràs (Draps d')*, *tapís de la conquesta de Valencia*.
VALLADOLID (Cristòfol), 64.
VALLFOGONA (Pere Joan de), *imaginari*, 16.
VALLS (Miquel), *Juster*, 20.
VALLSECA (Jerònima de), 89.

VANOVER (Berenguer), *mestre de cases*, 20.
Vélez-Málaga, 50.
Venecia, 58, 86.
VERDAGUER (Joan Sever), 90.
VERGÓS (Jaume), *pintor*, 54.
VIA (Aymatrich de la), 31.
VIANA (Príncep de), 54.
Vich, 8, 91.
VIDAL (Pere), 7.
Vidriera, — V. **CREDENÇA** (Nicolau de), **FONTANET** (GU), **GILI** (Joan), **ROURE** (Joan).
Viena, 1.
VIGNOLA, 87.
Vilabertran, 6, 7.

Vilafranca de Conflent, 7.
Vilafranca del Penedès, 88.
VILALTA (Joan de), 30.
VILANA y **DE MONRODÓN** (Federich), 89.
VILANA DE MONREDÓN (Jerònima), 82.
VILAR (Arcàngel), *canonge*, 82.
VILATEN BENVENIST, 88.
VILLALBA (Joan), 69.
Villana, 37.
VIOLET LE DUC, 7.

WAMBA, **BAMBA**, 78.

Zipre, 7, 49.

